Călin Popescu

Reporter la ţărmul vieţii

© Mediaprint SRL, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
POPESCU, CĂLIN
Reporter la ţărmul vieţii / Călin Popescu. - Piteşti : Mediaprint, 2014
ISBN 978-606-93112-4-0

821.135.1-92

Călin Popescu

Reporter la țărmul vieții

În loc de introducere. Presa – poezie şi existenţialism

Avangardiştii anilor ’30 spuneau că munca de reporter produce „poemul refugiat pur“, căci ea reflectă poezia supremă: viaţa reală. „Să vie cel cu o mie de ochi, o mie de urechi, o mie de picioare, o mie de telegrame, o mie de condeie, o mie de expresii, o mie de pistoale, să vie adevăratul poet. SĂ VIE REPORTERUL“, striga Geo Bogza. După el, reporterul, format la „şcoala vieţii adevărate“, e „cel mai sensibil seismograf al vieţii“, iar asta pentru că nu se ocupă de sine, ci „de viaţa de din afara sa“.

Presa acelei perioade avea audienţa asigurată şi un public cu răbdare pentru scriitura frumoasă. La fel, presa din timpul cenzurii comuniste – în mod paradoxal. Cititorul grăbit al încercatei prese comerciale de astăzi e însă diferit. În paginile unei gazete reale, nu mai au loc descrieri sentimentale ale unor meserii sau situaţii banale, pe care reporterul să le redescopere, ca pe nişte noi Americi, în detaliile lor prozaice. Esenţialul trebuie vânat cât mai repede cu putinţă. Extremul şi ineditul, cele care constituie materia presei independente, se găsesc, totuşi, şi azi, mai aproape decât s-ar crede, căci ele sunt legate de însăşi condiţia umană. Chiar şi fără veleităţi literare, e de ajuns să te îndrepţi spre periferia realităţii de zi cu zi pentru a atinge literatura autentică. Jurnalismul comercial e şi el compatibil cu pasaje ce redau un anumit sentiment al fragilităţii a ceea ce ne înconjoară, a reperelor aparent fixe, un presentiment al haosului care nu exclude deloc lectura plăcută.

Să faci selecţii din materialele jurnalistice scrise de-a lungul timpului e, prin definiţie, dificil, concretul zilnic nefiind coerent. Prin alăturarea anumitor episoade, secvenţe, poţi revela, totuşi, un „film“ profund, ce parcă rulează în fundal. Lucrul în presă deşi are aparenţa superficialităţii, îţi permite să simţi, mai mult decât orice, o tensiune existenţială, prezenţa unor limite nevăzute, a unui altceva care desfiinţează şi recreează, în acelaşi timp, totul. Unele întâlniri marchează ziaristul, îi rămân în minte – ca nişte experienţe ce îl îmbogăţesc, îi devin lui însuşi repere şi la care, cu timpul, ajunge să se raporteze. Asta simte când îşi reciteşte articolele vechi. În unele poate fi o parte din viaţa lui. Din altele, dimpotrivă, îi poate veni, în parte, însăşi Viaţa.

26 aprilie 2014[*]

[*] Şi acest prim text a fost publicat în *Curierul Zilei*, ca toate celelalte, cu excepţia primei părţi a celui de al doilea, publicat în *Argeşul*. Aduc deci mulţumirile mele conducerilor celor două cotidiane. De asemenea, Luizei Domnişoru şi echipei de comunicare Dacia – pentru deplasarea în Spania –, dar şi tuturor interlocutorilor din aceste pagini. Fiecare din ei m-a ajutat, într-o măsură mai mică sau mai mare, în producerea lor. Unele materiale ale culegerii au fost adaptate, acolo unde am considerat necesar, iar altele, continuate în mai multe numere de ziar, au fost combinate, totul pentru uşurinţa lecturii. *Autorul*

Dascăl pentru copiii cu SIDA. „Elevii mă întreabă: «De ce să învăţ, dacă tot mor?»”

Ziua Internaţională de luptă împotriva SIDA are mâine 11.000 de „sărbătoriţi” în România, din care două treimi sunt copii, infestaţi cu instrumente spitaliceşti nesterilizate. 22 dintre ei, din Piteşti şi comunele învecinate, sunt şcolarizaţi, de trei ani, de Centrul Sf. Andrei – 10 învaţă acolo, restul primesc asistenţă psihologică şi învaţă acasă. Emilia Deaconu ţine ore simultan cu aceşti copii, dându-le teme alternativ pe grupe. Copiii, din clasele I, IV, V şi VII au programa şcolilor speciale, mai puţin stufoasă, iar o parte din ei sunt în clase mai mici decât cei de vârsta lor.

Când iau medicamentele, se schimbă

Cum e să lucraţi cu copii bolnavi de SIDA?

– Medicamentele pe care le iau cu pumnul le dau stări diferite: unii pot deveni violenţi, alţii apatici. În plus, au perioade când conştientizează ceea ce au şi trebuie să întrerupem ora, pentru că îmi spun că învaţă degeaba, că oricum vor muri.

Ce le spuneţi atunci?

– Încep să vorbesc cu ei. Trebuie să fie luptători, să lupte pentru viaţă. Nu pot şti că mâine s-a terminat, totul poate să dureze ani de zile, aşa că trebuie să aibă încredere în cercetările medicale, s-ar putea să se descopere ceva pe parcurs, iar ei să

poată fi tratați. Toți știu ce au, sunt conștienți. Unul singur, din clasa a V-a, care vine cu însoțitori, nu știe.

Cum ați ajuns să predați aici?

– După titularizare, am fost repartizată tot la o școală specială (Valea Mare), de unde am fost trimisă apoi încoace. La început am rămas blocată, când am auzit. M-am documentat, am citit tot felul de materiale și am văzut cum te poți contamina și cum nu. Eram însă oarecum pregătită, fiindcă înainte de Revoluție, în 1988, am mai avut la școală, acolo unde am lucrat, o fată cu HIV. Îl luase din spital și i s-a depistat târziu. Când a început să îi cadă părul și să îi apară bube, au dus-o la analize și și-au dat seama că e în ultima fază. La scurt timp, a murit. La sfârșit, nu mai avea putere nici să meargă. Parcă și carnea de pe ea se descompunea și numai pielea o ținea întreagă. Dar nu puteai să zici că îți e frică sau că arată urât, ci toate cadrele didactice au mers la ea să-i dea câte ceva.

Copiii cum sunt?

– Toți sunt foarte buni colegi, se ajută între ei. În general, în compunerile pe care le fac, cel mai bun prieten este un coleg de-al lor sau un părinte. Am mers cu ei și în tabără, în excursii, într-o plimbare cu copii cu HIV din toată țara – hotelierii de acolo știau ce au și s-au purtat normal. Ei au și cam aceleași probleme, pentru că părinții lor sunt mai toți cu situații financiare grele. Mamele sunt și mame sociale, adică nu mai lucrează, ci iau indemnizație de însoțitor. Tratamentul e însă gratuit.

Asistentele fug când îi văd cu sânge

Ce învață?

– Fac 16 ore pe săptămână, plus religia, cu o fată care lucrează voluntar, și engleza, la care au avut chiar și un profesor canadian. Fac și educație moral-civică, care mi se pare foarte folositoare: învață să se comporte în societate, în familie, cu colegii, învață ce drepturi au și discutăm cu ocazia asta diferite

cazuri. Au şi psiholog, care vorbeşte cu ei de 2-3 ori pe săptămână. Dacă se poate, trecem şi la cartea pentru şcoala normală, la matematică sau română. Dar unii sunt în ultimul grad, cu complicaţii la plămâni, la ficat, şi obosesc foarte repede. Nu ştiu ei de faze, dar, din cauza condiţiei fizice, în funcţie de stadiu au altă plăcere de a munci, a se plimba, distra etc. Cei din ultima fază sunt într-o stare psihică mai proastă. Alţii sunt însă interesaţi. Un băiat spune, de exemplu, că ţine mult să termine şcoala de opt clase, ca să poată face şcoală de şoferi şi să-şi ia maşină, care i-ar fi necesară dacă îşi va întemeia o familie. O fată desenează foarte frumos tot felul de rochii şi vrea să fie creatoare de modă. Avem şi o fată foarte bună, Mihaela, care a făcut anul trecut doi ani într-unul şi vrea să meargă la liceu, deşi îi va fi greu să se integreze acolo, pentru că are deja 17 ani şi e abia într-a VII-a, fiindcă nu s-a lucrat cu ea. Ei mai pleacă şi la Bucureşti, sunt internaţi câte o lună în spital, aşa că le e greu să ţină pasul. Unii vor să se înscrie la Şcoala Profesională, dar n-au atelier aici, unde să se pregătească. Mai este unul la liceu, are 17 ani şi ceva, iar colegii lui ştiu că are altă boală. Oricum, ei se feresc foarte mult şi, când văd presa, se ascund fără să le spună nimeni – pentru că nici unele rude nu ştiu de boala lor, iar dacă s-ar afla le-ar putea fi fatal. Nu prea s-a auzit la noi de SIDA şi unii au un fel de dispreţ – cum aveau albii pentru negri, în anumite ţări. Au fost cazuri, deşi nu chiar în ultima vreme, în care copiii bolnavi să fie strigaţi „sidoşi" ori bătuţi de ceilalţi copii. De aceea, confidenţialitatea este strictă, iar secretul păstrat îi uneşte foarte mult. Îşi dau mesaje mereu pe telefon şi sunt ca o familie. Ei se feresc să apară, chiar şi când vin studenţii doamnei director, de la Psihologie, în practică. Nu vor să fie văzuţi aici, ca să nu fie recunoscuţi apoi pe stradă şi să se afle într-un cerc mai larg. Nu mai ştie nimeni altcineva de problema lor, în afară de familie. Acum, de fapt, nici nu se mai scrie pe actele medicale diagnosticul în litere, ci sub forma unui cod, despre care numai cei avizaţi ştiu ce înseamnă. Deşi ştiu ce au, uneori mai spun:

„Am fost la o farmacie şi cineva mi-a spus că mă vindecă dacă iau nu ştiu ce medicament" – şi ei chiar cred.

Fac excursii, să uite de boală

Prin ce diferă şcoala lor, de fapt?

– Lipseşte educaţia fizică, care e înlocuită cu drumeţii, sâmbăta şi duminica. Oricum, ei au perioade când obosesc. Atunci oprim ora şi le dăm ceva să citească sau ne jucăm. Sunt jocuri de bune maniere, un fel de jocuri pentru copii mari. Ei se implică în aceste jocuri, şi prin asta îi învăţăm într-un mod mai uşor, pentru că amestecăm în ele şi lucruri care ţin de şcoală. Au şi calculatoare şi se pricep destul de bine să lucreze. Programul este de patru ore, dar unii vin mai de departe, fac pe drum chiar şi două ore, şi nu le e uşor.

Cum faceţi să nu fiţi distantă cu ei?

– Se poate lua boala doar dacă ei se rănesc şi le curge sânge. De exemplu, joia trecută a fost pe la noi o caravană cu dentist special pentru copiii bolnavi de SIDA. După tratament, unuia îi curgea sânge din gură. Când a venit în şcoală cu gura plină cu un tampon, colegele de la Centru au luat-o la fugă, speriate. Dar nu trebuie să te fereşti, ci să lucrezi ca şi cu un copil normal. Altuia i-a curs sânge din nas, şi eu nu l-am atins, ci l-am trimis la baie să se spele singur. Nu poţi însă nici să uiţi de boala lor. Numai că dacă în general iubeşti copiii, te apropii şi lucrezi cu ei, deşi, din păcate, nu poţi face tot ce vrei. Şi când se opresc brusc, trebuie să te opreşti şi tu cu ei şi să îndrepţi discuţia spre altceva. Copiii simt imediat dacă eşti apropiat de ei sau nu. Şi chiar mi-au spus că înainte de mine au avut pe cineva care îi brusca şi îi ţinea la uşă, în frig, când întârziau, veniţi de departe.

Ce note le daţi?

– Nu le umflu. Îi notez după cum merită. Până la urmă îşi dau silinţa şi nu ajung să îi las corigenţi. Le-am explicat că le trebuie şcoala ca să facă ceva în viaţă, şi acum întreabă la ce şcoli

s-ar putea înscrie. Şi încercăm să îi ajutăm să continue, după ce termină aici clasa a VIII-a.

30 noiembrie 2005, 26 noiembrie 2007

Emigrant urmărit de FBI

Scrisoarea

„Motivul pentru care vreau să fac publică nefericita experienţa americană este faptul că nu mai vreau ca alţi români să treacă prin aceleaşi mizerii, prin aceeaşi umilinţă şi desconsiderare prin care am trecut eu. Mulţi români au trebuit să-şi vândă ceea ce posedau, ca să aibă ceva cu care să înceapă o nouă viaţă într-o ţară străină, şi astfel au devenit suspendaţi şi dezrădăcinaţi de promisiunea că vor obţine în 5 ani cetăţenia şi vor trăi acceptabil, dar totul este o minciună sfruntată. Trebuie să înţeleagă că tot timpul vor fi şantajaţi să lucreze pe bani mai puţini, suspectaţi că au fost membri ai unor structuri din ţările est-europene şi consideraţi un fel de *second-hand citizens*. Întreaga lor viaţă se va destrăma şi rostul lor se va risipi, ca şi iluziile pe care şi le-au făcut înainte de sosirea lor aici. USA se transformă pe zi ce trece într-o ţară cu tentă fascistă şi paranoia merge mână în mână cu politica externă şi internă, iar în procesul ăsta destinele noastre se sfarmă. Povestea mea poate fi povestea atâtor români care au suferit enorm, şi astfel sper să fie o lecţie pentru cei care ar fi tentaţi să pornească pe drumul periculos al emigrării în USA. Nu merită sacrificiul personal sau al familiei, căci orice greşeală făcută poate fi fatală. Românii trebuie să ştie faţa reală a Americii şi să fie preveniţi", ne-a scris un emigrant.

Un fost băcăuan emigrat în SUA în 1997 a ţinut să povestească redacţiei noastre în ce situaţie a ajuns în „ţara tuturor posibilităţilor", unde plecase plin de optimism, sperând

într-o viaţă mai bună. Pentru cei rămaşi acasă este evident că el s-a transformat într-un american – vorbeşte pasionat de 11 septembrie, despre care are diverse scenarii, despre politica mondială, cum fac americanii, însă are viaţa frântă chiar din momentul sosirii pe pământ american. După ce a obţinut viză pentru familie, aceasta i s-a destrămat instantaneu şi, când a încercat să-şi refacă viaţa, a avut alte experienţe nefericite, pentru că multe femei încearcă să se folosească de bărbaţii plecaţi doar pentru a ajunge în America. După ce a schimbat mai multe locuri de muncă în capitalismul sălbatic, a ajuns prizonier în ţara pe care a visat-o, pentru că nu mai poate pleca decât pentru 6 luni. Aproape invalid, nu mai poate lucra şi trăieşte dintr-o pensie care acolo e mizerabilă. Nu a primit cetăţenie, spune el, din cauza incompetenţei şi credulităţii americanilor, pe care a ajuns să-i deteste. În loc de cetăţean american, a devenit suspect de terorism şi este ţinut sub supraveghere de FBI.

„Aveam masteratul în computere"

Iată discuţia pe care am purtat-o, pe internet, cu Liviu Secară.

Cum şi de ce aţi plecat?

– Am plecat de la o prostie. Cineva mi-a sugerat să pun o scrisoare la Loteria Vizelor şi, din nefericire, pentru că nu aveam suficienţi bani în momentul acela, am vândut maşina şi apartamentul şi am sperat că va fi bine. După interviul la ambasadă, se plăteşte o taxă de 150 de dolari, la care se mai adaugă deplasările la ambasadă, traducerea actelor, vizitele medicale şi biletul de zbor... În fine, o mulţime de bani. Ca să joci la Loteria Vizelor, ce-i drept, nu plăteşti. Dar, de fapt, acest sistem nu e o loterie, ci o încercare mascată a statului american de a-şi face necesarul de personal printr-o pretinsă loterie.

Ce pregătire aveaţi şi cu ce aţi plecat?

– Aveam masteratul în Computere, 30 de ani, şi 4 ani experienţă ca inginer de sistem (programator). Am plecat cu 5.000 de dolari.

Cum aţi început?

– Am ales iniţial Dallas Texas. Acolo am venit în State şi cazare am găsit la un prieten din copilărie. Am lucrat 3 luni ca chelner la Intercontinental Hotel Dallas. Eu mai lucrasem asta ca student, la mare. Postul l-am găsit în ziar, după două săptămâni. Se plătea cu 2,50 dolari ora, plus bacşişuri – din asta trăiesc chelnerii în SUA. În fine, după 3 luni, am primit o scrisoare de interviu la Texas Instruments şi apoi am fost acolo contractor pe probleme de programare. După 3 luni, a trebuit să mă mut, pentru că prietenul nu mai putea plăti rata lunară la casa pe care o cumpărase şi ne-am mutat toţi. El s-a mutat cu soţia şi fiul, iar eu m-am mutat într-o garsonieră, cu chirie. În Dallas, costă 400 dolari pe lună.

„Când am ajuns în America, m-a părăsit soţia"

Aţi plecat cu tot cu soţie?

– Ea a plecat cu două săptămâni în urma mea, dar, spre surprinderea mea, s-a dus în Maryland, la nişte persoane pe care nici nu le cunoşteam. Soţia era de aceeaşi vârstă cu mine şi era asistentă medicală. Abia după un an mi-a spus că vrea să divorţeze şi de-aia m-am întors, să divorţez, în România. Nu m-am mai recăsătorit, deşi am împlinit 39 de ani, în iunie. Ţara asta mi-a ucis cele mai multe visuri. Odată plecat în România, a dispărut şi job-ul. Am lucrat timp de cinci luni la o firmă în România, ca database programator, după care am plecat, altfel expira green-card-ul. America este ca un fel de închisoare. Dacă stai mai mult de şase luni afară pierzi tot, adică dreptul de a intra în USA, şi s-a terminat şi viză şi orice. Poţi sta afară doar cu aprobare specială, dar nu am apelat la asta, că nu ştii cu cine vorbeşti. În septembrie 1998, am revenit în USA. După divorţ, am

decis să nu mă mai întorc în Texas, unde oricum nu prea era ceva european, şi am optat pentru Boston.

„Am reînceput cu o mizerie de job"

De ce în Texas nu era european?

– Texas este jumătate mexican, jumătate englez. Nu au metrouri, autobuze mai rar etc. Nu ştiu, e diferit.

Cum v-aţi descurcat la Boston?

– M-am dus la un tip care îşi cumpărase casă şi la un medic veterinar care era stabilit tot în casa aceea. Între români, care au trecut prin aceleaşi probleme, nu e nevoie să explici situaţia, pentru că ei înţeleg ce se întâmplă şi te susţin, până te pui pe picioare, atât cât pot. Ei ştiu că nu poţi să obţii nimic ca ajutor de la statul american şi orice încercare de a solicita vreun ajutor se soldează cu deportarea. Când am ajuns acolo, am lucrat ce am putut. Am găsit un post de tehnician la un laborator de experienţe pe animale la Massachusetts General Hospital. O mizerie de job, fără asigurare medicală, plătit cu 7,50 dolari ora. Am stat 6 luni, timp în care am trimis *resumees*, adică CV-uri, la companii de software, şi am fost chemat la interviu la GTECH Rhode Island unde am început lucrul ca *software engineer*, în ianuarie 1999.

Plătit şi cu 45.000 de dolari pe an

Cu cât se plăteşte un astfel de post?

– Depinde de cât de bine te vinzi. Dacă eşti est-european, îţi bagă placa: „Nu ai educaţie americană" şi eşti nevoit să licitezi mai jos. Pentru ei, cu cât mai ieftin, cu atât mai bine. Dacă le spui că lucrezi cu 5 dolari pe oră ca mexicanii, te angajează pe loc.

Sunt buni mexicanii la programare?

– Glumesc, e o comparaţie forţată. Adică americanii ne bagă în aceeaşi oală cu cei care sar gardul din Mexic. În primul

rând, este o discriminare subtilă. Să faci comparaţia de salariu dintre două ţări diferite e total greşit. E ca şi cum ai compara mere cu banane. La GTECH, salariul era de 35.000 pe an. Am stat un an, apoi am plecat la DRW Computer Services, unde am avut o poziţie de de network engineer – 45.000 dolari pe an. Am stat 10 luni.

De ce nu aţi mai stat?

– Pentru că devenise o cloacă. Adică oamenii erau concediaţi, mărirea de salariu pe bază de competenţă anulată etc. Atmosfera devenise prea tensionată şi mi-am dat seama că firma se destabiliza. Apoi, după ce am lucrat vreo lună la Medextend, o companie fantomă, o companie start-up făcută de nişte lunatici, am plecat la Chicago.

A ajuns paznic

Poate v-aţi grăbit că aţi plecat de la DRW fără un motiv serios.

– Nu cred. Americanii mi-au transmis că am făcut bine că am plecat.

Ei de ce nu au plecat?

– Pentru că sunt nişte idioţi. Majoritatea americanilor sunt aşa. Mai au un pic de benzină, ceva de înfulecat... nu se agită. Ei au trebuit să se ducă în instanţă, ca să obţină măcar drepturile de şomaj. Sună bizar, dar într-adevăr privesc înapoi cu mânie. Este uşor să-ţi dai cu părerea, dacă nu ai fost în situaţia respectivă. Emigraţi în SUA şi mai vorbim după aceea. Îţi permiţi să judeci atât timp cât nu ai nimic de pierdut. Logica e sfidată de realitate.

Ce aţi făcut?

– În Chicago am lucrat în construcţii cu un prieten care avea o mică firmă. Acolo am pus o aplicaţie pentru Motorola, am trecut probele şi, în două săptămâni, mi-au zis că s-a anulat contractul, au avut nişte probleme şi au desfiinţat toată secţia – 3.500 de oameni şi-au pierdut job-urile în uzina din oraşul

Harvard. Aşa că am optat pentru *security* (pază), ca să nu mor de foame şi să plătesc chiria. În 2001, am revenit în Boston. Job-uri în computere... pauză, că era după „internet bubble" şi o mulţime de companii au ieşit din business, iar de angajat nu mai era nimeni dispus. Am lucrat tot în *security*. Din asta se câştigă 9,50-10,00 dolari pe oră, iar orele suplimentare (ce trece peste 40 de ore pe săptămână) sunt plătite dublu. Noaptea e la fel: aici spor de noapte – vise plăcute în USA. DRW nu mai exista. Companiile apar şi dispar zilnic în America.

La pensie pe caz de boală

Unde aţi ajuns în prezent?

– Acum am ajuns la pensie de dizabilitate. Am fost diagnosticat în 2005 cu scleroză multiplă, care între timp s-a mai agravat. Propriul organism atacă, probabil din cauza stresului, ţesuturile nervoase şi mielina care protejează nervii şi aşa se ajunge la scaun cu rotile şi apoi la moarte. Mă uit deja după modele ieftine de scaune cu rotile. Am probleme cu echilibrul şi cu memoria, obosesc repede, aproape mi-am pierdut auzul pe stânga. Simptomele au început din 2004 ca o paralizie pe partea stângă. Seara te culci sănătos, iar dimineaţa te scoli bolnav, aşa, deodată. Am avut probleme cu vederea, vedeam dublu, dar se pare că au trecut, sper să nu mai revină. Mai pot merge cu maşina şi pe picioare, să iau o pâine.

De când nu mai lucraţi?

– Din mai 2006. Am lucrat la o firmă de software de gestiune managerială, din februarie 2005 până în mai 2006. După o puncţie lombară, am ajuns la Urgenţă pe masă, inconştient. Aveam dureri de am crezut că fac infarct. După operaţie, în 2006, am fost în România, la tratament, la Bucureşti. Am plătit din banii mei asigurarea integral retroactiv, că altfel nu era posibil, plus şpăgile de rigoare din România.

„Un bucătar a spus că am legături cu Al-Qaeda"

Cum vă descurcați acum?

– Când m-am întors în SUA am apelat la pensie de dizabilitate... din ce era să trăiesc? 821 dolari pe lună. Chiria este de 400 dolari pe lună, cu utilitățile incluse, pentru că stau la niște prieteni români. Altfel, aș vorbi cu voi dintr-o cutie de carton.

Ce diferență e între a avea cetățenie și a nu avea?

– Dacă nu ai, pierzi și bruma de pensie pe care o poți avea la vârsta de pensionare (600 dolari pe lună, rar care au 800 sau 1.000), nu ai acces la job-uri federale de stat, care îți asigură o stabilitate financiară.

Ce ați făcut cu cetățenia?

– După cum era normal, am depus actele în 2003. După 5 ani, legal, trebuie depuse și în maximum 6 luni are loc interviul, iar în cel mult un an se dă cetățenia. Dar asta s-a extins până azi și au trecut 10 ani. Și asta pentru că un tâmpit de bucătar a spus că am legături cu Al-Qaeda.

Dar de unde vă cunoștea?

– Am lucrat trei zile la un restaurant, ca ajutor de bucătar, că eram disperat să câștig ceva bani, după ce m-am întors din Chicago. Chiar trebuie să știe românii la ce se pot aștepta în minunata colonie SUA. Bucătarul mă întreba de ce am venit să le fur job-urile americanilor. Sună ciudat, dar asta e viața reală, nu povești de Hollywood. S-a întâmplat să îmi iau de la ei bruma de bani chiar pe 11 septembrie... Habar n-aveam ce se întâmplase. Bucătarul s-a dus la FBI ori a sunat, nu știu... Da, agenții FBI au telefoanele publice și, dacă vrei să denunți ceva, abia așteaptă. De atunci, pentru cetățenie se așteaptă ceva de la FBI, care nu mai vine. Agentul special Mary Brennan mi-a zis despre ce e vorba, deși nu i-a dat numele. Îl cheamă Bernardi și este un american coclit, dintr-ăștia cu trei clase mai mult ca trenul.

„Au spart uşa, să intre peste noi"

Dar când v-au întrebat, nu le-aţi explicat? Sau la orice denunţ sunt gata să vă aresteze?

– Nu m-au întrebat nimic. Eu le-am spus: am fost la *fucking* restaurant. Trebuia să îl investigheze pe bucătar. Ar fi în stare de orice, dacă atunci au dărâmat uşa peste locatarii unde stăteam cu nişte români de-abia veniţi în SUA. Dădusem adresa când m-am angajat la restaurant. Nu eram acasă şi au venit la ei, la uşă. Aceia nu ştiau cine e şi normal că nu au deschis. Dar la mintea lor de FBI mai pui 5 bani şi iei o cretă. Aşa că au spart uşa. *Welcome to USA, romanians, wake up suckers!* Ăsta e mesajul lor.

Dar ce condiţii trebuie îndeplinite pentru cetăţenie?

– Să fii o persoană ce nu a avut treabă cu legea şi şi-a plătit taxele. Mary Brennan a zis că nu am nimic compromiţător în dosarul meu şi mi-a dat un set de documente pentru amprente, ca la cei care au făcut închisoare, chipurile să obţin certificat de bună purtare şi să le trimit la FBI Washington.

„M-am săturat de dat amprente"

Şi la intrarea în SUA aţi dat amprentele?

– Da. Cred că m-am săturat de dat amprente. Chiar e o idee să mă vopsesc pe mâini şi să le lipesc de sediul FBI Boston, ca să le aibă mereu. Am fost amprentat o dată la intrare pe Dallas Airport, altă dată la angajarea la Security în Chicago, de două ori la INS Boston, încă o dată la sediul poliţiei din Boston, când am lucrat *security officer* acolo. Cred că, în total, de vreo 5 ori şi urmează să mă duc din nou, să trimit amprentele la Washington.

Ce făceaţi dacă primeaţi cetăţenia?

– Puteam să-mi aranjez şi eu viaţa altfel. Poate lucram pentru ei sau mai degrabă veneam înapoi, dar cu dreptul meu câştigat. Nu numai eu sunt, însă, în situaţia asta, *in limbo*, adică

suspendat în aer, ci şi alţi români, brazilieni sau alţi nenorociţi. Mulţi lucrează la negru.

„Pentru mine, totul a început ca o glumă"

De ce spuneţi că America v-a ruinat visele?

– Sistemul american este cel al capitalismului barbar de cea mai joasă speţă. O civilizaţie a kitsch-ului şi o morală a banului. O junglă de beton şi de sticlă. Europenii i-au ajutat să se ridice, chinezii le-au construit căi ferate, nemţii le-au transferat tehnologia rachetelor pe gratis, după ce au fost înfrânţi, studenţii au venit pe gratis şi au făcut import de creiere pe preţuri de nimic. De aceea conduc lumea, dar pentru puţin timp.

Dar de ce v-aţi dus totuşi în USA?

– Pentru că aici am avut ocazia să joc la loterie. Totul a pornit ca o glumă. Ce, ar trebui să fiu recunoscător ori să fiu bucuros că sunt tratat astfel? Am venit pentru că mă deranjau oamenii care judecă încet, maşinile care de-abia se târâie, computerele care se mişcă *slow*. Îmi place viteza, asta e. Ei au creat oportunitatea şi un contract ce trebuie respectat. Eu am fost cel care a riscat să vină, cu toate cheltuielile financiare.

Cum vă petreceţi toată ziua? Sunt la Boston păduri, să vă plimbaţi?

– Citesc, stau pe Internet, mă uit la Antena 1, 3, la TVR Internaţional... nu prea ies. Păduri sunt, avem şi crengi solide... Dar mă simt bine în casă.

23 octombrie 2007

Liviu Secară a depus interviul de faţă, tradus în engleză, împreună cu numărul din „Curierul Zilei", primit prin poştă, la FBI Boston. La scurt timp i-a fost acordată, în sfârşit, cetăţenia americană, iar el şi-a primit drepturile financiare, care îi permit să locuiască fără griji, alternativ, în România şi SUA.

Reeducatoare de sclave sexuale

Victimele traficului de persoane sunt recuperate la Valea Ursului.

Zeci de mii de femei din Europa de Est, din care cele mai multe românce, cad anual victime reţelelor de trafic cu fiinţe umane, ce au ramificaţii în toată Europa. România, prin poziţia ei geografică de ţară de tranzit, ca şi prin numărul mare de persoane sărace, dispuse să facă orice pentru bani, e în centrul acestui gen de comerţ. În general, victimele provin (ca şi prostituatele de bună voie) din familii dezorganizate şi sărace, deseori cu părinţi alcoolici, şi este greu de spus cât este ignoranţa de vină, şi cât nepăsarea sau pofta de aventură, atunci când se lasă atrase de necunoscuţi pentru a lucra în slujbe fictive în străinătate. Totuşi, traumele fizice şi psihice suferite în perioada de sclavie sexuală le marchează pentru toată viaţa, chiar dacă reuşesc să scape.

Organizaţie unicat

În România, singura organizaţie profilată pe recuperarea victimelor traficului de persoane funcţionează din 1999, din fonduri externe (primite prin fundaţiile LIFT de la US AID). „Reaching Out" avea, iniţial, câteva apartamente în Piteşti, însă recent s-a mutat într-o zonă din împrejurimile oraşului, departe de indiscreţia oamenilor. Preşedinta organizaţiei, Iana Matei, de formaţie psiholog, a emigrat în 1980 în Australia, de unde s-a întors în 1998, pentru a se ocupa de asistenţa socială în România. După multe tatonări şi precauţii, d-na Matei a acceptat o discuţie despre activitatea organizaţiei pe care o conduce.

Ne-am dat întâlnire la un restaurant, dându-mi un semn de recunoaştere: să o sun în momentul în care intru. Am făcut aşa, şi a intrat abia atunci în restaurant din afară, de unde mă urmărea. Cu un aer conspirativ, ne-am aşezat la o masă, punându-mi în vedere că nu acceptă să fie fotografiată.

„Am ajutat 179 de fete"

Am început prin a o întreba cum i-a venit ideea de a înfiinţa această organizaţie.

– În 1999 mă ocupam de copiii abandonaţi, şi Poliţia mi-a adus 3 fete de 14, 15 şi 16 ani, victime ale traficului de persoane. Am vrut să văd cine se ocupă de asta, am dat câteva telefoane, dar nu se ocupa nimeni. Conform Legii 678/2001, în fiecare din cele 9 judeţe de frontieră ar fi trebuit să existe câte un adăpost pentru victimele traficului de persoane, dar nu există nici unul, nici acum. Doar la Timişoara există cineva încearcă de câţiva ani să facă unul ca al nostru, însă deocamdată nu a reuşit. Eu l-am făcut pe acesta aici, pentru că sunt piteşteancă.

Acum trăiţi din asta?

– Da, dar acum mi se pare normal, mai ales că din martie până în decembrie 1999 eu le-am întreţinut pe fete din banii mei.

Dacă altcineva ar dori să facă o organizaţie de acest fel şi să ceară finanţare externă, ce ar avea de făcut?

– Ha! Să încerce! Americanii nu aruncă banii atât de uşor. Atunci când ceri astfel de fonduri, trebuie să le prezinţi întâi problemele sociale care există, soluţiile pentru combaterea lor, metodele de rezolvare şi modul de evaluare a rezultatelor, aşa încât să se poată verifica pentru ce s-au dat banii.

Care sunt rezultatele dvs?

– Până acum am avut 178-179 de fete, dintre care doar 5 nu s-au reintegrat. Restul sunt în aceleaşi locuri de muncă unde le-am lăsat noi. Două s-au măritat, 3 fac facultatea (din care una, Teologia), două lucrează, pentru a se întreţine în facultate, iar

una este ajutată de părinţi. Avem şi 3 fete care îşi termină liceul la seral.

Dar cu cele cinci ce s-a întâmplat?

– Două au vrut să se întoarcă acasă, pentru că părinţii, care nu le mai văzuseră de mult, au vorbit frumos cu ele. Dar, după ce s-au întors, au reînceput să le bată. Una era minoră şi a luat-o tatăl ei care a reînceput şi el să o bată. O bate cu potcoava băgată în mănuşă. La două le-am dat gazdă şi stăteau împreună. Aveau salarii, dar nu au făcut cumpărăturile care erau necesare şi au făcut datorii. Apoi s-au gândit că dacă merg la familiile lor vor scăpa de cheltuiala cu chiria. După ce au plecat acasă, le-a fost ruşine să mai apeleze la noi.

Unele au dinţii rupţi

Cum procedaţi cu fetele care vă sunt încredinţate?

– Un an de zile stau cu noi. Întâi le facem analize medicale. Unele sunt cu dinţii rupţi din cauza bătăilor, altele au probleme cu stomacul din cauza alimentaţiei necorespunzătoare etc. (Una a fost chiar împuşcată în picior, în timpul unui schimb de focuri între traficanţi şi poliţie). Apoi vedem ce înclinaţii au şi le facem cursuri (avem doar planuri realiste pentru ele). În prezent avem doar cursuri de bucătar, croitorie, cosmetician şi coafor. Timp de un an, cât stau la noi, au asigurate casă, masă, haine şi medicamente. Le deschidem un cont în care îşi pot pune salariul, şi la plecare pot avea o sumă mai mare la îndemână – unele gazde cer plata anticipată a chiriei.

Care este programul zilnic al fetelor?

– Cea care este de serviciu face curăţenie etc. Cele care au serviciu merg la serviciu, altele fac cursuri şi le facem şi terapie individuală şi de grup. În tot acest timp le învăţăm cum să-şi facă socotelile financiare, astfel încât să le ajungă banii din salariu pentru chirie, pentru mâncare şi toate cele necesare.

Nu ajunge să le daţi doar banii şi două-trei sfaturi?

– Nu, nu se poate dintr-o dată, ci trebuie să învețe asta o perioadă de timp, ca să-şi poată face planurile bine.

Cum reuşesc traficanţii de carne vie să ademenească fetele?

– Sunt mereu ştiri în presă şi chiar la televizor, cu persoane care stau la cozi interminabile pentru a lucra în străinătate. Şi ei spun aşa: ai văzut anunţul acela la televizor etc.? Eu îţi pot aranja să pleci mai uşor, pentru că îl cunosc pe cel care angajează. Mergi cu mine. Apoi le duc cu autocarul în străinătate şi, după ce ajung, le spun: vei lucra la barul ăsta şi vei face asta. Dacă au acte, le iau, şi la bătăi, şi la constrângerile fizice adaugă şi şantajul psihologic: dacă nu accepţi, te dau de gol că eşti clandestină aici şi nu ai nici un act.

Cum au reuşit să scape fetele de care vă ocupaţi?

– De obicei, poliția le scoate de acolo, şi noi le primim de la poliţia din ţara respectivă. Uneori, câte un client vede că ceva nu e în ordine. Fata îi cere mobilul clientului şi îşi sună părinţii în ţară, care anunţă poliția.

O fată de 13 ani, vândută la turci şi în Spania

Care poveste v-a mişcat cel mai mult?

– Cea a unei fete de 13 ani, din Galaţi, care a fost vândută mai întâi un an la turci, apoi încă un an în Spania. Un client i-a dat bani să fugă şi a ajuns până la Galaţi. Dar cei care au dus-o prima oară au răpit-o din nou. I-am dat telefon pe mobil şi mi-a explicat unde este. A mințit că iese puțin (era păzită) şi eu am luat-o cu maşina şi am fugit.

Din ce zone provin fetele? Şi în ce ţări ajung? Ce vârste au?

– La început ordinea era: Moldova, Ardeal, Banat şi Olt. Acum este: Moldova, Galaţi, Dobrogea şi Sud. Dar Sudul se îndreaptă vertiginos spre primul loc. Țările unde ajung sunt cel mai adesea ţările din fosta Iugoslavie, Grecia, Spania, Italia,

Anglia, Austria, Germania, Olanda etc. Vârstele lor sunt între 13 şi 28 de ani. Nu sunt femei peste 30 de ani. Acelea sunt suficient de mature pentru a nu cădea în plasă.

De ce vă ascundeţi?

– Am primit ameninţări de la traficanţi care profitau de pe urma fetelor. Unul mi-a trimis vorbă prin sora unei fete că îmi taie tendoanele. Ştiu cum îl cheamă şi unde stă, ştie şi Poliţia, dar nu face nimic. Toate fetele sunt martore în procese împotriva proxeneţilor, care riscă 12 ani de puşcărie. Au intrat până acum în închisoare 3 proxeneţi din Macedonia, chiar o reţea din Turnu Severin a fost anihilată, iar în Iaşi şi Timişoara, reţele întregi au fost arestate.

Câţi oameni lucrează în organizaţia dvs.?

– Avem 3 asistenţi sociali cu normă întreagă, 2 cu jumătate de normă (care acoperă week-end-ul), o asistentă coordonatoare coordonatoare (de formaţie sociolog), o contabilă, o maestră în croitorie şi un manager, care se ocupă tot cu atelierul de croitorie.

Câte fete aveţi acum în program?

– Acum sunt 7 fete, plus 2 copii (născuţi de ele). Capacitatea adăpostului este de 12 locuri.

Recuperaţi şi prostituate care au ajuns la asta din sărăcie?

– Nu, pentru că nu există prostituţie din sărăcie. Altfel am fi avut câteva milioane de prostituate. Am discutat cu prostituate de bună voie, de pe autostradă, şi ne-au spus: „eu asta vreau să fac", „e cool", „e beton". Şi într-adevăr, nu se scoală dimineaţa, nu strigă nici un şef la ele.

Fetele de care vă ocupaţi sunt tentate să se întoarcă la prostituţie, de bună voie?

– Nu, ba dimpotrivă, cad în extrema cealaltă. Spun că toţi bărbaţii sunt nişte porci, nu au nici un prieten şi nu vor să se mărite.

Le acordaţi şi asistenţă religioasă?

– Ele cer uneori asta. Cer un preot să se spovedească. Şi avem un preot care ne-a ajutat întotdeauna.

A refuzat BBC-ul

Doamna Matei este conştientă (poate uneori chiar prea conştientă) de importanţa activităţii ei, binecunoscută, de altfel, pe plan internaţional. Ne-a şi spus, în treacăt, că de curând a fost vizitată de ambasadorul Marii Britanii, pe care l-a primit însă „fără steguleţe şi fără ziarişti". Ne-a mai spus şi că ar vrea să se întoarcă în Australia, să-şi deschidă un cabinet, dar că va face aceasta doar când va avea pe cine lăsa în loc, pentru că „e ceva foarte greu, şi trebuie să te ocupi, să te ţii de treabă". Când am întrebat-o însă pe cine ar vedea în locul ei, a revenit şi a spus că e doar la început şi nu se pune problema să plece. Am mai vrut să discutăm şi cu una dintre victime, să auzim din gura ei aceleaşi lucruri spuse de preşedintă. D-na Matei ne-a pus însă în vedere că „fetele nu vor să vorbească", mai ales că, de curând, ar fi refuzat chiar şi BBC-ul. Am sunat totuşi la sediu şi ne-a răspuns asistenta socială de serviciu. Mi-a spus să aştept să o întrebe pe d-na Matei şi pe urmă pe fete, care vrea. Mi s-a transmis apoi de la d-na Matei că „mi-a spus o dată că fetele nu vor să vorbească". Şi, „dacă au refuzat BBC-ul, ce mă face să cred că ar vorbi cu noi?" Într-adevăr, mai ales că nouă nu ne-ar putea vinde gogoşi, ca celor de peste mări şi ţări, de la BBC. Noi, băştinaşii, n-am priceput, de pildă, cum reuşesc fetele, chiar şi după un an de „socoteli financiare", să trăiască într-o garsonieră cu chirie, dintr-un salariu de croitoreasă. Ni s-a explicat, evaziv, că stau două în garsonieră şi plătesc cei 100 de euro pe jumătate. Totuşi... Mai este de neînţeles de ce fetele plecate acasă sunt socotite eşecuri, doar pentru că nu au rămas sub controlul organizaţiei, pentru a justifica fondurile US AID şi pentru ca doamna psiholog să-şi satisfacă, poate, un soi de vanitate şi mania dădăcelii (când am vorbit cu dânsa, se grăbea să îşi aştepte

copilul de 16 de la liceu, pentru a-l duce acasă şi pentru a face temele împreună!) Desigur că mult mai multă lume ar avea nevoie de un asemenea program de redresare, în ce priveşte ajutorul financiar. Dar, la urma urmei, nu se ştie ce e mai dezumanizant: sclavia sexuală mai mult sau mai puţin consimţită, sau lecţiile de viaţă pe care să le primeşti, într-o izolare aproape sectară, de la un psiholog, din cuvântul căruia nu ai voie să ieşi şi de care ajungi să devii dependent psihic şi material.

13 noiembrie 2003

80 de ani de la cel mai trist Prohod

O grozăvie fără seamăn, de neuitat pentru locuitorii Costeştiului, chiar şi după două generaţii, s-a petrecut în Vinerea Mare din anul 1930, când aproape toţi copiii şi tinerii comunei – pe atunci – Costeşti au ars de vii în biserica de lemn veche de două sute de ani. La înmormântarea lor, oficiată de Patriarh, a venit o mare mulţime de oameni, iar Regina şi Prinţul Mihai au adus personal ajutoare familiilor îndoliate. În comuna unde nu au mai rămas decât puţini copii, scăpaţi din întâmplare (unul, încuiat în grajd de mamă, altul, lăsat cu treabă acasă de tată), nu s-a mai cântat şi nu s-au mai făcut nunţi timp de cinci ani. În schimb, un val de sinucideri a urmat catastrofei propriu-zise.

Filmul tragediei

Fiindcă erau prea mulţi oameni la denie, unii voiau să facă slujba afară, alţii înăuntru. Până la urmă, au convenit să lase toţi copiii înăuntru, iar cei mari să stea afară. Ulterior, lumea şi-a adus aminte că ceva nu mersese bine încă de la început. Preotului i-a zburat din mână cădelniţa, care a căzut, făcând un zgomot mare. Apoi, la Prohod, deşi erau cu toţii pregătiţi să cânte, după obicei, alternativ, pe mai multe strane, atunci nu se puteau înţelege şi unii erau prea înainte, alţii în urmă, astfel că nimic din ce cântau nu avea sens. Curând, a venit ceasul rău: de la lumânarea unui bărbat (unii zic a unei bătrâne) s-a aprins o coroană de pe un perete. Ţârcovnicul a stins-o cu palmele, fără

să observe o scânteie care a sărit în pod. Slujba continua fără să-şi dea seama cineva că în pod deja se pornise iadul. Când a început să coboare un fum greu şi să se vadă focul, era deja prea târziu. A pornit să picure abundent cu ceară fierbinte prin tavan, iar cei dinăuntru au suferit arsuri grave, atât de la ploaia de ceară, cât şi de la focul care i-a înconjurat din toate părţile, în timp ce fumul îi sufoca. Uşa, foarte scundă şi îngustă, se deschidea spre interior, astfel că, brusc, s-a creat un haos teribil: copiii s-au îmbulzit să iasă, iar oamenii de afară încercau să intre, astfel că intrarea s-a blocat, apoi peste ea au început să cadă bârne. Se povesteşte că o bătrână a blocat şi mai mult intrarea, căzând în faţa ei, de unde a rămas şi zicala: „te înghesui ca baba de la Costeşti". Clopotul din turlă s-a prăbuşit şi el, topindu-se în focul care a mistuit întregul lăcaş ca pe o lumânare. În altar a fost găsit mort şi preotul, cu un copil sub el, pe care încerca să-l protejeze, şi cu Evanghelia, care a rămas, însă, nearsă şi se păstrează la Muzeul Naţional. De aici, a rămas o altă zicală: „Să trăieşti, ca popa din Costeşti!". Totul s-a petrecut foarte repede, iar pompierii veniţi cu întârziere de la Piteşti, se pare în circa 30 minute, după ce au greşit şi drumul, n-au mai găsit decât cenuşă şi cadavre carbonizate, aproape de nerecunoscut. Şocanta ştire a făcut atunci înconjurul lumii, iar ajutoarele au curs din toate părţile, inclusiv pentru noua capelă, transformată ulterior în biserică.

„Tata avea mâna întinsă pe geam"

Chiar şi cei care nu au apucat acele vremuri povestesc îngânduraţi, neputând să uite cele auzite de la părinţii lor. „Podul era plin de coroane. Se vedea în el printre scândurile plafonului", spune Mitică Toader, de 67 de ani. „Ştiu de la mama: erau sălcii de Florii, care se strângeau ca nişte coroane şi se puneau în cui, pe pereţi. De aceea a luat foc", spune Ion Muşat (61 de ani), care a pierdut o mătuşă din partea tatălui şi una din partea mamei:

una a murit înăuntru, alta a ieşit cu arsuri mari pe mâini şi pe cap de la ceara care curgea şi a murit puţin mai târziu. Sătenii povestesc şi azi scene apocaliptice, cu oameni venind de la biserică şi aruncându-se în mica gârlă de la poalele dealului, „ca să scape de usturime", în timp ce restul nu ştiau ce să facă mai întâi – să încerce să dea o mână de ajutor ori să alerge la casele lor din apropiere, pentru a şi le feri de incendiu. De asemenea, circulă nenumărate istorii de un realism crud, cu victime care se înghesuiau să meargă la moarte, dar şi cu puţinii copii scăpaţi, datorită unui fericit concurs de împrejurări. Una dintre supravieţuitoare, Ileana Toader, „Moaşa", are acum, la 94 de ani, o altă problemă: „Pe mine nu mă mai ia Dumnezeu!" E, însă, o bătrânică veselă şi plină de energie, – am găsit-o ocupată, văruindu-şi singură casa – şi a cărei grădină, mai îngrijită decât a tuturor, ne e arătată cu admiraţie de vecini. „Leatul meu, toate fetele au ars. Pe mine nu m-a lăsat tata la biserică. «Merg eu», zice. «Tu stai să păzeşti oaia», că aveam o oaie care stătea să fete. Focul a pornit de la unul, Stan, care venise cu fiu-său – au murit amândoi. Avea o lumânare mare, albă, pe care a aprins-o sub policandru. Sus în pod erau două căruţe de lumânări. La slujbă erau toţi strânşi pachet, ca atunci când pui lemnele în stivă. Mama pregătea masa şi zice odată: «Aoleu, se aude ceva de la biserică! Dar o fi vreo ceartă», şi a pus masa în continuare. Apoi: «Aoleu, maică, a luat foc!». A lăsat tot şi a plecat, cu o găleată de apă, dar ce poţi face cu atâta... M-am dus repede şi eu. Am văzut mâna lui tata ieşind afară pe o ferestruică, de parcă aştepta să-l tragă cineva afară – dar nu se putea pe acolo, era prea îngust. Şase săptămâni a mirosit în sat a carne prăjită. Când a venit regina, erau morţii toţi înşiraţi pe deal. Ea a trecut şi le-a pus la fiecare câte 100 de lei pe piept. Drumul de la Piteşti era din pietroaie mari, se mergea greu, iar pompierii au greşit şi au ocolit pe la Pădureţi. Oamenii alergau şi îşi puneau pături pe case, că toţi aveau şiţă pe ele", povesteşte bătrâna care îşi mai aduce aminte şi alte întâmplări de atunci. „Era o femeie care avea patru copii şi s-a certat cu toată lumea: «Daţi-vă la o parte», zicea, ca

să-i ducă la cor, în față. I-au murit toți. Un tată a intrat după fata lui și a strigat: «Voica!» Din fum i-a răspuns altă fată și el a tras-o afară pe aceea, crezând că e fata lui. Pe a lui n-a mai apucat s-o salveze, iar pe cealaltă a certat-o toată viața: «Te-am scos din foc! Acum, să-mi aduci ginere!»„ ne mai spune Moașa, care ne-a relatat și explicația ce a fost pe buzele tuturor atunci: „Când a venit, Sfânta avea trei mahmudele la gât. Când să plece, nu le mai avea. S-a descoperit că lipseau și n-a plecat până nu i-au pus la loc salba. Țârcovnicul, Predescu, i le furase. Și biserica ar mai fi avut o ușă la altar, zidită, care putea fi dărâmată. Dar preotul vechi nu-i spusese asta preotului Vișinescu, deși îi era chiar ginere. Se certau mereu și cel tânăr nu-l lăsa deloc pe preotul bătrân să mai vină, să nu mai ia vreun ban de la credincioși", mai ține minte cea care avea pe atunci 14 ani.

„Mi-era ruşine să spun de unde sunt"

Marin Chivu avea 9 ani când s-a întâmplat tragedia: „Eram din Băseni, dar aveam aici un coleg cu care eram rudă și am venit să mergem la slujbă. Am intrat în biserică, am mers în față, dar nu aveam Prohod după care să cânt. Aveau cei mai pregătiți și cei care apucaseră. Așa că am ieșit afară. Era gloată, aglomerație mare. Când a început să ardă, m-am dus acasă, eu n-aveam ce face acolo, era zarvă, necaz mare. Te omora lumea, dădea peste tine."

Dacă atunci nu a putut face nimic, s-a gândit să se revanșeze într-o manieră artistică: a compus o baladă – foarte apreciată, în interpretarea unei tinere soliste. „Am doar 7 clase, făcute și alea vai de capul lor! Dar mă pricep la făcut poezii. Odată, m-am dus pe deal și m-am uitat pe monument. M-am mirat ce mulți copii au murit și m-am apucat să fac poezia bisericii. N-am mai zis de salba sfintei, de socoteli, de ce au făcut oamenii mari, ci doar de copii. Am vrut să le fac lor o poezie, că e păcat de ei!". Își cântă și acum cu multă simțire balada, care te impresionează,

cu intonaţia lui. I-ar plăcea, însă, ca victimele-copii să fie trecute în calendar ca sfinţi. „Vecinul meu a apucat să iasă primul pe uşă. Şi el, şi femeia lui mi-au spus multe. Spuneau şi cum au văzut printre cruci ca nişte năluci pe cei ai lui, care muriseră. O soră a nevesti-mii a ars în biserică, era în anul trei la Piteşti, urma să iasă profesoară. Cum erau grămadă jos, socrul meu a tras-o pe o prietenă a ei, de i-a rupt hainele, a scos-o din grămadă dezbrăcată, crezând că e fata lui", mai povesteşte bătrânul, care a inclus toate întâmplările în balada lui. „În armată ziceam că sunt din Băseni, nu mai spuneam că sunt din Costeşti, fiindcă se uita lumea la mine urât, zicea: «eşti de la ăia răi»„ îşi mai aminteşte nea Minică Chivu, care admite cu greutate că e posibil ca adulţii care au murit împreună cu copiii să nu fi fost la fel de nevinovaţi: „Dacă e adevărat, şi aşa a fost cu Sfânta, atunci vai de capul lor!", spune el, şi ca tată de absolvent de Teologie cu doctorat în Grecia.

Sfânta a fost în acea biserică

Imediat după tragedie, toţi localnicii au simţit că întâmplarea a fost legată de venirea în comună, cu câteva luni înainte, a moaştelor sfântului-copil Filoteia, pentru a aduce ploaia. Nu se ştie exact ce s-a întâmplat atunci, nimeni n-a povestit dacă moaştele n-au fost înconjurate cu respectul cuvenit, cert e că ploaia a venit într-adevăr, dar a rămas în amintirea oamenilor un episod confuz, despre furtul unei salbe de aur de la racla muceniţei. Preotul Gheorghe Ene, care slujeşte acum în biserica construită mai sus, pe acelaşi deal, lângă cea arsă, a cercetat mult în arhive despre eveniment şi nu confirmă legenda: „Nu e adevărat că din cauza uşii deschise spre interior s-a întâmplat totul. Am văzut ce au scris pompierii în raport: Biserica nici nu avea uşă, ci poate e vorba de uşa dintre pronaos şi naos. Deasupra era şi turla, care a căzut şi a blocat ieşirea". Nu-i poate da, însă, o explicaţie spirituală întâmplării. „Nu ştim noi planurile lui Dumnezeu. I-a che-

mat la El. N-au murit în vreo cârciumă, ci în biserică, aşteptând Învierea. Dumnezeu pe cine iubeşte ceartă! Noi aici îi considerăm mucenici, aduşi ca o jertfă", spune părintele, care nu acceptă explicaţia cu furtul podoabelor sfinte. „Am găsit scris într-adevăr că, în 1929, a fost o secetă foarte mare şi Sfânta a fost adusă în biserică. Dar nu că s-ar fi furat ceva când a fost încuiată. Biserica nu se încuie când se aduc moaşte, ci se ţine deschisă pentru închinare, iar atunci se respectau mai mult regulile. Nu s-a consemnat aşa ceva nici în arhivele Episcopiei", asigură preotul Ene.

La Costeşti, în fiecare luni după Paşte, se face slujba „pentru arşi". Puţinii care au mai apucat acele vremuri îşi amintesc în detaliu, fiecare lucru din acel moment. Catastrofa nu a produs ateism, cum s-ar crede citind comentariile despre eveniment – „Ce minune e că Dumnezeu omoară o sută de copii şi salvează Evanghelia?" şi altele de acest gen. Toată lumea pomeneşte cu frică numele „Sfintei", adică al Sfintei Filoteia. Totuşi, femeia care ne-a dus la doi dintre martorii oculari e sătulă de balada bătrânului şi remarcă: „Ei, pe atunci era lumea cu religia..." „Atunci, copiii n-aveau altă distracţie decât mersul la biserică. Acum, se duc la bar", spune şi nea Mitică. Aşa că astăzi, „Sfânta" nu mai e adusă deloc, şi nici asemenea întâmplări nu ar mai fi posibile, întregul context fiind schimbat.

1 aprilie 2010

Textul integral al *Baladei bisericii arse*, compusă de nea Minică – *pe 12 aprilie 1999, a doua zi de Paşti*:

Partea I

Doamne, cum să mai trăieşti
Şi cum să nu te gândeşti
La focul de la Costeşti,

Cum a ars Biserica
Cu toată lumea în ea
Chiar în zi de sărbătoare,
Chiar în Vinerea cea Mare,
Când lumea se pregătea,
La Biserică mergea!
Cei mai mulți erau copii
Ce veneau cu bucurii.
Veneau de la școli înalte
Chiar și de la facultate,
Ca să cânte-n cor Prohodul
Și să laude pe Domnul.
Se-ntreceau cu mic, cu mare,
Să fie-n ton la cântare,
Preotul slujba-ncepea,
Cădelnița jos cădea,
Prohodul că se-ncepea,
Deloc nu se-nțelegea:
Unii-o luau de la-nceput,
Alții-o luau de la sfârșit,
Și nu puteau să pornească,
În ton să se potrivească –
De aicea se vedea,
Ceva rău se prevedea.
O femeie că venea,
O lumânare-aprindea
Sus în sfeșnicul cel mare.
Lângă el erau coroane,
O coroană se-aprindea,
Lumea-n seamă nu băga
Că pe loc ea se stingea,
Dar flăcările din ea
În pod că se strecura,
Alte coroane-aprindea.
Lumânări depozitate

Repede s-au aprins toate.
Ceara-n pod când se topea
Jos pe lume se scurgea,
Lumea-n panică intra
C-a luat foc biserica
Şi-au pornit cu mic, cu mare
Ca să-şi caute scăpare.
La uşă cu toţi fugeau
Şi-acolo se grămădeau.
Uş-atunci că se bloca,
De frica morţii strigau,
Zarvă mare că făceau.
Cei de-afară cu glas tare
Strigau toţi la disperare,
Când vedeau pe-ai lor copii
Care arde-n foc de vii,
Iar Gherghina Nicolae
Scoate lume din văpaie.
Una dintre ei trăieşte
Şi la lume povesteşte:
Avea o fată la şcoală,
Era la şcoala normală,
Ca să iasă profesoară,
Voica pe ea o chema
Şi n-o au mai putut salva.
Primarul de la Costeşti
Dă telefon la Piteşti,
Pompierii-au rătăcit
Pe un drum nepotrivit,
Mult pe drum a-ntârziat
Şi nimic n-au mai salvat.
Biserica construită
Din lemn toat-a fost făcută
Şi cu şiţ-acoperită.
Şiţa uscată la soare

A ars ca o lumânare,
Trupurile lor curate
Au murit nevinovate.
După ce s-a terminat
Cu cei care-au decedat
Lumea a văzut năluci
Care umblau printre cruci,
Au văzut pe-ai lor copii
Cum se plimbau printre vii.
Morţii s-au găsit intacţi,
Vreo câțiva carbonizați
Toţi au fost ca mai 'nainte,
S-au găsit după veşminte.
Măsuri severe s-au luat,
S-au pregătit de-ngropat
Făcând coşciuge la toți
Ca să-i îngroape pe morţi.
Episcopul cu-alai mare
A venit la-nmormântare,
La slujba de pomenire
A fost multă omenire,
Regin-a venit şi ea,
Daruri multe împărţea
La cei care-au suferit
De l-acel foc cumplit.
Familia Vasilescu
Avea lacrimile-n sânge,
Se văita cu glas mare
Copilaşii ei îşi plânge
C-a avut cinci copilaşi
Frumoşi ca cinci îngeraşi,
Care i-a crescut pe toți
Şi îi vede acum morţi!
Cum pot ca să mai trăiască,
În lume să viețuiască

Plângând de copiii ei,
C-au murit de tinerei!
Bietul Cocoşel, săracu'
A avut patru copii
Şi se văita săracu'
Că i-au ars în foc de vii.
Natalia, săraca
Avu şi ea necaz mare,
Cu patru persoane arse.
Ea plângea la disperare
Doi băieţi şi cu o fată
Împreună cu-al lor tată
Că s-a dus în veşnicie
Şi-a rămas biata soţie
Cu trei fete să le crească
Şi să le căsătorească
Şi să ducă grija lor –
Să ştiţi că n-a fost uşor!
Picheru de la Costeşti –
Cum poţi să nu-l pomeneşti –
Patru copii a avut
Pe toţi în foc i-a pierdut,
Pe mamă o chema Marica
Ce-a cuprins-o pe loc frica
Frica ei de acel foc
O a îmbolnăvit pe loc,
Nu mai era sănătoasă
Şi-a plecat din casă-n casă
Cu nişte fotografii
Făcute cu-ai ei copii,
Iar cu cine se-ntâlnea
De copiii ei vorbea,
Din plâns nu se mai oprea.
După mult necaz şi plâns
La copiii ei s-a dus.

Preotu-a murit şi el
C-un copil mai mititel.
O fată ce mai avea
Din biserică ieşea
Cu faţa mai toată arsă
Şi-a murit în chin acasă.
S-au strâns multe ajutoare
Venite din depărtare
Arama pentru-nvelit
Din Bulgari-a venit
Şi-atunci s-a pus în lucrare
Biserica noastră mare
Doi ani la ea s-a lucrat
Până când s-a terminat
Când a fost şi s-a sfinţit
Chiar şi regele-a venit
Cu persoane de elită
Din toată ţara venite,
Preoţi mulţi cu alai mare
Ce nu s-au văzut sub soare.
Ne este ca amintire
Şi de multă pomenire
Când venim la închinare
Să ne rugăm fiecare
Şi să ne cutremurăm
Pentru cei ce s-au jertfit,
Pentru cei care-au murit,
Că e Biserica lor
Şi este a tuturor.
Câte zile voi trăi
Pe cei arşi voi pomeni.
Dumnezeu să-i odihnească
În grădina cea cerească
Unde-s locaşuri cereşti
Nu din cele pământeşti!

Iar voi, bătrâni, femei şi fete
Ziceţi: „Dumnezeu să-i ierte!”

Partea a II-a

Cine a mai auzit,
Unde s-a mai pomenit
Un necaz aşa de mare
C-a pus lumea în mirare?
Nicolae Şt. Gherghina,
Cu-a lui femeie Maria,
El era agricultor
Şi muncea al lui ogor,
Avea o fată la şcoală
Anul trei şcoala normală,
Ca să iasă profesoară –
Voica pe ea o chema.
Ea acasă când venea
De maică-sa se ruga:
„Dă-mi, măicuţă, haine bune
Să mă duc şi eu în lume,
În locaş de-nchinăciune!”
Maică-sa o pregătea,
Haine bune i-aducea
Cu ele de se-mbrăca,
Maică-sa o aranja.
Note bune ea avea,
La şcoală bine-nvăţa,
Şi vrednică mai era –
Semăna cu maică-sa.
O vioară-şi cumpărase
Şi să cânte învăţase.
Tatăl Voichii, când venea,
Boii nu-i mai dejuga
El în casă că intra,

Părul i-l mai reteza,
Fata tare se grăbea:
„Mă duc, taică, s-apuc loc" –
Nu știa că arde-n foc.
Până boii-a dejugat,
Biserica foc a luat,
Țipete mari s-auzea,
La Biserică fugea,
Pe Ilinca o scotea,
Pe Ilinca o scotea, măi,
A tras de ea cât putea,
Până hainele rupea
Și din foc el o scotea, măi!
Fata lui striga și ea,
Vie tata să mă ia, măi!
Da' focu' s-a făcut mare
Și n-a mai avut salvare.
– "–
Ascultați și luați aminte:
E vorba de-al ei părinte,
Că și-a văzut fata lui
În puterea focului, măi!
Numai plângea și răcnea
Pe femeie blestema, măi,
Care-aprins lumânarea
De-a luat foc biserica, măi…
Voica cinci surori avea,
Pe maică-sa o jelea
Că plângea toată lumea, măi!
Mama ei, când a murit
Cu Voica ei a vorbit, măi...
Ea pe Voica o striga
Până sufletul și-a dat, măi
– "–
Clopotul când a căzut

Mare zarv-a mai făcut, măi!
Morţii nici nu l-au simţit,
Pe cei vii i-a-nnebunit, măi!
Ei întruna s-au jelit
Până când au obosit, măi!
– ”–
Clopotul care era
Frate cu biserica
Nici el n-a fost ocrotit
Şi el în foc s-a topit, măi…
Lacrimi multe s-au vărsat,
S-a făcut fântână-n sat, măi,
Fântâna părinţilor
De focul copiilor, măi.
– ”–
O mamă avea o fată
Şi-a intrat în foc s-o scoată
Şi-a murit în foc şi ea,
În braţe cu fiică-sa, măi!
Unu-avea o surioară,
Auzind-o de afară
Că ea-n foc se văicărea
Şi ajutor că-mi cerea, măi:
„De s-ar găsi cineva
Ca să-mi salveze viaţa
Doamne, bine mi-ar făcea, măi!”
Fratele o auzea,
După glas o cunoştea:
„Asta este sora mea
Eu m-oi jertfi pentru ea, măi!”
Şi pe gânduri n-a mai stat
Şi în foc s-a aruncat
Şi-au murit în foc de vii
Fratele cu sora lui, măi...
O sută case curate au rămas îndoliate,

Cinci ani doliu s-a purtat,
La hori nu s-a mai jucat,
Nunţile s-au amânat
– ”–
Iar acum în rezumat,
Toţi cei care-au decedat,
Domnişoare, băieţi mari,
Până-n douăzeci de ani,
Se găsesc în număr mare,
La nouăzeci de persoane.
De vreţi şi mai mult să ştiţi
Sus pe cruce sunt trecuţi.
Trupurile lor curate
Au murit nevinovate
Şi cu sacrificiul lor
Sunt în rândul sfinţilor.
Câte zile voi trăi
Pe ei i-aş mai pomeni.
Dumnezeu să-i ocrotească
În grădina cea cerească!

Un vis din comă

După 37 de zile de zăcut în comă, în urma celui de-al treilea accident cerebral, lui George Şuţu i-au rămas întipărite în minte, la trezire, imaginile pe care le-a visat. Ni le-a putut împărtăşi chiar şi după ani buni, în interviul de mai jos.

Ştia când mor cei de lângă el, de la Terapie Intensivă ● Era înconjurat de persoane care străluceau ● În acea lume existau culori, dar nu gravitaţie ● Oamenii umblau, dar fără să păşească ● Se deplasa pe apă ● A construit o biserică şi apoi abia a scăpat din ea ● Simţea că trebuie să se întoarcă acasă

Ultimii zece din cei 70 de ani ai săi, George Şuţu i-a petrecut în scaunul cu rotile, paralizat. În februarie 2002, a suferit un accident vascular pe trunchiul cerebral – al treilea său atac cerebral. În timpul comei profunde în care a stat 37 de zile şi pe care medicii o considerau o moarte clinică, nimeni nu-i mai dădea şanse de supravieţuire. Vechea sa condiţie fizică, de fost tenismen şi schior, şi gândul la fiica lui, care între timp i-a născut şi o nepoţică, i-au dat totuşi puterea de a trece această „cumpănă" – chiar dacă nu cu totul, pentru că încă nu se poate ridica în picioare. Într-un mod inexplicabil, mintea i-a funcţionat încontinuu chiar şi în acele zile şi, deşi a trecut mult timp, ţine încă minte, ca şi cum ar fi fost ieri, tot ce a visat atunci. Pentru că starea sănătăţii îi permite acum, ne-a povestit şi nouă intensul vis avut în timpul morţii clinice.

După două accidente şi o operaţie de anevrism la Spitalul Bagdasar Arseni, continua să meargă la serviciu. După doi ani în

care s-a simţit bine, deodată, într-o primăvară prematură, a venit nenorocirea. „Eram în birou şi am chemat la mine un coleg să-i spun: «Fii atent că a început să mi se facă rău, mi se învârte capul! S-ar putea să fac iarăşi accident». Era al treilea" – reţine, cu luciditate. La fel de vii i-au rămas şi imaginile realităţii paralele în care s-a aflat aproape 40 de zile.

Primele halucinaţii

Cum aţi simţit că vă pierdeţi cunoştinţa?

– M-au dus la spital, nu ştiam ce e cu mine – nu vedeam, nu auzeam pe nimeni. Am cunoscut doar vocea unei cumnate: „Ce faci?" În timpul acesta, ştii ce vedeam? Un funicular de-ăsta mic, în miniatură, care trecea – cum e la puii care se taie, se jumulesc etc. Doar că nu era cu pui, ci cu săpun: toate tipurile de săpunuri de-astea bune – multe româneşti şi altele, străine. Apoi m-am mai trezit de câteva ori. Doctorița care m-a văzut a spus că o mai duc cel mult o săptămână.

Prietenii luminau

Cum a început visul propriu-zis?

– Oameni cunoscuţi şi foarte cunoscuţi apăreau, pe mai multe rânduri, în cerc, în jurul meu. În primul rând, erau cei care îmi voiau cel mai mult binele, apoi altul, pe alt rând, altul pe alt rând, câteva rânduri, mai multe, iar ei – mulţi-mulţi. Pe cei din faţă trebuia să-i cunosc după voce, că luminau, aveau o lumină foarte puternică. Iar între ceilalţi, de pe ultimul rând, ceea ce m-a surprins foarte mult, au fost mulţi pe care îi cunoşteam foarte bine. Şi care speram să fie în primul rând, dar erau hăt foarte departe, ceea ce însemna că era foarte rău. Şi la început, când am căzut jos la fabrică şi nu mai ştiam nimic, era o lumină albă şi lumina aşa, totul era alb-alb.

Vedeaţi pe cineva?

– Pe nimeni, doar lumina. Era nici naturală, nici nenaturală, nu ştiu cum, dar albă. Pe urmă, am văzut că aceia care îmi erau cu adevărat prieteni şi care mi-au făcut mult bine luminau, erau toţi albi, de nici nu-i vedeam. În momentul când am intrat pe poartă la Bagdasar, atunci am căzut de tot. Dar visul se continua cu cel dinainte, adică era un fel de amestecătură. Însă ce nu-mi dădea pace erau aceste rânduri sau cercuri, care erau foarte luminoase şi pe care le vedeam tot timpul. Şi, din toate lucrurile visate, mi-au rămas cel mai mult în minte. Era un lucru foarte ciudat că oameni în care aveam mare încredere erau exact invers de cum mă aşteptam, mult în spate – aveam surpriza asta.

Peisaj fantastic

Cum era în vis?

– Era peste tot apă, iar oamenii, oameni obişnuiţi, erau pe insule. Insule mari, continente. Dar pe acea lume, şef era doctorul, pe care îl vedeam şi la faţă. Doar că era plecat, chemat mereu. Se făcea că eu mergeam în locaţiile pe care le avea el, în diferite colţuri ale lumii. Peste tot era ca o organizare de şantier şi aproape de fiecare dată am ajuns, nu ştiu de ce, în Africa. Dar toate locurile unde mergeam erau construite de români care fuseseră în toată Africa, în toată America. Arăta exact cum e acolo unde trăiesc muncitorii – cu băi, doar că ceilalţi nu prea aveau. De pildă, mult timp am petrecut pe o insulă unde era un mare bogătaş, cu un castel. Insula era mare cât o ţară. Din partea din faţă se vedea ca un continent, mai departe se putea vedea alt continent.

Vedeaţi clar lucrurile?

– Da. Prima dată a fost foarte întuneric, apoi era lumină mereu, că eu ceream şi ea se aprindea: „Vreau să aprindeţi luminile!" Şi nu vedeam de unde şi cine, dar mi le-aprindeau. Era lumină peste tot. Nu se vedea cerul, era senin, dar sus – nu-i

vedeam culoarea. Soarele nu se vedea, luna nici atât. Totul se întâmpla numai ziua. Nici ploaie n-a fost absolut deloc. În schimb, totul, oraşele erau în apă. Şi eu aveam două interdicţii: n-aveam voie să merg la baie şi nici să beau apă. Tot timpul îmi era foarte sete.

Chiar dacă era peste tot apă?

– Nu era potabilă. Era în general tulbure.

Era şi adâncă?

– Nu ştiu, n-am intrat niciodată în ea. Sau, acolo unde am intrat, doar aşa, până pe la mijlocul gambei.

Pe cine vedeaţi acolo?

– Erau mulţi necunoscuţi. Străini, arabi, africani, negri, toate culorile. Şi ţin minte că foloseau băile şi WC-urile din locaţia de şantier a românilor, fiindcă ei n-aveau aşa ceva. Românii plecaseră şi tot ce construiseră pentru ei a rămas acolo – în primul rând, băile şi WC-urile. Toate erau turceşti, din acelea joase.

Se vorbea?

– Vorbea toată lumea. Dar în limba lor, nu înţelegeam nimic.

Era şi vreun fond sonor?

– Da, de obicei se auzea, dar nimic definit. Era foarte ciudat. Şi vorba străinilor era puţină, ca un soi de imn. Iar ai noştri vorbeau ca şi cum eu n-aş fi existat. De fapt, m-a mirat că şi când m-am trezit la realitate am observat acelaşi lucru: toţi doctorii mă priveau ca pe un mort deja. I-am şi spus nevestei: „Vezi, se uită la mine ca la mort!" Nimeni nu-mi spunea măcar: „Ce faci, bă, cum te simţi?"

Cum arătau oamenii?

– Îmbrăcaţi obişnuit, era cald. Dar moda era din toate secolele: unul aşa, unul altfel. Apropiaţii erau îmbrăcaţi cum e acum. De fapt, ceilalţi ori nu mă vedeau, ori credeau că sunt deja mort.

Bărci şi trenuri zburătoare

Cum se călătorea, dacă oraşele erau în apă?

– Simţeam că eram mutat, ca şi cum m-ar fi dus un fel de brancardier pe care nu-l vedeam. Pur şi simplu, mă trezeam aici, mă trezeam acolo. Peste tot, în loc de străzi era apă, şi în loc de circulaţie cu maşina era circulaţie cu bărcile – un fel de Veneţie. Şi cu trenuri care mergeau pe sus: te ridicai sus şi îndată coborai la destinaţie. Cel mai mult parcă am mers cu barca – un fel de iolă cu două pânze. Mergeam până în Africa şi niciodată n-a fost furtună. Se mai mişcau valuri, dar mici, ca pe o baltă, nu mă udam.

Cum mergea trenul?

– Aveai un fel de paraşută cu tine, dar numai echipamentul, curelele, care nu erau legate de nimic, erau numai nişte fire. Puteai să te urci în tren cu firele alea în sus. Era un tunel foarte frumos care ieşea în faţa magazinului Unirea din Bucureşti şi toate trenurile plecau pe tunelul ăla. Am ieşit ultima oară în Piaţa Unirii vizavi de tunel şi erau garate la etajul 1 sau la parter, erau şi multe ferestre acolo. Am sărit pe o fereastră şi am văzut acele trenuri – un fel de rapiduri cu două vagoane, de obicei de culoare roşie sau albastră. Nu te lua nimeni, dar puteai să-ţi faci vânt în ele cu echipamentul acela. Când ajungeam în tunel, pac! – cu cureaua de la umăr. De multe ori săream parcă de la sine, dacă trăgeam mai tare. Bucureştiul nu era decât acest loc, plus spitalul. Şi cu un astfel de tren am plecat spre Braşov.

Fiica punea perle în mare

Pe cine aţi visat cel mai mult?

– Pe nimeni dintre rude, în schimb, am visat-o mult pe fiica mea, care e căsătorită şi plecată în Spania. Ba stătea, ba se

gândea. Apoi l-am visat pe cel care a angajat-o pe ea în Spania: şi el, tot la un tratament în Africa. Am fost acolo, erau un fel de case unde toţi făceau un tratament în fiecare zi. Mi s-a spus: *Uite, ăla este patronul!* Şi fata mea ce făcea? Intra în apă, unde trebuiau să vină mulţi turişti, şi băga, ascundea sau aranja sub apă ba aur, ba pietre nestemate, ba perle. Apoi turiştii de acolo veneau bâjbâind cu scafandri de-ăştia autonomi moderni, făceau scufundări şi erau foarte fericiţi când le găseau.

Deci acolo se intra şi în apă...

– Era undeva la Mediterană, în Spania, curat, limpede, frumos luminat. Dar în alte părţi era mai tulbure. De exemplu, se făcea că americanii cumpărau produse ca ale noastre şi unul de la noi a făcut manual câteva şi a început să le vândă în America. Şi acolo unde se vindea, era la fel: totul în apă. Am fost să văd cum se câştigă primii bani pentru România în America. Mi-au zis să merg la hotelul cutare, iar hotelul semăna cu o ţigară de foi, bine-înţeles mare, dar pusă în apă. În el, tot ce se făcea la WC ajungea direct în apă – de asta era şi murdară. Peste tot unde umblam, singura mea idee era să ajung acasă.

Legături cu serviciul

Ce vedeaţi pe insule?

– Mergeam prin Africa, vedeam toate insulele de lângă continent şi de lângă Spania. Peste tot fuseseră ai noştri cu şantierele. La fiecare plajă erau şi nişte palmieri închişi sau cu o mică uşiţă, în care se aflau componente ale produselor de la fabrica unde lucram eu. Apoi, am văzut, într-un loc cu multe scări, cum pe fiecare colţ coborau nişte cutii care mergeau la export, în ambalaj. Li se dădea drumul cu putere şi multe se rupeau. Atunci, ca să nu ne certe, am zis: „Ca să se facă aşa cum am vrut eu, să fiu eu şef!" Şi m-au pus şef acolo. Eu nu trebuia să mă uit în cutii, dar am vrut să mă uit la fiecare, să le cunosc. Şi am văzut că în cutii erau şi multe organe de om, apoi că, de fapt, cei care

lucrau erau androizi, nu oameni. Roboţi, care arătau ca nişte chinezoaice. Ele aduceau mâncare, ele făceau curăţenie. Apoi, printre toate chinezoaicele care făceau curăţenie era şi una om: am văzut când a pus mâna pe ceva, s-a spart şi a început să-i curgă sânge. La celelalte puteai să le tai şi mâna, nu curgea nimic.

Cum v-au pus şef, dacă nimeni nu vă băga în seamă?

– Pentru că am cerut eu.

Scăpa cu fuga din biserică

Aveaţi vreo bază undeva?

– Da, reşedinţa mi-am făcut-o în Braşov, în piaţa centrală. Am luat cu mine câţiva vecini şi am făcut acolo un cartier, un oraş al meu. Aveam şi pe un băiat foarte muncitor care mă însoţea, iar el, când îi spuneam fel de fel de chestii, le făcea. Am făcut şi biserică. Adică îmi imaginam eu cum trebuie s-o fac. Nu ştiu cine a făcut-o, dar tot ce mi-am imaginat s-a făcut aşa cum am zis.

Aţi şi intrat în biserică?

– Am intrat, dar trebuia să fac în aşa fel încât să fug, să fac ceva ca să ies, că, de fiecare dată când intram, câteva ţaţe de-astea care erau înăuntru la curăţenie nu-mi mai dădeau drumul să ies. Cum intram, era prăpăd! Dar mă duceam într-un fel de bucătărie şi pe acolo puteam să scap.

Era şi preot înăuntru?

– Da. Păi, preotul le-a spus să nu mai ies. Nu ştiu de unde apăruse. Eu intram, vrând-nevrând, nu ştiu de ce, dar intram.

Nu vă urmăreau?

– Eu ziceam că mi-e foame, mă retrăgeam la bucătărie şi ieşeam nu ştiu pe unde, pe un geam ori pe nu ştiu ce altă ieşire, fără ca ei să ştie. Mă aşteptau în biserică, nu ştiau că plec.

Pacienții morți, în frigider

Morți ați văzut?

– Am stat la recuperare mult timp, şi foarte mulţi dintre cei cu un accident sau două au murit între timp. Eu i-am văzut cum mureau: îmi apăreau cum îi bandajau, îi umpleau cu ceva şi îi duceau la un fel de frigider mare, unde îi puneau în picioare – ei fiind mulţi. Din câţi am fost acolo, au mai scăpat doi cu două accidente şi eu singur cu trei accidente.

Îi vedeați în vis pe cei care mureau în realitate?

– Da, de fapt, atunci îi vedeam prima dată, numai când mureau îmi apăreau acolo. Ştiam că veneau şi rudele şi se jeleau, erau într-un fel trişti şi erau îmbrăcaţi deja în negru – aşa îmi dădeam şi seama că erau morţi. Cei care mureau erau dezbrăcaţi. După ce îi băgau în frigiderul acela, nu-i mai vedeam niciodată.

Alte ciudățenii

Care erau cele mai ciudate lucruri văzute?

– Multe erau curioase. De exemplu, cât era Africa de mare, nu era pustiu, ci doar lan cu grâu. Iar lanul ăla cu grâu era păzit de o colegă de-a mea şi de nevastă-mea, cu pisicile lor. Chiar mă gândeam: cum nu fură ăştia grâul? Când colo, erau cele două pisici ale lor care păzeau. Cum se auzea ceva zgomot, o pisică se şi ducea acolo şi prindea tot. Nu erau mari, ci pisici normale. Apoi, pe o insulă pe care am fost, toţi erau invers: cu picioarele în sus şi cu capul în jos, absolut toţi. Mie mi se părea ciudat, dar lor nu. Ei circulau, mergeau normal. De fapt, nu ştiu cum mergeau, că nu i-am văzut niciodată făcând paşi, ci îi vedeam ba colo, ba dincolo, apăreau în diverse locuri. Altădată eram în Braşov, undeva într-o pădure foarte frumoasă şi cu un

râu. În râul acela erau foarte multe fete care se scăldau. Pe urmă, când mă uitam mai atent, nu era nimeni.

Emoțiile copilăriei, retrăite

V-aţi revăzut viaţa?

– Am văzut doar momentele în care mi se întâmpla ceva rău când eram mic. Cum mă jucam cu o minge verde şi pica mereu în castraveţi: fiind tot verde, n-o mai găseam. Sau când am făcut baie la un pod şi era să mă înec. Toate astea le vedeam cum s-au întâmplat, adică mă uitam la mine şi mă vedeam. Şi când l-a muşcat cățelul vecinei pe fratele meu. Eu mă uitam la toate astea, dar nu puteam să iau nici un fel de măsură.

Personalul medical, fascinat

Cum a fost sfârşitul visului?

– N-a fost nici început, nici sfârşit. M-am trezit ciudat, nu ştiam unde sunt. Cred că aveam vreo 35 de kile – înainte, aveam 72. Mă durea enorm inima. Apoi au venit ăştia foarte dotaţi cu aparatură, mi-au luat tensiunea, tot. Ţin minte că mi-era sete. Soţia vorbea mereu, dar nu ştiam cine e, ştiam doar că e cineva cât am stat acolo. Eu nu vorbeam, şi, dacă vorbeam, nu înţelegea nimeni. Mi-a zis doctorul că am avut o condiţie fizică extraordinară şi mult optimism. M-au întrebat băieţii ăia ce am visat, apoi m-au dus la ei după masa de 12 şi, când am plecat, deja se întunecase – atâtea ore le-am povestit. N-a mişcat nici unul, ba îşi făceau ei între ei semne, când cineva voia să mai întrebe ceva – ca să nu mă întrerupă.

Când vă gândiţi acum la vis, ce simţiţi?

– Îmi face impresia că nu e nimic imposibil, că se poate întâmpla orice. Sau nimic.

Că lumea nu are reguli?

– Da, foarte bine ai zis.

22 septembrie 2012

Soţia Cornelia are ceva de adăugat mărturiei lui. Cu trei zile înainte ca George Şuţu să se trezească, se ruga şi aprindea lumânări la troiţa de lângă spital. „Deodată, mi s-a părut că mă priveşte icoana – era una cu Maica Domnului. Am simţit cum m-a privit, am fost sigură! Şi mi s-a părut că e ceva de bine. După trei zile s-a trezit" – îşi aminteşte. El însă nu crede, şi glumeşte: „Poate oi fi trecut şi pe la spitalul de nebuni". Tocmai de aceea, ea n-a mai vorbit cu nimeni despre asta: „Să nu creadă că sunt nebună!" – ne explică.

Soţia lui Ioan Luchian Mihalea rupe tăcerea. „Îl visez liniştit pe Oanţă”

La 14 ani de la asasinarea lui Ioan Luchian Mihalea, soţia marelui artist acordă primul interviu presei locale. O întâlnire în care descoperi că şi ea este o personalitate pe măsură – în felul ei, mai discret.

De Sf. Ioan, mulţi dintre cei care au apucat vremurile de dinainte de Revoluţie îşi mai amintesc de Ioan Luchian Mihalea, cel care s-a identificat cu grupul coral Song, fenomen muzical unic şi – pentru unii – farmecul studenţiei de odinioară. Muzica lui Mihalea, cu un mare succes în epocă, n-a terminat tranziţia spre show-biz-ul capitalist. Întreaga ţară avea să fie şocată, spre finalul lui 1993, de sfârşitul artistului, la nici 42 de ani împliniţi. Scandalul provocat de aspectele necunoscute ale vieţii lui i-a acoperit, ca audienţă, muzica. Presa vremii scria că artistul avea relaţii homosexuale, iar sfârşitul i s-a tras dintr-un conflictului violent cu un partener. Soţia lui, Adina Mihalea, veche membră a corului, a apucat să îi fie alături doar 4 ani, iar legătura nu le-a fost cu totul împlinită, de vreme ce ea nu se mutase încă în apartamentul lor din Bucureşti. După moartea soţului, nu s-a mai recăsătorit, şi artistul, care ar fi avut azi 56 de ani, rămâne încă pentru doamna Mihalea o prezenţă cotidiană.

Îl sărbătoriţi acum, de Sf. Ioan?

– Era şi ziua asta în care îl sărbătoream, dar ziua lui, care se serba de către toţi, era pe 15 decembrie, când s-a născut. În

preajma acelei zile, avea loc şi concertul anual, fie la Ateneu, fie la Sala Radio, fie la Sala Mică sau Sala Mare a Palatului. Se şi apropiau Sărbătorile, care nu se puteau ţine atunci, şi noi dădeam un concert – toată lumea ştia pentru ce. Ţin minte că pregătirea specială pentru el începea din toamnă. În septembrie, începeam să studiem repertoriul pentru spectacol şi ne consultam în privinţa costumelor. Ne făceam costume cu paiete (un fel de fluturaşi pentru ie), pe care ni le puneam singure. Coseam la paiete până ne înţepam peste tot degetele. Costumele erau din banii noştri, din materiale ieftine, dar care dădeau bine pe scenă. Piesele româneşti le cântam în costume populare, apoi era o pauză când intra Minisong-ul cu un recital, şi noi ne schimbam în celelalte costume în acest timp. Şi acum, în fiecare an, de 15 decembrie, noi, membrii Song, ne adunăm, spontan, fără să ne convoace nimeni, la Casa de Cultură a Studentului. Anul acesta au fost 30 de oameni. Şi unii vin chiar din provincie... Vorbim despre familiile noastre, despre ce am mai făcut, ne aducem aminte de spectacolele Song, de spectacole, de el etc. Apoi, bineînţeles, cântăm cântecele Song, care uneori ne ies chiar foarte bine. Cine ne dirijează? Poate el din ceruri. Alt dirijor nu avem.

„N-am avut premoniţii"

A fost în acelaşi timp o celebritate, soţul dvs, şi un om cu o soartă tragică. Cum vi-l amintiţi mai degrabă?

– Îmi vine în minte partea frumoasă. Mama mea îşi aduce aminte de lucrurile rele legate de el, dar eu îmi aduc aminte de lucrurile pozitive.

Unii colegi din cor povesteau că l-au visat de multe ori. Dvs. îl visaţi?

– L-am visat de multe ori şi mereu doar într-un fel foarte senin şi făcând lucruri obişnuite. Partea urâtă era doar când mă trezeam – pentru că visul era mereu frumos şi eu, practic, mă

trezeam într-un coşmar. Sau, altfel spus, coşmarul era că mă trezeam. Înainte de nenorocire, eu n-am avut nici o premoniţie.

Cum era de aproape, atunci când se pregătea de spectacole?

– Nu se schimba, dar era mereu un perfecţionist, atent la tot ce făcea. Pe scenă vibra, comunica bine cu spectatorii şi ne dădea şi nouă o stare specială. Avea un entuziasm molipsitor, dar cine nu făcea faţă se autoelimina.

Privind în urmă, puteţi să vă imaginaţi studenţia fără Song?

– Acolo era frumuseţea vârstei studenţiei din acea vreme. Noi, cei din cor, aveam toţi o singură vârstă – adolescenţa şi studenţia. Într-un fel, cu toţii am rămas de atunci nişte studenţi. La Song ne desprindeam cumva de viaţa asta care ne încorsetează cu tot felul de restricţii. Acum studenţii nu mai au aşa ceva.

Aţi cerut drepturi de autor pentru partituri?

– Nu, dacă unii vor să mai continue cu ele, eu nu mă împotrivesc, pentru că nu aş fi putut să le folosesc, iar băiatul meu nu ştiu dacă e pregătit să continue acea muncă.

De ce Ioan Luchian Mihalea n-a fugit în străinătate?

– El a fost plecat odată şi în America – pentru că avea prieteni sus-puşi. În 1984, a fost o lună şi jumătate la Oakland, în California, la o familie de dansatori, care avea o formaţie de dans step popular american. Ar fi putut să rămână atunci în SUA, dar n-a vrut să renunţe la ce avea în România. Aici, o ţară întreagă îl iubea, pe când acolo, deşi s-ar fi descurcat, poate nu ar fi făcut decât ceva mediocru.

„Ar fi găsit şi acum ceva original"

După Revoluţie, începuse să cânte şi la restaurante. Asta pentru că Song-ul nu mai mergea, în noile condiţii?

– Cânta şi la restaurant cantonete interpretate vocal. Mergea la un restaurant italian, undeva pe Dorobanţi. Nu ştiu

cât câştiga sau dacă era vorba doar despre bani. El voia să încerce toate aspectele vieţii artistice. Făcea foarte multe vocalize pentru operă, la Casa Studentului-Preoteasa, că acasă n-ar fi putut – ar fi deranjat vecinii. Poate că nu ar mai fi mers pe piaţă, dar cred că ar fi găsit şi acum ceva interesant şi original ca expresie. Ar fi găsit o soluţie, sunt convinsă. Nu ne spunea că va continua sau cum va face şi îşi dădea seama că sunt probleme, după degringolada în care intrase grupul după Revoluţie. Totuşi exista încă audienţă pentru Song, acea muzică avea succes. El putea continua şi ca moderator de emisiuni de varietăţi – a mai făcut emisiuni ca *Tip Top Minitop* sau *Copie la Indigo*. Putea modera emisiuni legate de muzică şi cred avea multe alte valenţe neexploatate.

Cum s-a întâmplat că, după 13 ani în care aţi fost colegi, aţi decis dintr-o dată să vă căsătoriţi?

– L-am cunoscut demult, am intrat în cor în 1977. Între noi erau doar 3 ani ca diferenţă de vârstă. Song-ul nu era doar cor, ci o mare familie, nu întâmplător din el s-au format multe perechi, şi unii au fost naşii altora. Eu eram soprană 1, cântam cel mai sus. Trebuia să fie cel puţin şase soprane, dar uneori era chiar şi una. Aşa a fost, la început nu ne-am gândit la asta. Eu nici nu cred în dragostea la prima vedere, poate ea există la alţii. Totuşi, mie mi se pare că e nevoie de timp pentru a cunoaşte pe cineva, pentru a dezvolta sentimente de admiraţie, de preţuire etc.

Cu o diferenţa de vârstă aşa de mică faţă de membrii grupului, nu era uneori luat peste picior?

– Nici unul din noi nu îndrăznea asta, din respect. Se mai contraziceau uneori unii, mai ales băieţi, dar ştia să se facă iubit, iar ca profesionist era aproape de perfecţiune.

Se povestea despre el că niciodată nu vorbea urât, chiar dacă se enerva într-atât încât rupea picioarele scaunelor...

– Da, nu înjura deloc. Cu noi era, cum se spune, o mână de fier într-o mănuşă de catifea. Şi ne atrăgea pentru că era om

foarte vesel. Spunea tot felul de glume, avea un fel de a vedea umorul în anumite situaţii. Repetiţiile se terminau de multe ori în explozii de râs generale. Avea şi porecle pentru fiecare. Mie, de exemplu, îmi spunea Popeasca, basului îi spunea Pedală, unuia cu vocea mai gravă îi zicea Spiess, unuia care făcea sport la un club de canotaj îi spunea Pagaie etc.

Probabil nici acasă nu v-aţi certat...

– Da, nici vorbă să înjure vreodată acasă. La copil ţinea foarte mult – chiar când îl bătea, îi punea palma pe funduleţ şi aşa se lovea cu mâna peste palmă, ca să nu simtă direct şi să-l doară. Noi, de certat, nu ne-am certat niciodată, de fapt, nici nu aveam timp de asta, pentru că ne întâlneam mai mult în weekend. Eu am fost cea care am amânat să ne mutăm la el la Bucureşti. Aici mă ajutau părinţii, şi aşteptam ca Ionuţ să facă 7 ani, ca să îl înscriem la şcoală acolo. Atunci urma să mă mut şi eu cu serviciul, iar el făcuse deja rost de locuinţă cu trei camere pentru noi.

Apartamentul trezeşte amintiri urâte

E vorba de apartamentul din Drumul Taberei, unde s-a întâmplat tragedia. Ce faceţi cu acea locuinţă?

– Cred că o să o vând. Primele două pomeni pentru el le-am făcut la Casa de Cultură a Studenţilor – unde au venit foarte mulţi oameni. Celelalte, până la 7 ani, le-am făcut în acel apartament, unde am făcut şi mai multe sfeştanii. Dar nici preotul nu a reuşit să îndepărteze imaginile urâte care îmi vin în minte când merg acolo. Am fost un an îndoliată şi nici nu-mi venea să ies din doliu. Un an, nu am ascultat muzică, dar nu pentru că eram în doliu, ci pentru că nu simţeam nevoia. N-am putut nici să râd vreodată în toată acea perioadă. De fapt, am fost atât de afectată, încât eram foarte aproape să mă îmbolnăvesc. Aveam deja simptome de boală şi la ochi, şi la ficat, toate

din cauza depresiei. Noroc că un doctor, pur şi simplu, m-a scos din acea stare, spunându-mi: „Ce faci, ai un copil de crescut, vrei să îl laşi singur de tot?" Şi de atunci m-am străduit mereu să rămân optimistă, pentru copilul meu.

De ce nu v-aţi mai recăsătorit?

– Mi-am zis că e mult mai simplu să fiu părinte unic, decât să vină şi altul care, aparent, să fie amabil cu copilul, apoi să apară complicaţii. Şi am considerat că sunt destul de puternică pentru a-l putea creşte singură.

Dvs. aţi mai cântat la alte coruri, de atunci?

– Nu, pentru că mi-ar fi venit în minte anumite gânduri şi amintiri care nu îmi plac.

Copilăria soţului dvs. a rămas pentru mulţi o necunoscută...

– Da, pentru că lui nu îi plăcea să îşi aducă aminte de ea. După ce că nu avea tată, la 9 ani a rămas şi fără mamă, care, am înţeles, a fost şi ea omorâtă. A fost adoptat de o altă femeie, căreia el îi spunea mamă. Avea şi un frate, şi o soră, mai mari ca ei. Eu am avut contacte destul de rare cu ei, pentru că nu prea ne potriveam – ei parcă aveau o fire mai agresivă. Dar am fost mirată să aflu că şi fratele lui a murit – mi-a spus o reporteră care m-a intervievat. Dar, dacă lui nu îi plăcea să vorbească mai mult de copilărie, eu îi respect dorinţa.

Cum aţi suportat felul în care moartea soţului dvs. a fost reflectată în presă?

– Presa era la început atunci. Dar ceea ce au făcut ziariştii m-a deranjat mai mult decât faptul în sine. Toţi membrii grupului au suferit pentru asta. Când mă gândesc că i-am primit în casă pe acei ziarişti, Racoviceanu şi Popeangă... Acum nici nu aş mai vrea să stau de vorbă cu ei. Nu era nimic adevărat din ce au spus, iar unele lucruri din discuţia cu mine au fost scoase şi puse alături de alte lucruri, unde cădeau într-un fel total nepotrivit. Am fost, cu tatăl meu, cu copilul de mână şi cu mama unui copil de la Minisong, să dau o dezminţire la *Evenimentul*, dar a ieşit cineva care mi-a pus în faţă nu ştiu ce fel de ediţie, în care

nici nu mai apăreau acele cuvinte, şi nu am mai ştiut pe loc ce să spun. Apoi, ei au şi scris o carte despre acest caz, dar nu am putut să o citesc, ci i-am dat-o doar tatălui meu să o citească.

9 ianuarie 2008, 18 decembrie 2008

Mutilat după un accident de muncă

Drama supravieţuitorului exploziei din 1978 de la Petrochimia Piteşti este o piatră de moară pentru noii proprietari ai societăţii care, de la privatizare, încearcă să scape de obligaţiile faţă de el. Şerban Paraschiv, e orb, are timpanele sparte, a fost ciuruit de schije, iar o mână amputată i-a fost pusă la loc. Acum, se luptă în instanţe pentru păstrarea drepturilor primite imediat după accident.

Şerban Paraschiv, de 62 ani, din cartierul piteştean Trivale, este singurul supravieţuitor al exploziei petrecute în 1978 la fostul Combinat Petrochimic Piteşti. În data fatidică de 31 octombrie a acelui an, la instalaţia de cracare catalitică a avut loc un „accident tehnic" – cum a fost considerat –, cu grave urmări pentru bărbatul atunci în vârstă de 32 de ani. Acum, deşi poate părea o persoană normală – căci vorbeşte cu faţa îndreptată spre interlocutor şi doar vocea nesigură trădează o suferinţă ascunsă – este complet neajutorat, fiind orb şi cu o sănătate precară, şi i se pare amuzant să fie luat drept un om obişnuit şi întreg.

„Vor să mă termine psihic"

În 1979, ministrul Industriei Chimice decidea, la solicitarea Uniunii sindicatelor la nivel de ramură, ca de victima supravieţuitoare să se ocupe permanent o persoană salarizată de combinat – de însoţirea căreia el era dependent. După privatizarea combinatului, el a simţit că a devenit o povară

pentru noii patroni. Reprezentanţii acestora au căutat să scape de vechile obligaţii pe care statul şi le asumase pentru ajutorarea victimei: s-a oprit de două ori plata însoţitorului, ea fiind reluată abia după o luptă în instanţă. În luna iunie a acestui an, plăţile au fost sistate din nou. A fost nevoie de încă un proces, la care sentinţa s-a dat în aceste zile. Bărbatul şi însoţitoarea lui, Lenuţa Cristea, au aflat chiar în redacţia *Curierului* că li se admite „în parte" contestaţia şi vor primi în continuare salariul de însoţitoare. „Juriştii de la Arpechim ne spun acum că plata unui însoţitor a fost o decizie din timpul socialismului şi modifică sarcinile însoţitorului prin decizii aberante. Eu nu pot fi tratat ca un caz social, cum zic ei. Nu sunt născut orb sau victima unui accident de maşină, la care nu a fost nimeni vinovat. Aici ei au fost vinovaţi. Dar, probabil, zic acum: «Hai să scăpăm de el anul ăsta, şi dacă nu reuşim, măcar să îl terminăm psihic»", se plânge supravieţuitorul accidentului.

„Auzeam un susur ca de cascadă"

Şerban Paraschiv îşi aminteşte şi acum cu claritate ce s-a întâmplat. „Eram la datorie, la mine, în sala maşinilor. Un punct cheie, pentru că dacă blocai maşinile se oprea şi gazul din o parte a instalaţiilor, aşa că explozia ar fi fost mai mare dacă nu eram acolo. Tocmai terminasem studiile de subinginer, dar eram încă simplu şef de instalaţie, deserveam instalaţia de turbosuflantă. Accidentul a fost noaptea, la două fără douăzeci. O conductă s-a spart, a ieşit gazul din ea, s-a împrăştiat şi a luat foc. N-am simţit nici o durere când a explodat. Zgomotul acela parcă m-a anesteziat", îşi aduce aminte victima tragediei. A fost găsit de pompieri gemând inconştient, înfăşurat într-o carcasă a unui tablou de comandă. „Fuseseră 70-80 de oameni în zonă, dar vreo 15 mai aproape. Toţi cei de aproape au murit, numai eu am rămas viu. Prin mine au trecut bucăţi de cărămizi, de geam, de zid, de metal. Doi ani a durat până au reparat acolo", mai spune

el, arătându-ne câteva dintre cicatrici, inclusiv la cap, şi asigurându-ne că, dacă s-ar dezbrăca, am vedea numai tăieturi, inclusiv una în diagonală, mare cât toată burta. Cei care l-au văzut atunci i-au povestit că arăta umflat, ars, maroniu. „Am fost în comă, de fapt în moarte clinică, şi cu răni peste tot", iar medicii i-au spus chiar că avea 1 la 10 milioane şanse de scăpare. Abia după o lună şi jumătate a reuşit să ajungă la baie, iar doi ani nu a auzit deloc, fiindcă i s-au spart şi timpanele. „Când era cineva în jurul meu, auzeam doar un susur, ca o cascadă, sau un fâşâit. Cu timpul, mi-a revenit 60% din auz, dar, dacă vorbeşte cineva mai încet, tot nu aud. Am fost la Viena şi la Lausanne, să încerc să mă tratez la ochi. Doctorul din Lausanne mi-a explicat că nu se va putea face transplant de ochi decât în momentul când medicina va putea înlocui porţiuni din creier, fiindcă ochiul e ca o prelungire a creierului", mai spune bărbatul, care abia se poate deplasa la baie, pe lângă perete, şi care îşi ţine cu greu capul să nu alunece mereu spre dreapta, fiindcă muşchii de susţinere de la nivelul gâtului i-au fost practic distruşi.

Ar vrea daune morale

Nu mult înainte de accident, Şerban Paraschiv sosise la Piteşti de la Rafinăria Vega, din Ploieşti. „Veniserăm mai mulţi, să ridicăm mai sus combinatul de la Piteşti. Eram tânăr, aveam entuziasm. Bucuria noastră era atunci să muncim, să învăţăm, să ne realizăm. Atunci puteam lua case, maşini. Eu abia îmi făceam planuri de viitor, dar nu am mai apucat. Colegii mei sunt bine, au familii, se bucură de viaţă, iar eu sunt legat de pat. Orbii din naştere cel puţin au un simţ mai dezvoltat, un auz foarte bun, pot citi cu degetele. Mie şi mâna mi-a fost amputată, la început din încheietură, şi pusă la loc, aşa că am vârful degetelor amorţite", ne mai spune Şerban Paraschiv. Totuşi, se teme că îndepărtarea însoţitorului l-ar lăsa complet singur, ceea ce i-ar pune în pericol existenţa. „Atunci m-a ajutat un sindicalist de la

Petrol-Extracţie, să primesc acea decizie ministerială. La început, au fost însoţitori şi în trei schimburi. Şi am avut, până în 1990, mereu pe cineva de la ei. Dacă omul nu era puţin atent, se vedea că nu îi interesa, pentru că la fiecare bordură mai înaltă, eu calc strâmb şi fac entorsă la gleznă", explică omul, care, deşi primeşte o pensie şi o indemnizaţie pentru handicap, nu vrea să renunţe la banii pentru însoţitoare (780 lei), arătând că ea ar trebui să primească şi mai mult, pentru că orele din week-end, ar trebui, teoretic, plătite dublu.

De aproape 19 ani o are ca însoţitor pe Lenuţa Cristea, care a renunţat la postul ei de la CATC, pentru a-l îngriji pe bărbat – în acte e încadrată ca operator chimic. „Am aflat de situaţia lui de la o cunoscută, care mi-a spus că eu, fiind din Vrancea, el din Buzău, aş putea avea mai bine grijă de el, fiind din zone apropiate. Cei de la combinat, ca să aibă motiv să taie salariul, mint ca nişte mârşavi, că am lipsit de la serviciu", acuză femeia, al cărei program este, practic, fără întrerupere alături de cel pe care îl îngrijeşte, în apartamentul lui din Trivale.

Dacă va mai fi şicanat cu astfel de măsuri, care să îl oblige la procese, Şerban Paraschiv se gândeşte să-i dea în judecată pe proprietari. „Au cumpărat cu active şi cu pasive. De ce nu vor să respecte dreptul meu?" Inspirat de cazul inventatorului care a obţinut câteva milioane de euro din procese cu noii patroni ai Dacia, se gândeşte şi el să ceară daune morale de sute de mii de euro. Aşteaptă numai să găsească pe „cineva cu ochi, care trăieşte în lumea asta vie", care să-l ajute şi să-l îndrume cum ar putea obţine în instanţă aceşti bani.

27 ianuarie 2009

La crescătorul de vipere

Obiectivul lui: 500 de exemplare

La 40 de ani, Constantin Tinca, din Topoloveni, se pregăteşte să intre în clubul restrâns al crescătorilor de vipere. Şi-a depus deja documentaţia la instituţiile abilitate şi va avea a patra fermă din România cu un astfel de profil. Timişoreanul Marius Buldur a fost primul în branşă şi, când a ajuns la dimensiunea maximă – 500 capete, şi-a deschis încă o fermă, la Iaşi, apoi un brăilean a înfiinţat-o pe a treia. Tinca n-a vrut să aibă doar un alt punct de lucru al fermei lui Buldur, ci o fermă independentă, astfel încât să-şi vândă singur producţia de venin.

„E o mină de aur"

„Am vrut să le rămână ceva copiilor şi m-am gândit ce să fac, că spălătorii sunt, magazine alimentare sunt..." S-a orientat deci spre o afacere unde pericolul concurenţei e inexistent, la fel şi cel al hoţilor. În septembrie i-a venit ideea, urmărind Animal Planet, iar în octombrie şi-a cumpărat, cu 300 de euro/bucata, 10 exemplare de la ferma „pionierului" Marius Buldur. Acesta şi-a înfiinţat şi o asociaţie, împreună cu ceilalţi crescători, un herpetolog şi un funcţionar din Ministerul Mediului. În acest domeniu, „concurenţa" e dorită – pentru că doar astfel se pot livra, în comun, cantităţi mai mari de venin. Există şi ferme ilegale – ni se spune. În Bistriţa, operează o întreagă reţea de

vânzători de şerpi aduşi din Austria sau Ucraina (ca şi ţigările de contrabandă) – pentru aceste crescătorii ilegale. „Ucraina are crescătorie de 30.000 capete, iar la noi, dacă numărul maxim permis e de 500 capete pe fermă, e normal ca Antibiotice Iaşi să se aprovizioneze în primul rând din Austria şi Ucraina. Când am înfiinţat firma, nimeni nu ştia ce înseamnă. Am luat eu de la ORC şi DSV Timişoara acte copiate la xerox, le-am adus şi le-am spus: Uite, actele astea trebuie să mi le cereţi voi mie – că altfel nu ştiau", povesteşte întreprinzătorul. Gramul de venin costă 1.000 – 2.000 euro şi folosit pentru fabricarea de medicamente. Se preferă în general contractele ferme, pentru că trebuie livrat proaspăt. O viperă produce 1,5 grame pe an, altfel spus, 10 vipere produc circa 1 gram pe lună. Se înmulţesc bine în captivitate, fac chiar şi câte 20 de pui, astfel că afacerea nu are problema rentabilităţii. „L-am văzut pe Buldur că îşi permite să stea câte 3 luni în Anglia, în concediu. El stă de fapt pe o mină de aur", se gândeşte Tinca, abia aşteptând să ajungă şi el, la anul, la 50 de exemplare. În anul al doilea, însă, ele nu vor mai face pui, aşa că va trebui să procure altele, ceea ce nu e uşor, fiindcă ele nu pot fi capturate legal în natură, vipera fiind un animal protejat. „Cei de la Mediu vor veni la mine pentru a da certificate de naştere puilor şi vor trebui să aducă şi un herpetolog, care nu există însă decât la Cluj. Aş putea să mai aduc şi din străinătate. La graniţă îi şi spun vameşului ce am în sac şi îl las apoi să se uite, dacă vrea...", glumeşte bărbatul – într-adevăr, pe primele zece (din care două exemplare maronii, austriece, şi opt verzi, de Mehedinţi) le-a adus în portbagaj, de la Timişoara.

Deocamdată, se ocupă singur de tot ce presupune îngrijirea şerpilor. „E greu cu un angajat, că se gândeşte la soacră şi nu pune mâna unde trebuie, apoi zice că l-am omorât eu. E periculos şi când intervine rutina", mai explică. Ar vrea să rămână o afacere a familiei, dar va trebui să înveţe pe cineva, care să le „mulgă" – sigur nu pe propriul băiat. Pentru acel angajat, salariul la care se gândeşte acum ar fi cam de 3-4.000 euro, pentru circa patru zile de muncă pe lună.

Crescător şi de şoareci

Recunoaşte că nu e aşa de avansat ca bănăţeanul care l-a introdus în domeniu şi care le dă şerpilor ficat direct pe gât, ci pe ai săi îi hrăneşte cu şoricei crescuţi într-o încăpere din aceeaşi clădire. „La început, le-am zis vecinilor din zonă că mi-ar trebui nişte şoareci. Ei s-au străduit şi mi-au prins în total vreo 20. Dar nu am putut să mă descurc cu aceia, sunt mult prea sălbatici. Sar până şi din cutiile acelea de 60 cm înălţime. Pe când cei albi, de laborator, stau pe tine cu orele şi nu fug. Costă 50 de mii unul şi se înmulţesc repede: fac câte 11-12 pui. Viperele îi mănâncă doar vii (câte unul-doi pe lună), şi corpul li se dilată de patru-cinci ori când îi înghit."

Antiviperinul, un lux

Ca nişte acrobaţi la trapez care îşi fac numărul fără plasă, crescătorii de vipere sunt obişnuiţi să accepte riscurile fără jumătăţi de măsură. Nici Tinca nu are antiviperin. „Asta e, oricum are valabilitate doar cinci ani...", găseşte el scuza. „Am patru paznici aici, dar sunt pe afară şi dau doar apă la şoareci. Ce să fac? Am întrebat, dar nimeni nu-ţi dă, zice că te omori cu el! Am întrebat la farmacii şi la spitale, ca un simplu curios: «Dacă merg pe munte, pot să am antiviperin?» În zona noastră nu există deloc, deşi am văzut şi eu, acum câţiva ani, o viperă la Capra, pe Transfăgărăşan. Nu există nici măcar în Mehedinţi, unde e patria lor, ci doar la Bucureşti, la Spitalul Elias. Dacă se întâmplă, sun la 112 şi aştept. Cel de la Timişoara ştie că are la Budapesta, unde ajunge într-o oră şi jumătate. După ce îmi fac ferma, eu voi încerca să fac un protocol cu spitalele apropiate, să le spun că sunt zilnic supus riscului, împreună cu şapte angajaţi, deci trebuie să fie şi ei pregătiţi." O altă variantă la care se gândeşte este

imunizarea – dar nu i se pare sigură. „Viperele nasc pui vii, care au la început 5-7 cm, iar până la dimensiunea de 10 cm se pot folosi pentru imunizare – prin muşcături repetate. E foarte riscant însă, pentru că procedeul poate ucide, chiar după mult timp, deşi atunci când s-a aplicat nu s-a constat nicio vătămare", ni se mai explică. Există şi echipament special anti-şerpi, cu mănuşi groase, dar crescătorii nu sunt interesaţi să îl folosească, pentru că „nu o mai simţi şi poţi să o omori".

Viperele de crescătorie sunt în general din cele cu corn, care au o calitate mai bună a veninului, ceea ce înseamnă şi un grad maxim de pericol. „Ai patru ore...", ne spune, calm, un om de la fermă, obişnuit cu gândul. „O muşcătură e de ajuns pentru 10 persoane", adaugă şi patronul fermei. „Toţi crescătorii au fost muşcaţi. Buldur are o tăietură urâtă de la gât până la degete, pentru că, altfel, după o muşcătură, mâna i se umfla până plesnea. A scăpat, atunci, dar cu antiviperin de la Budapesta. Au şi murit crescători, dar nu s-a ştiut de ce, fiindcă erau în ilegalitate", ne mai „linişteşte" temerarul, care, dacă – Doamne fereşte! – se întâmplă, ştie ce are de făcut: „Mă întind pe jos şi aştept. Dar, chiar dacă eşti nemişcat, te gândeşti că trece timpul şi tot îţi bate inima repede." Nu îndrăzneşte să spere că ar veni un elicopter pentru el. Este divorţat din anul 2004, are o fată şi un băiat, de 14 şi 16 ani. Nu mai are nici mamă, nici tată. „Totuşi, am surori, fraţi..."

Teoria, fără legătură cu practica

Fermierul ne arată în cutie diferenţa dintre încolăcirea obişnuită şi „S"-ul de atac al şarpelui – când seamănă cu o săgeată într-un arc încordat. „Când ia poziţia asta, e gata, dar nu atacă niciodată înainte, ci fie în stânga, fie în dreapta", ne spune, permiţându-ne să observăm că două vipere din cutie aveau chiar acel „S", în timp ce ne urmăreau, cu capul ridicat. Mai aflăm şi că atacul viperei e întotdeauna imparabil, fiindcă „viteza ei de

mişcare e de 20-25 ori mare decât cea a omului". De altfel, unul din efectele atacului este şocul produs de viteza uimitoare cu care îţi sancţionează neatenţia. „Am citit mult, înainte să mă apuc. Din tot ce am citit, doar 25% are legătură cu realitatea. Am văzut şi la televizor şerpi care sar, care aleargă, dar important e să-i cunoşti pe cei de la noi. De exemplu, o viperă nu poţi s-o ţii de coadă, cum vezi pe la televizor, că te ucide. În acea codiţă, care pare foarte subţire, are mare putere. Sau, dacă o ţii de coadă, trebuie să o mişti mereu, să îşi piardă echilibrul. Altfel, ea se încordează şi se întoarce spre tine." Ca să înveţe tehnica manevrării lor, l-a plătit cu 300 de euro pe un bun cunoscător care se ocupa, ilegal, cu aceşti şerpi. De la el a învăţat şi că instrumentul principal nu e vreunul din cleştii speciali, de diverse forme, ci un simplu băţ, luat de pe drum, dar care trebuie folosit cu iscusinţă. Şarpele se ia de jos cu un cârlig, se pune pe masă, iar cu băţul i se imobilizează capul, apoi poate fi apucat cu mâna din zona „cefei". „Se lucrează fin cu ea, nu ai de ce să o stresezi. E o vietate primitivă, eu nu o iubesc, dar am grijă de ea, să nu cadă pe jos, să nu-şi rupă cumva coastele. Ce rost are să o chinui?" Mişcată brusc, vipera îl stropeşte cu fecale, pe care le-a eliminat din cauza stresului. Apoi, lăsată în cutie, ridică ameninţător capul spre mâna crescătorului. Costel o scoate, apoi, pe alta: „Uite, asta e cea mai rea", luând-o iarăşi de cap şi ducând-o spre un pahar Berzelius acoperit cu balon, în care recoltează veninul. Animalul se agită, scoţându-şi limba despicată, în timp ce fermierul îi pune, imperturbabil, coada la subsuoară, gândindu-se mereu la ce e mai rău: „să nu ia paharul şi să-l dea la o parte", „să nu se încolăcească după mână"... Execută cu calm mişcările, aşa cum face, în trafic, un şofer cu experienţă, care nu se sperie în nicio situaţie – de altfel, meseria de bază a lui Constantin Tinca este cea de instructor auto. „Normal ar fi să intre doi în cameră şi să o ţinem de ambele capete. Dar mai bine o ţin eu la subsuoară că, dacă simt că îmi scapă, îi dau imediat drumul şi din mână." Constantin Tinca a trecut pe lângă moarte cel puţin o dată, la început, când încă nu le învăţase bine

comportamentul. „Știam că trebuie să o țin de ambele capete și am prins-o cu un cleşte de cap şi cu mâna de coadă. Nu mi-am dat seama că strânsoarea cleştelui nu era suficientă. Dintr-o dată, a forfecat cu o mişcare a capului cleştele, a ieşit şi, cum o ţineam de coadă, s-a întors. A trecut foarte aproape de mână, până să apuc să-i dau drumul", povesteşte. De atunci, camera şerpilor e plină de cleşti noi, de toate formele: „I-am făcut de frică". Această muncă are şi un avantaj: „Nu mă grăbeşte nimeni să lucrez într-o zi anume. Le mulg în liniştea mea. Dorm şi trei zile înainte, dacă trebuie". O altă regulă e că „nu se intră băut", deşi recunoaşte că, tocmai de data asta, a făcut o excepţie şi, înainte să vorbim, a băut totuşi o bere. „Oricum, ciobanii le mulg direct pe deal, apoi le dau drumul."

Uşa e un fel de fereastră

Nici construcţia unei asemenea ferme nu e lucru uşor. Încăperile pentru diverse activităţi trebuie bine separate, iar intrările în spaţiile şerpilor sunt şi ele speciale. „M-a întrebat cineva: Dar de ce intri pe fereastră?". Conform normelor, pentru astfel de încăperi, pragul are o înălţime de 60 cm, cât au şi cutiile în care sunt ţinuți şerpii. „La 50 cm riscam, dar la 60 cm nu au cum să sară", ne mai explică – dimensiunea viperelor fiind de maxim 60 – 70 cm.

Cele zece vipere sunt ţinute în două terarii de lemn, cu pietriş fin pe jos şi cu ferestre sus – de obicei capacul fiind, însă, ridicat. „Când va fi gata, totul va trebui să fie şi steril – că e totuşi un produs farmaceutic. Pot să pun în terarii şi câte 50-200, şi câte 4-5. Dar prefer ultima variantă, să nu trebuiască să fac zilnic curăţenie, şi să ţin minte mai uşor pe care le-am muls". Spre deosebire de cele trei crescătorii autorizate până acum în ţară, amenajate în foste ferme de dezafectate, construcţia lui Costel Tinca are un factor de siguranţă suplimentar: „M-am gândit şi la asta: dacă e o construcţie obişnuită, la un cutremur ar putea ieşi

sute de vipere în zonă, ceea ce ar fi o calamitate naturală, chiar dacă nu sunt aproape de case. Dar aici totul e pe structură de lemn şi la cutremur nu se dărâmă, iar dacă ia foc, mor şi ele". „Hm...", e reacţia rezervată a paznicilor. „N-am intrat acolo, doar la şoareci", spune unul, întrebat dacă ar vrea să lucreze la şerpi. Vecinii fermierului nu sunt împotrivă. Însă, deşi sunt curioşi, nu a intrat nimeni până acum în încăperea unde Tinca ne-a permis să intrăm, după multe insistenţe. „Nu au de ce să fie îngrijoraţi, că doar nu ies la păscut cu ele". Totuşi, până şi imaginea şerpilor poate crea probleme. De aceea, chiar şi când sunt moarte, viperele nu se aruncă pur şi simplu, ci se ard, pentru ca oamenii să nu se sperie. Costel Tinca ne mărturiseşte că acum nu ar mai scoate dinţii unui şarpe de baltă, cum făcea în copilărie: „Chiar dacă mă muşcă, mă umflu puţin şi gata. E ca un bondar pentru mine, faţă de ce am aici." De altfel, statul în camera viperelor e o adevărată terapie contra fricii: după numai o jumătate de oră în compania lor, un câine care te ameninţă în curtea cuiva ţi se pare la fel de inofensiv ca un guguştiuc. Poate de aceea unul dintre pericolele la care ar trebuie să se gândească aceşti temerari e acela de a lăsa garda jos în faţa unor riscuri relativ mai mici.

Lecţie lângă cutia deschisă

Intrăm alături de Costel Tinca în camera secretă, unde ne dă explicaţii despre vipere, alături de cutia lor, deschisă, justificându-se: „Nu sunt nebun, ştiu ce fac. Am şi eu sânge rece, deşi nu chiar ca ele. Toţi vecinii zic că sunt tâmpit. Eu zic că sunt normal. Când am hotărât să mă apuc, am ţinut cont şi că sunt perfect sănătos, am tensiunea 11 cu 7, exact ca acum 20 de ani, când am mers în armată. Am fost copil crescut la ţară şi mă jucam de mic cu şerpii – chiar dacă le scoteam întâi dinţii."

7 mai 2010

Mulge venin timp de 10 ore

O zi de muncă la crescătoria de şerpi ● După ce pui de sute de ori mâna pe ei, emoţiile îţi dispar ● Riscurile meseriei: frica, neîndemânarea, neatenţia şi rutina

Cu jumătate de an în urmă, vi-l prezentam pe unul din puţinii crescători de vipere din ţară, Constantin Tinca din Topoloveni. De la 10 exemplare, ferma sa a ajuns acum la 430, după ce, în august-septembrie, a mai cumpărat circa 250 de vipere cu corn adulte, din mai multe locuri din ţară, şi, din „producţie proprie", au apărut 180 de pui. Multe articole superficiale de presă laudă fără rezerve periculoasa afacere, pe baza unor calcule teoretice. Pentru Constantin Tinca, ferma, în care îşi pune în continuare multe speranţe, dar şi multă pasiune, e tot în stadiul de investiţie. Pe moment, marele ei avantaj e că poate fi oricând „conservată", prin „îngheţarea" timp de câteva luni a animalelor, iar marfa, adică veninul, poate fi păstrat până la cinci ani.

„Înţepat" de furnizor

Prima surpriză neplăcută a fermierului a venit chiar din partea mentorului, timişoreanul Marius Buldur, cel care i-a vândut primele exemplare, cu promisiunea că îi va prelua şi veninul produs şi i-l va livra în Elveţia. „Dar de atunci n-a mai răspuns la telefon", constată dezamăgit Tinca. Deşi de pe net afli că de la 10 vipere se recoltează 1 gram pe lună, în realitate el a mai observat că acea cantitate se strânge abia de la 30 de vipere. În schimb, punerea pe făgaş a fermei a presupus şi alte

investiţii decât simpla construcţie a halei şi cumpărarea animalelor – cu 100-300 euro bucata. „Eu aş vrea să mă ocup de comerţul cu venin şi de îngrijirea fermei, iar pentru muls şi curăţenie să angajez pe cineva. La prima mulsoare, când aveam doar 160, a venit să mă înveţe cel care mă ajutase şi să le manevrez pe primele 10. Mi-a luat 2 euro de fiecare viperă mulsă. Acum, dacă am 250, ar costa 500 de euro doar un muls, care se face de două ori pe lună. Plus 500 de euro curăţenia, apoi schimbatul apei, năpârlitul, şi aşa se ajunge la salariul de care am zis la început: 3.000 de euro. Omul acela avea şi el fermă şi, sigur, îi convenea să vină să îi dau 500 de euro pentru o zi. De aceea, când a făcut prima mulsoare, din 160, 7 le-am muls eu şi de atunci am făcut singur mulsul."

Hrana, 100% naturală

O viperă de crescătorie se hrăneşte cu doi şoareci pe lună, iar un şoarece costă 5 lei. Crescătoria de şoareci a lui Costel Tinca are însă doar vreo 100 de exemplare şi nu face faţă la ritmul de creştere al efectivului de şerpi. „Am deficit de şoareci, dar avantajul e că, la o adică, aş putea să ţin viperele 6 luni nemâncate: deschid geamul şi fac frig. Pun şi ventilator şi păstrez temperatura între 1 şi 5 grade, şi ele intră la hibernare. În natură li se întâmplă chiar să intre undeva li se pare că e temperatură bună, apoi acolo se răceşte sub zero grade şi mor. Dacă supravieţuiesc, se trezesc abia la primăvară". De când discută cu străini interesaţi de cumpărarea de venin, a constatat că se pune mult accentul pe hrana animalelor: „Cine le-a lăsat pe ele să vâneze le-a lăsat să vâneze pui de şopârlă şi şoareci. Eu pui de şopârlă nu pot să prind, aşa că le dau şoareci şi nimic altceva. Iar şoarecilor le dau să mănânce grâu, porumb, nuci, floarea-soarelui, varză şi morcovi, totul natural, de la mine, în afară de varză, pe care o cumpăr." Dacă reuşeşte să găsească şi cumpărători, vânzările acoperă însă, fără probleme, cheltuielile.

„Întreţinerea nu costă mai mult de 1 gram de venin pe lună, deci restul e câştig", calculează Tinca.

Mâna nu mai tremură

O astfel de fermă are şi avantajul că animalele nu sunt ameninţate de boli. Totuşi, rămân destul de fragile. Până a învăţat să le manevreze corect, le-a mai şi rupt coastele cu cleştii, fără să-şi dea seama – pentru că în acest domeniu informaţiile sunt greu de obţinut. A omorât 16 aşa. Pe viitor însă, vechile unelte vor rămâne ca pentru un muzeu: „Le ţin ca să fac haz de ce frică mi-a fost la început – că din teamă le-am făcut". Acum, de bază au rămas simplul băţ herpetologic, pe care l-a şi scurtat, plus câteva pensete, cu care le ajută la năpârlit. În natură, viperele năpârlesc de două ori pe an, iar în captivitate, chiar de 3-7 ori pe an, şi o năpârlire sănătoasă presupune debarasarea de pielea de pe întreg corpul, de la cap până la coadă. Mai ales de când 4-5 i-au murit în bidoanele de plastic cu care le-a transportat spre casă din Moldova sau Constanţa, lucrează mult mai uşor cu ele, să nu mai aibă alte decese: „S-a mai simplificat situaţia, nu mai e ca la început, când îmi mai tremura mâna. Acum, le-am muls deja de câte trei ori pe toate cele 250, ultima oară acum vreo două săptămâni". De altfel, bagă adeseori şi mâna în cuştile care sunt destul de mici – pentru ca ele să nu aibă destul loc ca să atace: „Oricum, atacă în lateral şi se întind 15-20 cm atunci când sunt încolţite. Dar nu ies de acolo, ci chiar o hârtie dacă le pui în faţă, se întorc. Doar dacă are o fantă, încearcă să se strecoare prin ea." Totuşi, atunci când deschide uşa de la intrarea în hală, deşi ştie ce a făcut în interior data trecută, se uită bine dacă nu e cumva vreuna ascunsă după prag: „Ea e blândă, dar, dacă pui piciorul pe ea, nu îi place. Dumneavoastră v-ar plăcea? La fel, când o iei de gât."

Colaborator muşcat la mulgere

Deocamdată, se ocupă personal de muls şi de îngrijirea lor. „Şi e foarte bine aşa, fiindcă realizez ce se întâmplă. Pe un probabil viitor partener de la Brăila tocmai l-a muşcat una şi a ieşit din spital de câteva zile. Luase 10 vipere, tot de la Buldur şi zice: «Domnule, le ţin degeaba!» – că m-a sunat să ceară detalii pe telefon. M-a întrebat: «Ce fac, dom'le, le mulg?» «Mulge-le, dacă te simţi în stare!» «Că nu mi-e teamă, că nu ştiu ce»... şi l-a muşcat! S-a apucat să le mulgă, cu cinci nu s-a întâmplat nimic, a şasea a fost agitată, iar a şaptea l-a muşcat. «E clar, comunică între ele!» a zis el, că nu le pusese separat. «Tata se uita la ele şi eu le mulgeam.» Într-adevăr, e posibil să-şi transmită agitaţia de la una la alta. Când sunt agitate, zvâcnesc aşa, se duc, se întorc, sâsâie." Costantin Tinca nu s-a preocupat să afle exact modul de acţiune pe plan local, în caz de accident. „Avem staţie de salvare la Topoloveni. Decesul survine la 4-5 ore. Dacă mă duce la Piteşti, scap. Dacă trebuie să mă ducă la Bucureşti, nu ştiu." Tratamentul nu este chiar la îndemâna oricui: „Toţi ştiu de antiviperin, dar el nu e o fiolă, ci se face tratament cu perfuzii. El diluează sângele şi poţi să te omori singur, dacă îl administrezi greşit. Se ţine cont de timpul de la muşcătură, de mărimea şarpelui, de cât timp a ţinut colţii înfipţi ca să injecteze veninul. Cel de la Brăila a scăpat, pentru că a ajuns în 15 minute la spitalul judeţean. Am vorbit cu el la telefon chiar atunci, la spital. Îşi făcea probleme că avea şi hepatită. «Am scăpat, nu mi-au tăiat mâna, o simt ca de gheaţă», zicea. E conştient că n-a fost atent. Mi-a spus că a prins-o de departe, cu un fel de foarfecă. Ea poate să se întoarcă şi la 160 grade cu capul. A stat vreo cinci zile în spital, dar nu s-a descurajat, ci vrea să continue colaborarea."

„Eşti mereu în priză”

Pentru că se vând mai uşor cantităţile mari de venin, pe care un singur fermier nu le poate oferi, Constantin Tinca se bucură că şi alţii îi urmează exemplul, după ce au aflat de el din *Curierul*: „Cineva de la Baia Mare a venit până aici să discute cu mine, m-au căutat oameni şi din Zalău şi Suceava, chiar şi din Câmpulung Muscel au venit doi domni. Unii m-au sunat să le dau şi lor animale, dar le-am spus: Nu pot să vă dau, că abia le-am strâns pe acestea pentru mine. Nu e afacere să iau 2.000 de euro pe 20 de vipere, ci să dau veninul şi să iau, de exemplu, 2.000 de euro pe 3 grame.” Marfa, culeasă pe masa din „laborator”, se stochează în recipienţi de 25-30 mililitri, care se păstrează la sub -25 de grade, iar recoltarea sterilă presupune mulgerea tuturor celor 250 de vipere într-o singură zi: „Dacă de dimineaţă nu mă simt în stare, nu le mulg în ziua aceea, fiindcă, atunci când încep, stau până termin şi durează 8-10 ore. La 30-40 mulse, mai iau o pauză de ţigară, dar oboseşti psihic când stai până târziu. Eşti tot timpul în priză.” Riscurile sunt patru: „frica, neîndemânarea, neatenţia şi rutina”. „Din cauza rutinei, nu te mai uiţi de două-trei ori unde ai fixat mâna. Oricum, indicat este să nu intri niciodată singur la ele, fiindcă, la 20-30 de minute de la o muşcătură, poţi să intri în inconştienţă şi nu ajungi decât până în stradă.” De aceea, la muls sau la curăţare, Constantin Tinca este întotdeauna însoţit de un angajat al fermei.

Lupta şerpească

Fermierul ne-a făcut şi o demonstraţie de hrănire, pe viu. Un pui de şoarece e luat din crescătorie, speriat. Îşi face nevoile de stres, în timp ce e dus de coadă nu ştie unde. În final, e pus

într-o cutie cu vipere. Dacă sunt sătule, nici nu-l bagă în seamă. Stă două minute într-un terariu, fără să se întâmple nimic. E luat cu un cleşte de acolo şi pus în altul, unde îl aşteaptă patru exemplare flămânde. Puiul de şoarece nu ştie ce fel de animale sunt şi se urcă pe ele, încercând să se acomodeze cu „noua cuşcă". În final, o viperă îl simte şi îl înţeapă scurt, de două ori. El chiţăie şi apucă să se ascundă după un lemn, într-un colţ. Nu moare pe loc. E muşcat de a doua viperă, care îi injectează mai mult venin. Şoricelul cade pe spate, în agonie, dând din picioare, pentru câteva secunde. Viperele studiază îndelung animalul muşcat, înainte de a-l înghiţi în direcţia convenabilă, cu capul înainte. Îl studiază ambele atacatoare. Prima îl apucă mai bine, dar nici a doua, care a consumat mai mult venin, nu cedează, aşa că începe lupta pentru pradă – amândouă trag de ea minute în şir, până când băţul crescătorului le opreşte cearta. „Le dau de mâncare la două-trei zile de la muls, că altfel consumă prea mult venin. Acestea două nu mai au acum deloc, fiindcă le-a rămas tot în şoarece", reţine el.

23 noiembrie 2010

Ceea ce lui Constantin Tinca nu-i place să-şi amintească e că ideea afacerii i-a venit uitându-se la documentare TV în… închisoare, acolo unde a stat câţiva ani, din cauza unor combinaţii ilegale în care a fost implicat, la un moment dat…

Au avut şansa de a cuceri Himalaya

Astăzi, se stă la coadă, să urci Everestul

Lumea alpiniştilor e doliu, căci marele Edmund Hillary cuceritorul celui mai înalt vârf din Himalaya, a încetat din viaţă, la 88 de ani. Everestul nu e muntele cel mai greu de escaladat, dar avalanşele, crevasele, vânturile puternice şi furtunile, temperaturile extreme şi aerul rarefiat l-au făcut inaccesibil multă vreme. Primele expediţii himalayene româneşti au avut, invariabil, sfârşituri tragice. Ticu Lăcătuşu susţine, totuşi, că ar fi cucerit vârful în 1995, dar este contestat de către colegii lui. Prima reuşită recunoscută îi aparţine unui român emigrat în SUA, George Dijmărescu, în 1999, iar prima expediţie românească de cucerire a Everestului a avut loc în 2003, finanţată cu 200.000 dolari de către Guvern şi cu 150.000 dolari de alţi sponsori. Dintre cei 10 alpinişti ai expediţiei, patru români au ajuns în vârf: Fane Tulpan, Marius Gane, Lucică Bogdan, plus George Dijmărescu.

„Ştim traseul, dar rămâne periculos"

Al doilea cuceritor al vârfului (al treilea român din toate timpurile) lucrează în Bucureşti – la o firmă unde este şi acţionar –, dar îşi găseşte timp să participe în continuare la patrulările Serviciului Salvamont Argeş. Am discutat cu Marius Gane despre reuşita care îl apropie de celebrul dispărut.

Ca alpinist, cum îl vedeţi pe Edmond Hillary? Există diferenţe între expediţia lui şi cea a dvs.?

– Hillary a fost omul potrivit la locul potrivit. Atunci, echipa era formată din alţii, care n-au mai ajuns în vârf, pentru că nu au avut şansa şi puterea lui. După el, peste 1.200 au cucerit vârful, mai ales în ultima perioadă. Diferenţa este că, la expediţia lui Hillary, acum 55 de ani, se foloseau echipamente mai grele, şi el a încercat o ascensiune pe care nu o mai reuşise nimeni. Expediţiile de acum au acces la echipamente moderne, mult mai fiabile şi mai uşoare, deţin cunoştinţe despre rută etc.

De ce ai nevoie pentru a urca pe Everest?

– Şi acum, muntele rămâne la fel de înalt şi periculos, şi provocarea este în continuare aceeaşi – depăşirea limitelor personale. Practic, ai nevoie de multă răbdare, de vreme bună, de capacitatea de a te aclimatiza cu altitudinea şi de rezistenţă.

Dar în ce trebuie să constea antrenamentul?

– Din ceilalţi munţi, plus partea de oraş: alergări, cocoţare la panou, exerciţii la sala de forţă, adică tot ce presupune antrenamentul alpiniştilor.

Ar ajunge munţii din România, de pildă?

– Nu, pentru că la înălţimi mari este alt gen de efort. Trebuie să încerci gradual: întâi la 5.000 m, apoi 6.000, 7.000 etc, pentru că n-ai de unde să ştii cum te simţi. Eu mai fusesem la 8.000 m şi ştiam la ce să mă aştept. Acolo e greu, pentru că din cauza lipsei aerului, ai tot felul de probleme: oboseşti, te mişti mai lent etc. Pe unii chiar îi doare capul, pe alţi stomacul, au diaree...

Contează şi gerul?

– De fapt, nu sunt temperaturi atât de scăzute. Când e vreme bună de urcat spre vârf, ziua sunt -10, până la -20 grade. Numai că, atunci când bate vântul cu 100 km/oră, simţi mult mai frig. E greu de respirat, te doare gâtul. Traseul de la ultima tabără până în vârf este de 8-10 ore. Eu am plecat pe la 1.30 noaptea, Fane Tulpan a plecat la 12-12.30 noaptea. Erau circa

-20 grade. Pe traseu, cel mai mare pericol să îngheţi nu este când mergi, că atunci te încălzeşti, ci când aştepţi la coadă.

Cum vine asta, coadă, aglomeraţie pe Everest?

– Da, pentru că sunt foarte mulţi care merg acolo. Iar zilele bune pentru vârf nu sunt multe, şi toţi vor atunci. Sunt şi câteva zeci de oameni la coadă pe o potecă, unde se urcă mai greu. Toţi aşteaptă să urce unul pe o scară sau pe o coardă fixă. Dacă se mişcă mai încet, ceilalţi trebuie să stea şi să aştepte. Numărul expediţiilor pe Everest a explodat, practic, chiar din anul când am fost şi noi, 2003. Înainte, autorităţile nepaleze nu acceptau mai multe expediţii, dar în ultima perioadă totul e mai comercial. Până în 2003, se organizau doar vreo 20 expediţii, 10 pe un versant şi 10 pe celălalt, într-un an. De atunci, sunt câte 30 pe un versant şi 35 pe celălalt.

De unde ştiţi că nu se strică vremea pe parcurs?

– Există prognoze destul de bune, şi toţi alpiniştii care urcă se informează înainte, pentru că au internet la tabăra de bază de la 5.300 m. Există şi semnal, am vorbit chiar şi de pe vârf la telefon – pe reţeaua Thuraya mergea, şi pe Iridium (tot prin satelit).

Contează dacă te duci singur sau în grup?

– E bine să fie mai mulţi, pentru că se împarte efortul.

Şi ca să fii şi mai protejat faţă de şerpaşi?

– Fără ei nu poţi. Pentru expediţie e nevoie de foarte mult echipament şi e extrem de mult de mers. Se poate urca şi cu tub de oxigen, şi fără. Noi am fost cu tub, iar unul plin cântăreşte 5 kg. Ai nevoie de patru, în ziua cu vârful, şi de unul înainte, deci pentru tot grupul trebuie zeci de tuburi, iar ei le cară până sus. Când porneşti pe vârf, pleci cu patru, dar laşi unul pe drum, pentru întoarcere, pe unul îl consumi şi ajungi în vârf doar cu unul. Cel care a ajuns primul sus, Fane Tulpan, a plecat spre vârf fără tub şi a găsit unul aproape plin, aruncat pe traseu.

Nu putea muri?

– Ba da, ar fi trebuit să aştepte un tub de la un şerpaş, dar acela a venit mult prea târziu, iar omul a plecat fără el. Putea

muri dacă nu găsea altul, pentru că dacă ai de la început tub, nu mai poţi fără el după aceea.

Cum de nu sunteţi sigur că Lăcătuşu a ajuns în vârf?

– În rândul alpiniştilor există această neîncredere, fiindcă e greu de crezut că nu l-a văzut nimeni când a urcat. Dacă ar fi mers acum, erau cel puţin 70 de oameni pe traseu în aceeaşi zi cu el şi trebuia ca oamenii din acele expediţii să ştie unde s-au întâlnit cu el, la dus, la întors etc, dacă el nu a făcut poze. El a fost în 1995, când era mai puţină lume, dar chiar şi aşa...

Hillary a spus că a urcat pe Everest „pentru că există". Dvs. de ce aţi urcat?

– Am fost pentru că îmi doream să urc un vârf de 8.000 m şi a apărut, cu ocazia expediţiei din 2003, susţinută de Guvern, posibilitatea de a escalada chiar cel mai înalt vârf, ceea ce a fost cu atât mai interesant. Ascensiunea pe Everest reprezintă una din cele mai mari realizări alpine şi este destul de greu de relatat în cuvinte acel moment. Vârfurile de 8.000 de metri rămân în continuare provocări personale pentru mine.

12 ianuarie 2008

Pe cel mai înalt perete al lumii

Marius Gane, Teofil Vlad, Zsolt Torok, Aurel Sălăşan şi Bruno Adamcsek se află aproape de Vârful Nanga Parbat (8.126 metri) şi aşteaptă doar momentul prielnic pentru a-şi încheia ascensiunea, pe o rută spectaculoasă – deasupra unei prăpăstii de 4.600 m –, ceea ce va reprezenta cea mai mare reuşită de până acum a alpinismului românesc.

O echipă de cinci români încearcă în aceste zile escaladarea vârfului Nanga Parbat, al nouălea din lume (şi acest lucru ar fi o performanţă deosebită, care ar pune România pe harta alpinismului), dar nu oricum, ci pe versantul spectaculos şi tehnic, Rupal, cel mai mare abrupt montan din lume – 4.600 m ca diferenţă de nivel, pe ruta Hans Schell (deschisă în 1976 de pionierul austriac).

Nanga Parbat, „muntele pleşuv" în limba locală, situat la vestul lanţului Himalaya, are trei feţe: Rakhiot (pe care s-a urcat prima oară, în 1953), Diamir (a doua cucerită) şi Rupal (cucerit în 1970). Muntele e printre cei mai dificili din Himalaya – dovadă stau multele tentative eşuate şi nenumăratele victime. Everestul a fost urcat până acum de peste 2.000 de oameni. Periculosul Nanga Parbat, doar de aproximativ 200. În şirul lung de alpinişti din toate ţările care au murit încercând să cucerească acest vârf au fost şi români.

Doi români au murit acolo

În 1996, Gabi Stana, Marius Gane, Mihai Cioroianu, Bogdan Pintilie şi Răzvan Petcu au urcat pe versantul Diamir şi au ajuns până aproape de 8.000 m, când vremea s-a schimbat brusc şi au fost nevoiţi să coboare. Au aşteptat câteva zile în tabără, apoi, la coborâre, ultimii doi, Răzvan Petcu şi Gabi Stana, au fost luaţi de avalanşă ● În 1997, Mihai Cioroianu s-a întors şi a reuşit să urce vârful pe aceeaşi rută, cu o expediţie italiană. A fost însoţit atunci, până la tabăra de bază, de tatăl lui Gabi Stana. Doi ani mai târziu, Cioroianu a murit, tot în Himalaya, pe K2, îngropat de o avalanşă de pietre ● În 1998 şi 2006, două expediţii româneşti au încercat şi ruta Schell de pe Rupal, dar au fost nevoite să se oprească, din cauza condiţiilor meteo nefavorabile ● În 2012, unul din membrii actualei echipe, Zsolt Torok, a mai încercat, alături de doi americani, să urce pe faţa Diamir, dar n-a ajuns în vârf.

Atac terorist, la o tabără vecină

Echipa comunică cu apropiaţii mai mult prin SMS-uri prin satelit. Iată, pe scurt, ce au transmis până acum. Pe 7 iunie, s-au înregistrat la Clubul Alpin Pakistanez şi şi-au cumpărat ultimele materiale, apoi a făcut două zile în maşini de teren până în nordul ţării, de unde au văzut pentru prima oară, de departe, vârful. În prima zi toţi au avut probleme digestive. Pe 11 iunie au ajuns în Tabăra de Bază (3.800 m) şi au făcut un drum până la Tabăra de Bază Avansată – 4.500 m, cu ochii la norii ce se vedeau la 6.000 m. Zilele următoare, au cărat, treptat, echipamentul până la 4.700 m, apoi la următoarele patru tabere, de la 5.100 m, 6.000 m, 6.800 m şi 7.200 m. Scriau: „E vreme groaznică, a nins toată noaptea şi curg multe avalanşe" – astfel că au fost obligaţi să aştepte. Mai ales între 5.100 şi 6.000, o porţiune de căţărare pură pe toată diferenţa de nivel, au fost solicitaţi destul de mult. Au făcut multe drumuri, pentru echiparea traseului, făcând deseori „slalom printre avalanşe", alteori înaintând greu prin zăpada mare, în căutarea corturilor îngropate. Între timp au aflat că faţa Diamir a fost măturată de avalanşă – din fericire nu era nimeni pe trasee în acel moment. Pe faţa Rupal, ei erau singura echipă şi îşi echipau singuri ruta. Ca şi cum grija vremii nu era de ajuns, au aflat că tabăra de bază de pe Diamir, a fost atacată de teroriştii talibani pakistanezi, care au ucis trei alpinişti ucraineni, doi slovaci, doi chinezi, un lituanian, un nepalez, un pakistanez şi un chinezo-american. Informaţiile exacte le-au primit din ţară, pentru că acolo nu auzeau decât zvonuri. Au fost şocaţi să vadă, de la 7.200, de unde se zărea şi versantul alăturat, totul pustiu până jos. La ei, poliţiştii au venit să le păzească baza de jos. Au transmis însă printr-un mesaj că vor continua: „Evenimentele din zonă, ne-au dat peste cap, dar revenim la planul de ascensiune. Mulţumim Ambasadei Române din Islamabad pentru toată implicarea. Mulţumim autorităţilor pakistaneze şi celor care

acum ne păzesc. De asemenea, celor de la Ministerul Afacerilor Externe care s-au interesat de noi. Evacuarea ar fi fost cea mai uşoară alegere pentru noi, însă noi nici pe munte nu am ales cel mai uşor traseu. Mergem înainte! Mulţumim pentru gândurile bune şi nu vă îngrijoraţi pentru noi, pentru că e energie negativă. Toată echipa, Marius, Teo, Bruno, Aurel şi Zsolt, vă salutăm şi vă îmbrăţişăm cu drag!" Au continuat mişcările între taberele 6.000 şi 7.200 m, iar unul din ei, Bruno, a rămas la tabăra de bază, acuzând probleme de sănătate. De la începutul lunii, pândesc momentul ascensiunii, fiind tot mai des la cota 7.200 şi gata aclimatizaţi – mai puţin Marius, care a ajuns mai târziu, – fiindcă la începutul expediţiei s-a tăiat la o mână cu cuţitul. Vântul de 85 km/h nu le dă pace. În unele momente, nu văd deloc zăpadă, apoi ninge mult. Văd însă vârful şi sunt nerăbdători. „Dimineaţă n-am avut aer de la rafalele de vânt. Am ieşit afară din cort şi efectiv m-a sufocat. Nu era de vârf", scria unul din ei pe 6 iulie. A doua zi, evoluţia vremii l-a confirmat.

La începutul expediţiei, şi-au planificat trei săptămâni ca să aştepte condiţiile meteo favorabile în taberele de pe traseu.

9 iulie 2013

La întoarcerea de pe Nanga Parbat, aveam să discutăm cu doi dintre ei – amândoi, piteşteni.

Marius Gane practică alpinismul din 1984. După ce a făcut parte din echipa de alpinişti români ce a cucerit Everestul în 2003, a urcat pe vârful Gasherbrum II (8.032 m) în 2008 şi a mai fost pe Nanga Parbat în 1996, fără a ajunge în vârf. În rest, are la activ multe vârfuri de 5-7 mii de metri.

Teo Vlad practică alpinismul de 13 ani, fiind şi instructor de escaladă. A încercat să urce Gasherbrum II în 2008, dar a ajuns până la 7.500 m. A cucerit însă alte vârfuri, de 5-7 mii de metri. În 2010 a fost desemnat de Federaţia Română de Alpinism „Sportivul anului", la secţiunea Alpinism Tehnic Extern, pentru realizarea unui traseu dificil din Alaska.

Partea întâi

„Te coci de căldură"

După cum aţi putut citi în ziarul nostru, zilele trecute, piteştenii Marius Gane şi Teofil Vlad, împreună cu alţi trei alpinişti (Zsolt Torok – Arad, Aurel Sălăşan – Arad şi Bruno Adamcsek – Timişoara), au urcat masivul himalayan Nanga Parbat, de 8.126 m, din Pakistan, al nouălea ca înălţime din lume şi printre cele mai greu de escaladat. Au plecat din România pe 5 iunie, au atins vârful (toţi, în afară de Bruno) pe 19 iulie şi s-au întors în ţară pe 27 iulie. Încă slăbit, cu 3 – 4 kg sub forma obişnuită, cu ochii obişnuiţi cu stratosfera şi cu metabolismul de Himalaya, Marius Gane ne-a povestit această aventură. Are 44 de ani, doi copii, de 13 şi 8 ani, şi nu e la primul vârf himalayan cucerit. Totuşi, nu poate fi considerat un temerar, ci mai degrabă un specialist în ştiinţa muntelui, căci este o fire foarte calculată. Expediţie a durat aproape două luni, deşi urcuşul se putea face în doar câteva zile, pentru că fiecare mişcare a fost plănuită cu maturitate.

În ce fel s-a adunat echipa?

– A contat palmaresul. Ştiam, fiecare, unul de altul ce a făcut şi ne cunoşteam – nu toţi, dar doi câte doi. Zsolt a fost anul trecut acolo, eu am fost în 1996 şi amândoi mai voiam să mergem o dată. Un prieten mi-a spus că Zsolt ar vrea să meargă anul ăsta şi l-am sunat: „Am auzit că vrei să mergi pe Nanga. Vreau şi eu". La început, credeam că va fi o expediţie internaţională, cum mai făcuse Zsolt, dar el a zis: „Nu, să facem o expediţie românească". Era vorba să mergem şapte. A propus fiecare pe cineva – eu l-am propus pe Teo, el pe ceilalţi. I-am invitat şi pe alţi doi,

care au mai fost acolo, dar au spus că sunt ocupaţi cu probleme personale. La un moment dat, urma să vină şi o fată, Teia, să avem o expediţie mixtă, dar până la urmă, s-a răzgândit, nu era sigură că va face faţă. Acum îmi dau seama că făcut bine: într-adevăr, a fost foarte greu.

Stresul unor călătorii atât de îndelungate mai provoacă şi certuri?

– Nu, nici măcar un minut nu s-a întâmplat să ridicăm vocea unul la altul.

Rucsacul cântărea 25 kg

Cât a durat pregătirea?

– Ne-am apucat cu 6 luni înainte, din ianuarie. În primul rând, am alergat fiecare după bani. E destul de greu să strângi sponsorizări. Sunt riscuri să nu reuşeşti să atingi obiectivul, oamenii să nu fie mulţumiţi, iar efectul e, oricum, abia după câteva luni. Şi mulţi care vor publicitate doresc un eveniment acum, pe loc. Expediţia e totuşi costisitoare, deşi a costat sub 10.000 dolari de persoană, inclusiv cu completarea echipamentului – că aveam şi noi echipament – şi cu taxa de vârf, 5.400 dolari, pentru un grup de sub 7 alpinişti. Ne-au oferit bani SIF-uri, o bancă şi alţi sponsori mai mici – de pildă o firmă unde patronul e alpinist şi ne înţelege.

Se pot compara traseele grele din Făgăraş, Arpăşelul, de pildă, cu Nanga Parbat?

– Ba e, tehnic, chiar mai greu, doar că pe Himalaya e vorba de aclimatizare şi de anduranţă – faci un efort prelungit, multe zile. Pentru vârf a trebuit să mergem 7 zile, una după alta, 7-8 ore pe zi. Unii din echipă s-au pregătit cu schiurile, alţii, cu bicicleta. Eu, pe jos. Trebuie să faci văi alpine, versanţi, chestii de anduranţă. Zsolt a fost şi în Alpi. Poţi însă să te pregăteşti şi în Făgăraş sau în Bucegi. Am fost pe Valea Coştilei şi Valea Albă, primăvara, când e încă zăpadă – de fapt, uneori e mai frig la

noi ca acolo. Contează că sunt văi cu mare diferenţă de nivel – de la 900 m jos, la 2.400 m sus. Am făcut şi eforturi să mă îngraş înainte: în 2 luni, am luat 3-5 kg, mâncând mult şi bând bere. În timpul expediţiei, am slăbit 7-8 kg.

Urmărind mersul expediţiei, un neavizat ar fi putut spune că durează prea mult: v-aţi întors de la o tabără la alta, învârtindu-vă în cerc, în loc să atacaţi vârful. De ce aţi procedat aşa?

– Întâi, am amenajat traseul şi ne-am aclimatizat.

Dar de ce nu aţi escaladat în stilul alpin, fără astfel de amenajări şi bagaje?

– Nu ne-ar fi permis bugetul – trebuia să facem aclimatizarea pe alt munte. Ne-a convenit mai mult stilul expediţionar, cu tabere. Greutatea rucsacului a fost de 20-25 kg pentru fiecare. La început, a fost mai greu, pentru că a trebuit să urcăm multe corzi, provizii, butelii pe gaz şi echipament. Trebuia să pregătim traseul cu corzi fixe în porţiunile mai dificile – cel mai greu era între taberele 1 şi 2 (între 5.000 m şi 6.000 m), unde erau pereţi aproape verticali, de 80-85 de grade. Am mai găsit şi coarde de la expediţii anterioare. A trebuit să montăm şi corturile: am avut 9 în total, din care două le-am lăsat la tabăra 1 şi 2, iar de la taberele 3, 4 şi 5, le-am luat cu noi. Doar pe vârf se urcă fără nimic. Amenajarea se face, totuşi, repede. Mai mult durează aclimatizarea.

„Te trezeşti gâfâind"

Şi aceasta cum se face?

– Organismul trebuie să producă mai multe globule roşii, pentru că ele trimit oxigenul la organism – altfel ţi-e rău, nu primeşti suficient oxigen din aerul acela rarefiat. Adaptarea se face pe trepte: la 5.000 m, la 6.000 m, la 6.800 m. În primele zile, ţi-e rău, nu poţi mânca, îţi vine să vomiţi. Trebuie să urci sus, să şi dormi acolo, apoi să te întorci la tabăra de bază, unde să te

relaxezi şi să te odihneşti – aclimatizarea nu se pierde, ci se păstrează vreo două săptămâni. În total, procesul durează cam o lună. Problema e că aici tabăra de bază era foarte jos, pe la 3.500 m, în timp ce la ceilalţi munţi „optmiari" e, de regulă, pe la 5.000 m. Nanga Parbat e un munte special, cu un perete atât de înalt – chiar dacă noi am fost pe creastă, nu chiar în perete. Pentru aclimatizare, am urcat şi am coborât de trei ori în tabăra de bază şi nu toţi am avut acelaşi program, ci în funcţie de cât de bine ne simţeam, spuneam: „noi mergem la Tabăra 1", „noi venim mâine" etc.

Cât de frig e şi cum se poate dormi?

– Noaptea, sunt -20 de grade, iar ziua, cu plus. Sigur, am avut bocanci termici, iar sus de tot, am avut pantaloni de puf şi pufoaică, dar în general, am purtat doar o izmană şi deasupra pantaloni, ca iarna în Carpaţi. Am avut saci buni de dormit, însă, în perioada asta, n-am dormit destul. Nu poţi dormi când nu eşti aclimatizat: simţi că nu ai aer, te trezeşti gâfâind şi cu dureri de cap. Dormi, totuşi, ceva, dar mai puţin decât ai dori: cam 6 ore din cele 10 pe care le stai în sac.

Fără cremă, te arde soarele

În pozele de la plecare, în Islamabad, nu aveaţi barbă. În general, însă, pe munte, purtaţi. Vă ţine cald pe ger?

– Eu o mai scurtam când coboram în tabăra de bază. E bună, dar nu pentru frig, ci pentru că mai apără de radiaţii. Pe Nanga Parbat, e şi acum foarte cald. Din cauza arsurilor, noi eram mereu cu buzele umflate şi crăpate – pe lângă limbile umflate de la apa pe care o beam. Aerul e rarefiat şi reflectă mult şi zăpada, iar razele soarelui sunt foarte puternice. Pe la 6.000 m, ziua, erau 30 de grade, apoi, cum se pitea soarele, o dădea pe negativ, deci sunt variaţii mari, ca în deşert. Aveam mereu mâneci lungi şi am fi vrut să le dăm jos, dar nu puteam, din cauza

radiaţiilor. Problema asta e peste tot în Himalaya, mai ales în sud – că în unele locuri din nord nu prea vezi soarele. Te arde chiar şi când e nor, dacă nu ai cremă. Noi am folosit cremă din aceasta de la noi, obişnuită, cu factor de protecţie cât mai mare.

„După atentat, am urcat mai sus"

De ce aţi ales acel versant şi cum – pentru că acea alegere v-a salvat viaţa?

– Noi am fi ales tot traseul de pe Diamir, dar am aflat că e înghesuială, iar mie şi lui Zsolt nu ne-a plăcut: numai o singură agenţie avea 35 de membri plecaţi în expediţie. Eu am zis: „Nu merg unde e puhoi" – fiindcă pe munte există riscul să cadă pietre, iar în tabără poţi să nu găseşti loc de cort. Am preferat să fim singuri. Plus că era o provocare românească: două expediţii au fost pe acest traseu şi nu au reuşit, iar noi am profitat şi de experienţa lor. Ne-au ajutat Joe Indianul (Ianos Torok) din Cluj, care a fost pe ruta aceasta în 2006, şi Marc Daniel din Târgu Mureş, care a fost în 1998. Eu mai fusesem, în 1996, pe Diamir.

La ce v-aţi gândit, când aţi auzit de atacul talibanilor?

– A fost o surpriză, că eşti cu gândul la munte, nu la astfel de lucruri. Am urcat mai sus, la 4.200 m, că acolo ei nu pot ajunge. Ne-am gândit ce facem – prima veste a fost că ne evacuează forţat şi trebuie să plecăm. Apoi, lucrurile s-au mai aşezat: de fapt, era doar o recomandare, nu o obligaţie, iar noi am ales să rămânem. Am cerut Ministerului Afacerilor Externe să ne asigure protecţia, ceea ce s-a şi întâmplat. Ministerul Turismului de la ei tot încearcă să prezinte cât mai mult vârfurile lor, dar cred că acest atentat o să-i dea înapoi. De acum înainte, mulţi se vor duce probabil spre vârfuri din Nepal sau Tibet.

Rețeaua telefonică, bruiată

Cum v-a parvenit vestea?

– Eram în tabăra de bază, ceilalţi erau mai sus. Ei au aflat de pe telefon, de la soția lui Torok. Rețeaua de satelit prin care vorbeam eu, Thuraya Pakistan, a fost bruiată, pentru că prin ea comunicau teroriştii. Au venit nişte poliţişti în tabără şi au vorbit cu bucătarul (care e şi un fel de manager, aduce provizii etc). Nu mi-a zis nimic pe loc, apoi, după ce au plecat, mi-a zis. Pe versantul Diamir erau 50 de alpinişti, şi toţi cei aflaţi în tabăra de bază au murit – 10, plus un bucătar. Cei care urcaţi pe munte au scăpat.

Cum se comunică în astfel de locuri?

– Un telefon pentru rețeaua Thuraya, puţin mai mare ca un GSM, costă cam 1.000 euro. Eu l-am împrumutat. De la serviciu au încercat să mă sune, de pe fix, dar nu le-a dat voie Romtelecomul – ca nu cumva să nu plătească factura, căci costa 4 euro pe minut. Dacă ne-aţi fi sunat dvs., oricum telefoanele le aveam mai mult închise, fiindcă bateriile se încarcă numai în tabăra de bază, de la nişte panouri solare, şi țin şi ele cât țin – din cauza frigului, se descarcă mai repede. Dacă sunăm noi, costă circa 1-2 dolari minutul, cu cartele prepay. Mai scump, peste 10 euro/minut, costă să suni între telefoanele din rețea – asta e politica lor. Pentru comunicarea între noi am avut două staţii radio – uneori, am fi avut nevoie de trei, dar nu de mai multe, pentru că eram grupaţi. Zsolt a avut telefonul pe cealaltă rețea, Iridium, şi al lui a funcționat mereu nebruiat, a ținut legătura cu soţia prin el.

9 august 2013

Partea a II-a

„Zăpada are gustul sălciu"

Ce se bea şi ce se mănâncă acolo?

– În loc de apă, topeşti zăpada. Dar, pentru că n-are destule săruri minerale, trebuie să adaugi ceai, lapte praf sau sucuri concentrate. Noi am folosit chimicale de-ale lor, „Tang", de portocale, care seamănă cu sucul de la dozator. Am fi vrut ceai de fructe, dar nu ne-am gândit că o să găsim în Pakistan doar ceai negru şi verde – şi ne-am săturat de gusturile acelea amare! Eu unul le beam fără zahăr, alţii le îndulceau. Teo e fan miere, numai că, acolo, ea i-a îngheţat, şi n-avea timp s-o mai dezgheţe. Zăpada topită avea gust de apă sălcie. Puteam folosi nişte suplimente minerale, dar gustul lor e şi mai rău. Am mai avut geluri energizante – îţi canalizează energia pe care o ai tot tu şi, spre deosebire de batoane, nu îngheaţă. Mâncarea e din aceea deshidratată, liofilizată, la plic: paste cu carne, orez, peşte, legume. Se pune apă fierbinte peste ea.

40 de minute, ca în avion

Cum v-aţi simţit sus?

– Neaşteptat de bine! Aurel şi cu mine am stat 40 de minute: n-am mâncat nimic, ci am pozat, am filmat şi ne-am odihnit. Zsolt a venit mai târziu, iar Teo, chiar spre asfinţit – el a stat doar 15 minute, că începuse să se facă frig. I-a fost greu să se şi pozeze singur. Peisajul e cam aşa cum se vede din avion. Norii erau pe la 6.000 m, iar noi căutam să recunoaştem munţii cei mai înalţi – se vedeau K2 şi vârfurile din Pakistan. De pildă, când am

fost pe Everest, a fost frustrant că n-am avut deloc vizibilitate – plafonul de nori era la doar 50 m sub noi. Aici însă m-am simţit mai bine, fiindcă şi vremea a fost foarte bună – mi-am scos şi mănuşile. Pe Everest, expediţia fusese mai lungă: 72 de zile – faţă de 52 de zile aici –, acolo am urcat cu mască de oxigen şi am stat doar 30 de minute.

Cât contează oxigenul?

– E bun, că sufli greu, dar totuşi, la 8.100 m, nu merge nimeni cu oxigen. Chiar şi pe Everest, pe vârf am fost fără mască – acolo nu faci efort, dar pentru efortul de la mers a fost necesar. E diferenţă mare între 8.848 m şi 8.126 m şi nu merită acest risc. Fără oxigen, mor şi o grămadă de neuroni, nici nu gândeşti la fel de bine. De aceea, la coborâre au şi fost atâtea accidente. Practic, e nevoie de oxigen de la 8.400 m în sus, pentru primele patru vârfuri: Everest, K2, Kachenjunga şi Lhotse. Dar şi la Everest, oxigenul se pune doar de la 8.000 m în sus.

Coborârea, mai grea

Mersul trebuie să se facă în vreun fel anume?

– Când eşti aclimatizat, mănânci mai mult şi te odihneşti mai bine – iar asta contează. Acolo, sigur că ai vrea să urci mai repede, mai ales spre vârf, doar că nu poţi. Gâfâi, nu mai ai destul aer, faci trei paşi şi vrei să te opreşti ca să respiri. E bine să nu respiri pe gură, pentru că gâtul ţi se inflamează de la aerul rece şi uscat, ci pe nas – că şi aşa limba o ai umflată. Ca să nu dai cu pietre, trebui să păstrezi, între membrii grupului, o distanţă de 50-100 m. Când am urcat, era multă zăpadă, dar şi foarte multe pietre instabile. Pe Bruno l-a lovit destul de rău un bolovan, în nas şi în pomete. Nu era nimeni deasupra lui, coarda lui a mişcat acea piatră, la o coborâre în rapel.

Când v-a fost cel mai greu?

– Coborârea a fost cea mai complicată. Am făcut traversare pe curbe de nivel, dar e greu când eşti aşa de obosit. Traseul

e şi destul de abrupt, parţial cu stâncă – tot cădeau pietre, nu erau stabile. La 7.500 m, să faci un traseu cu dificultate şi cu bagaj, când eşti obosit, nu e deloc uşor. Am încercat fiecare să găsim varianta mai uşoară. Eu cu Teo am găsit-o, ceilalţi doi, Aurel şi Zsolt, au crezut că găsesc una şi mai uşoară, dar, la un moment dat, au trebuit să urce un perete de 100 m, fără echipament şi obosiţi, ceea ce a fost mai greu, în final.

Nu v-aţi plictisit atâta timp sus?

– Nu, pentru că eram cinci români şi mai stăteam de vorbă – nu cum a mers Zsolt, singur. Ce discutam? Toate prostiile: maşini, femei etc.

Aţi fost convins că vă puteţi asuma riscul?

– Într-adevăr, e un mare risc şi trebuie să te fereşti de porţiunile cu pericol de avalanşă. Când a nins, am aşteptat. Dar toţi aveam suficientă experienţă ca să încercăm să reducem riscurile subiective. Am avut şi o prognoză performantă, cumpărată de la un portughez, care ne trimitea mereu prin SMS prognoze destul de bune. De pildă, pentru vârf, am pornit pe vreme urâtă, ştiind că vom ajunge, după cinci zile, pe vreme bună. Hărţile meteo sunt publice, dar acela e un parapantist care lucrează pentru un aerodrom şi care ştie să interpreteze hărţile, îţi spune cum va evolua vremea pe munţii înalţi. Am aflat de el prin Horia Colibăşanu (cel mai experimentat himalayst român, cu şase „optmiari") – colegii lui foloseau astfel de prognoze, care costă în jur de 500 de euro.

În topul alpiniştilor

Cum vedeţi această realizare? Mai degrabă ca un element în CV-ul dumneavoastră, sau ca o performanţă a României?

– Şi pentru România, şi personal, fiindcă pe Nanga Parbat se urcă rar. De fapt, pe unde am urcat noi, nu s-a mai urcat din 1990. A fost un *challenge* şi pentru România, şi au fost ecouri încă

de acolo – am şi ţinut o conferinţă de presă. A fost ceva deosebit, mai ales că, din cei 5 oameni ai expediţiei, 4 au ajuns pe vârf.

Chiar, de ce doar patru?

– Bruno nu s-a aclimatizat şi a stat în tabără de bază. Şi eu am fost în urmă cu aclimatizarea, dar nu ca el.

Cum v-aţi tăiat?

– Am vrut să tai nişte corzi fixe şi, din neatenţie, mi-a scăpat cuţitul în antebraţ. Eram la 5.300 m. Am coborât şi am stat 4 zile în tabără de bază. M-a mai tras înapoi cu aclimatizarea şi faptul că am cărat corturile de la tabără 2 la tabără de bază, imediat după atentat, când credeam vom fi evacuaţi.

Vremea a fost acceptabilă

Mai plănuiţi asemenea expediţii?

– Vreau să merg pe Khan Tengri, un munte de 7.000 m, din Kazahstan.

După Himalaya, cum vă motivează un munte mai puţin înalt?

– E un munte frumos, durează mai puţin (trei săptămâni) şi e mai ieftin. Nu-mi permit în fiecare an să fac „optmiari", să stau câte două luni acolo. Iar eu am plăcere şi pentru munţi de 5.000 m sau pentru pereţi din Alpi, de pildă, unde e chiar mai dificil şi trebuie să fii mai atletic. Nu sunt nici aşa mari riscuri – deşi nu poţi să ştii niciodată: şi acolo sunt crevase, şi acolo cad pietre...

Cum vedeţi expediţia acum, privind în urmă?

– Ca pe o mare şansă. Şi pentru vreme, şi pentru condiţiile de pe munte, şi pentru că am fost pe partea care trebuia a muntelui când cu atentatul. Condiţiile meteo n-au fost super, dar au fost acceptabile. Altfel, degeaba vremea e bună, că, dacă a nins o săptămână, de pildă, nu poţi să urci. În general, la „optmiari", totul depinde de şansă.

Teo Vlad, ultimul din grupul care a văzut Pakistanul de sus, ne-a descris la rândul său cucerirea vârfului

„M-am hotărât să urc în ultimul moment"

De ce aţi ajuns ultimul în vârf?

– Pentru că am plecat mai târziu. Nu mă simţeam bine, eram foarte obosit şi chiar mă gândeam să cobor. Dintr-o eroare de calcul, mie şi lui Marius ni s-a terminat şi gazul cu care ne încălzeam apa. Asta mi-a pus capac – îmi făcusem şi rucsacul să plec. Dar atunci i-am văzut pe Zsolt şi pe Aurel când plecau spre vârf – ei dormiseră mai jos ca noi. Când urcau, am vorbit cu ei şi mi-au spus că ei mai au nişte gaz. Atunci, dintr-o dată, mi-am dat seama că nu-mi mai e rău şi pot să urc. E drept, în acele ore în care am întârziat, m-am mai şi odihnit.

Cum a fost pe primul „optmiar"?

– O satisfacţie foarte mare. Eu mai încercasem acum cinci ani un „optmiar", chiar mai înalt, dar atunci n-am putut, fiindcă nu m-am simţit bine în ziua cu vârful.

Sus, e puţin mai lat ca pe Moldoveanu

Ce e sus de tot?

– N-am avut termometru, dar, conform prognozei, ziua fuseseră -16 grade, deci seara, când am ajuns, cred că erau -20. Nările nu îmi erau lipite de frig. Am încercat să fac o poză, cu o mână, în care să mă încadrez şi pe mine, şi vârful, dar, fiind şi cam întuneric, mi-am dat seama că nu contează atât de mult. Am pozat tricolorul lăsat de cei de dinainte. Vârful e lat de 3 sau 5 m şi lung de vreo 8 m, cât o cameră mare, mai lungă puţin. Un fel de creastă lungă, un pic mai mare ca Vârful Moldoveanu.

Pe ansamblu, cât de riscant vi s-a părut?

– Au fost şi riscuri obiective. Dar, de pildă, avalanşele le puteai evita: când ninge, nu urci, ci aştepţi întâi ca ele să curgă. Mai greu a fost când s-a topit zăpada şi cădeau pietre. Mai ales între 5.000 şi 6.000 m, traseul a fost dificil, iar Bruno s-a şi lovit.

De aceea nu a urcat?

– Nu, că deja era hotărât să coboare. El a stat mult jos la început – nu s-a simţit bine, aşa încât nu s-a aclimatizat la fel de bine ca noi.

Când v-a fost cel mai greu?

– În ziua de dinainte de vârf, cum am spus, şi în cea de după, când am fost extenuat.

Ce proiecte mai aveţi?

– Munţi mai mici şi cu trasee tehnic mai grele – Dolomiţi, Alpi sau California, de pildă. Aş mai merge şi în Pamir sau Himalaya, la vârfuri de circa 7.000 m, nu am un plan clar. Timp de o lună însă, nu mă voi antrena deloc.

10 august 2013

Ofiţerul care detonează bombele găsite: „Nu-mi face nimeni asigurare de viaţă”

Când aud cu ce se ocupă locotenent-colonelul Bogdan Dumitrescu, societăţile de asigurări îl refuză de client.

Când se găseşte o bombă sau un proiectil neexplodat, se anunţă Poliţia şi Inspectoratul pentru Situaţii de Urgenţă. Activitatea în zonă se întrerupe, accesul e interzis pe 20 de metri în jur, iar în momentul în care sosesc reprezentanţii ISU, găsitorul scapă de orice griji. Oamenii care se ocupă de detonarea muniţiilor neexplodate sunt plătiţi (dacă poate exista o plată pentru asta) ca să-şi rişte viaţa manipulând obiectele periculoase. Au trecut 91 de ani de la primul război mondial şi 62 de ani de la cel de-al doilea, dar activitatea lor încă mai are „materie primă”, mai ales în locurile cunoscute drept teatre de luptă. În zona Argeşului, de pildă, peste 10 proiectile, bombe şi mine sunt descoperite anual. La Inspectoratul judeţean pentru Situaţii de Urgenţă, de această muncă se ocupă sublocotenentul Gheorghe Popescu, plutonierul major Nicolae Toma (absolvent de cursuri de specialitate), conduşi de locotenent-colonelul Bogdan Dumitrescu. Primii doi au 32 şi 35 de ani, iar ofiţerul specialist al centrului operaţional, 43 de ani. Căsătorit şi tatăl unui copil, Dumitrescu a participat, în 7 ani de lucru cu bombele, la circa 300 de misiuni şi a făcut peste 100 de detonări.

„Când o iei în mână, iei pe dracu' de coadă

V-a pus cineva să faceţi asta, sau aţi ales singur?

– E în funcţie de arma ta, de cursurile pe care le-ai făcut şi de plăcere. Nu te împinge nimeni de la spate.

Plăcerea unde o vedeţi?

– E frumos să vezi cum explodează! Bineînţeles, dirijat, după neutralizare. Se pune încărcătură de exploziv pe elementele de muniţie neexplodate – explodează prima şi le iniţiază şi pe celelalte. Totul, în poligonul special.

S-ar putea face şi de către oamenii obişnuiţi care le găsesc?

Acesta e de fapt riscul cel mai mare: lumea are tendinţa să umble. Mai ales copiii, cum sunt, vor să probeze, să vadă dacă explodează. Iar oamenii din zona Câmpulung, unde s-au dat bătălii, deja au învăţat care e proiectil de tun, care de aruncător etc. Acolo am găsit, în 2002, şi cel mai mare proiectil, de 157 mm, în cimitirul de la Lereşti – avea 80 cm lungime şi 54 kg. Cimitirul e pe o coastă şi l-au găsit când săpau o groapă. Noroc că un gropar mai bătrân, care a făcut armata la Artilerie, a ştiut ce e! Când au dat de fier, au dat mai uşor în el, l-au curăţat uşurel şi au zis: „Măi, asta e o bombă!" În zona Topoloveni, un coleg a găsit, în anii '80, chiar o bombă de aviaţie, model rusesc, de 25 de kg. Problema e că proiectilele au părţi de cupru sau de alamă şi mulţi se gândesc să le desfacă, să le ia alama, să le taie etc. Totuşi, au anumite elemente constructive pe care noi le ştim cel mai bine. E ca la maşini: un mecanic bun, ştie ce are maşina şi după sunetul motorului. Şi, pentru siguranţă, există anumite procedee care trebuie urmate – se acoperă cu nisip etc.

Dar, ca să o acoperi cu nisip, trebuie să o iei...

– Când o iei, într-adevăr îl iei pe dracu de coadă. Te joci cu focul. Iar un costum bun de protecţie costă prea mult.

Cum, nu aveţi costume de protecţie?

– Costumul e un fel de frecţie la un picior de lemn. SRI-ul, care se ocupă de valizele suspecte, are nişte costume verzi-negre, ca de scafandri, şi greoaie – noi nu avem. Oricum, ele au dezavantaje. În primul rând, costul foarte mare. Şi la noi există preocupări să se cumpere, dar unul bun costă peste 50.000 de euro. În al doilea rând, se lucrează greu. Diferenţa între valize suspecte şi proiectile e că în chestiile legate de terorism nu ştii ce ai acolo, iar pe de altă parte, mecanismele sunt mai sensibile. Muniţiile la care ne ducem noi nu sunt atât de sensibile – un proiectil nu explodează cu una, cu două, dacă a stat zeci de ani acolo. Riscul îl dă mai ales „mâncăriciul" omului: să-l ia, să-l bată cu coasa, să-l taie cu polidiscul şi să-l ducă la fier vechi. Dar în mod normal, dacă iei un proiectil cu mâna, 95-98% el nu trebuie să explodeze, manipulat cu grijă, după regulile stabilite. Cu mâna se ia, da, pentru că e cea mai sigură şi lucrează cel mai fin – în afară de cazurile excepţionale. Dar bombele teroriştilor sunt de obicei de alt tip şi schijele lor sunt mai mici – de aceea pot fi şi oprite de acele costume.

Care a fost cea mai grea misiune de până acum?

– În 2001, am găsit pe un vârf de deal înalt, la Sălătrucu, 76 de proiectile de 76 mm din primul război mondial, unul peste altul, într-o groapă. A fost greu, că n-am putut nici să le luăm de acolo, tractorul nu putea urca, şi a trebuit să le cărăm noi undeva, să le detonăm sus, pe munte. Nu e uşor de lucrat acolo, mai când sunt mai multe. Le-am găsit îngropate într-un loc care o poziţie de artilerie. Un bătrân din comună îşi aducea aminte că în 1914-1916 în acele locuri au fost nemţii, se trăgea cu tunul de pe acea coamă.

Ce putere distructivă au asemenea proiectile? Ce omoară, suflul, sau schijele?

– La unul de 76 mm, explozivul (trotil, amonil etc.) cântăreşte cam 200 g, iar suflul poate omorî până la 20 m, şi te dă jos până la vreo 40 m. Unda de şoc are 2.000– 3.000 atmosfere, sub milisecundă. La fiecare sută de grame de trotil, presiunea creată la o distanţă de 2 m e cam de 200 tone/cmp. Totuşi, când

vorbim de muniţii neexplodate, efectul cel mai periculos e cel produs de schije. Cele dintr-un astfel de proiectil omoară omul pe o rază de cel puţin 500 m. Când explodează, mii de bucăţele zboară prin aer cu viteza sunetului. Chiar şi teroriştii de azi din Palestina pun pe lângă exploziv cuie, piuliţe, şuruburi, spărturi de tablă de oţel sau cioburi, pentru ca nu numai suflul să aibă efect – ar fi prea puţin şi teroriştii adevăraţi ştiu să lucreze. Fie că e un element de construcţie, pământ, pietroi, sau e metal, schija, chiar şi „obosită", cu viteza în descreştere, pe la 500 m distanţă, dacă te-a lovit într-o zonă vulnerabilă, te omoară pe loc. Iar la 300 m, oricum ar veni, trece prin tine. Doar dacă te aşezi pe burtă ai şanse să scapi, deşi poate să te nimerească şi aşa.

Ce provoacă explozia?

– E o teorie lungă, şi elementele de muniţie au mecanisme diferite. Proiectilele şi bombele de regulă merg pe sistemul de percuţie prin şoc. Explodează la momentul de impact, când e lovit vârful – fiindcă acolo e focosul. Asta înseamnă circa 40% din cazuri. Dar sunt şi alte tipuri, în funcţie de scopul pentru care sunt făcute. Bombele de aviaţie au mai multe focoase. Sunt şi proiectile reglate cu un sistem special al focosului, pentru ca să explodeze undeva în aer, la o distanţă sau înălţime reglată prin ceasuri.

Când lucrezi, eşti în siguranţă 98%

Şi dacă îl găseşti, neexplodat, după 50 de ani?

– Ele au nişte elemente de siguranţă, care se dezactivează în momentul când proiectilul iese pe ţeava tunului. Se poate să percuteze şi să iniţieze explozia. Sunt diverse mecanisme, unele electrice, altele de percuţie, iar după timpul ăsta care a trecut, de regulă apar mai multe probleme. Întâi, mecanismele de iniţiere mecanice merg mai greu ori se blochează, dar asta se întâmplă să zicem într-un procent de 75-80%. Se întâmplă şi alt fenomen: în timp, ruginesc, se slăbesc şi poate să stea 40 de ani, iar în ziua

când mergi tu şi îl muţi, bucăţica aia de fier care ţine siguranţa să se ducă. În cei 7 ani de când mă ocup de asta, s-a întâmplat şi aşa ceva, dar nu cu specialiştii, ci înainte să vină ei. Multă lume zice: „Ce mai face, dom'le, proiectilul ăla, după 50 sau 80 de ani. L-am adus cu basculanta, l-am răsturnat în curte cu balastul şi nu s-a întâmplat nimic!" E adevărat, dar chestiile astea ţin de noroc. Nu sunt chiar baloane de săpun, să pocnească imediat, dar totuşi forţezi norocul. Nu poţi să ştii când se întâmplă. De regulă, nu e un pericol cât timp sunt şocuri mai mici. Dar s-a întâmplat ca, după ce l-au scos din pământ şi l-au plimbat de colo-colo, l-au pus la soare, pe căldură, să plesnească singur – aşa a făcut o bombă de aruncător – undeva la Iaşi –, care a rănit doi oameni, până să anunţe poliţia. Şi pe noi, câteodată, ne anunţă că s-a găsit un proiectil şi ne gândim că l-au găsit acum o oră, dar el era de trei zile prin curte şi abia atunci a venit cineva care s-a gândit să anunţe. În astea nu ai nici o bază, e chestie de întâmplare. Când lucrezi, mergi pe risc, însă riscul e minimizat: în siguranţă eşti cam 98%. Mai există într-adevăr şi 2% – de-aia şi, când se lucrează, lucrează unul, maxim doi oameni, în funcţie de mărimea muniţiei: ca măcar să nu moară o sută. Dar şi din experienţă îl vezi: după rugină, poziţia în care e, felul cum sunt construite, şi ştii clar că la un proiectil care n-a explodat după mult timp şi n-a mai fost bruscat, probabilitatea să se întâmple ceva e mică.

Când mergeţi la o misiune, la ce vă gândiţi?

– La nimic. Că am treabă de făcut. Dacă era să îmi fie frică, ziceam treaba asta de la început: „dacă..." Dar nu zic „dacă" decât în ideea ca, până să mă duc eu acolo, să nu facă vreo prostie cei din zonă. Mă gândesc la ceilalţi, că, pentru mine, eu ştiu ce am de făcut, nu are sens să zic: „Aoleu, ce se întâmplă?"

„Am renunțat să mai fac asigurare"

Cum văd colegii din ISU munca dvs?

– Şi ei au partea lor de risc, pentru că se duc la foc. Mie mi-e chiar mai frică de o butelie în foc, pentru că ştiu mai puţine despre ea decât despre un proiectil. Dar şi cel care lucrează ca sudor în rafinărie, de pildă, are un risc, ca peste tot. Şi un şofer îşi asumă riscuri, poate chiar mai multe. Dar e adevărat că aici e altceva: doza de necontrolabil mai mare – nu depinde totul de ceea ce faci tu, de felul cum conduci. Şi la şofer există necontrolabil, pentru că poate se duc frânele. Dar atunci intră într-un stâlp şi se strâmbă nişte tablă. Dacă explodează un proiectil, se strâmbă multă tablă...

Soţia ce zice de meseria pe care o practicaţi?

– Ce să zică? De când m-a luat ştia chestia asta. Deşi până în 2001, am lucrat altceva. Dar mai trebuie făcute şi din astea. Mai rău e că mie n-a vrut nimeni să îmi facă asigurări de viaţă, când le-am spus ce lucrez. Am tot încercat. Dar le-am spus că mă ocup şi cu treaba asta şi am specificat: „şi cu proiectile". Totuşi, n-o faci în fiecare zi, ci sunt anumite perioade. Cel mai des ai de-a face cu aşa ceva în perioada lucrărilor agricole – primăvara şi toamna – când încep arături, se face curăţenie prin curţi, se taie, se sapă pentru un gard, o fundaţie, o casă, un coteţ sau în păduri, unde s-a lucrat mai rar, când se repară ori se construieşte un drum forestier. Am fost pe la 5-6 societăţi şi toţi au avut aceeaşi reacţie, aşa că am renunţat, acum 3-4 ani.

28 august 2007

Scafandrul Raţă, căutătorul de cadavre

Pentru Marcel Raţă (47 de ani) şi cei doi colegi ai săi, Cătălin Urluiescu (31 de ani) şi Călin Teodor (35 ani, şef de echipă) „mersul la serviciu" înseamnă, zi de zi, coborârea la mulţi metri sub apa rece. Treburile se rezolvă căutând, pe bâjbâite, în întuneric, iar obiectivele se urmăresc dând din labe.

Chiar şi la suprafaţă, munca scafandrilor cere răbdare. Sculele sunt coborâte una câte una, legate, cu noduri marinăreşti, de un fir. Scufundătorii nu au de înfruntat doar riscuri, ci şi senzaţia de silă. Adesea, în apropierea barajelor se strâng gunoaiele aruncate în lacuri. Adună şi câte 4 RABE de PET-uri, făcând curăţenie la locul de muncă. Tot lor le revine sarcina de a-i căuta pe morţi şi pe dispăruţi. În această meserie, femeile nu există decât în gând.

Argeşul e unul din râurile cele mai amenajate hidrotehnic, iar salba de baraje de la Vidraru în jos cere zilnic lucrări de întreţinere. Cel mai vechi dintre scafandrii argeşeni, Marcel Raţă, e numit de colegi „doctorul în înecaţi", pentru că a găsit până acum peste 20 de cadavre.

E de loc din Căpăţâneni, aproape de Vidraru, şi are 20 de ani experienţă. Speră să iasă cât mai repede la pensie (eventual, la 50 de ani), deşi nu e mulţumit de pensia pe care o va primi. De altfel, nu-i place să vorbească despre sistemul de plată al scafandrilor – 3 lei ora de scufundare, nemodificat din 1990. Şi-a cumpărat singur ceasul subacvatic, rezistent până la 200 m adâncime, pe care îl evaluează acum la 300 euro. „Când te deplasezi

pe sub apă, trebuie să mişti din labe astfel încât să fii în echilibru şi cu o uşoară tendinţă de ridicare", schimbă el subiectul.

Scafandrii din toată ţara trebuie să facă, periodic, controale medicale la Constanţa, pentru că sănătatea trebuie să le fie perfectă. Unii au nevoie de operaţii, pentru că, din cauza presiunii, fac deviaţii de sept, ceea ce le stânjeneşte respiraţia. Interesant e că nici unul din cei trei nu are reumatism, deşi sunt mai mereu uzi, în frig.

Argeşenii sunt brevetaţi să coboare până la 40 m. Există şi brevete pentru 40-60 metri şi altele pentru mare adâncime. La peste 60 m, butelia nu mai conţine aerul sau oxigenul obişnuit, ci amestecuri de gaze produse în laborator, special pentru a rezista la acea presiune – ni se explică. La Vidraru, adâncimea maximă este de 160 m, iar priza de apă se află la 40 m deasupra fundului. Conform normelor, pentru lucrările mai jos de 40 m trebuie să vină colegii constănţeni – dar asta ţine mai mult de teorie. Oricum, Raţă a coborât cel mai jos la 70 m, în simulatorul de la Constanţa.

Păstrăvi de 1,5 metri

Meseria are părţile ei fascinante – circulă legende despre monştri sau peşti uriaşi ce pot fi văzuţi, mai ales în Vidraru. Totuşi, scafandrii nu le confirmă, în primul rând pentru că intrarea lor îndepărtează toate vieţuitoarele acvatice. Au auzit totuşi că la golirea unui lac de pe Vâlsan, s-au găsit păstrăvi de 6-7 kg, de până la un metru şi jumătate – păstrăvii fiind subţiri.

Partea mai neplăcută e că nu trebuie să coboare doar în lacuri, ci şi în instalaţiile de la baraje, cu coloane de apă de zeci de metri adâncime, atât de strâmte, încât abia încap cu buteliile în spate.

Înecații se opresc la grătare

Pe veteranul echipei îl obsedează însă mai ales cadavrele pe care le găseşte.

De ce vă spun colegii „doctor în înecaţi”?

– Da, sunt „pasiunea” mea. Nu ştiu cum se face, dar eu îi miros cel mai bine. Ar veni mai mult de unul pe an. Dar nu mereu. Sunt şi câte patru pe „sezon”, iar alteori nici unul. În ultima vreme, sunt mai puțini, a mai învăţat lumea să înoate.

Unde îi găsiți?

– Ni se spune pe unde au intrat în apă şi noi ne dăm seama pe unde ar fi pe fund. De obicei, mortul rămâne pe fundul apei, cu faţa în jos. Nu iese la suprafaţă decât mai târziu, din cauza unor reacții chimice.

Aţi căutat-o şi pe faimoasa Elodia, când a dispărut?

– Da, în lacurile Pecineagu şi Sătic. La Vidraru a fost o echipă de scafandri de la Ploieşti. Iar prin alte părți n-am mai căutat. De fapt, unde să te uiți în ditamai lacul? Abia s-a găsit anul trecut un elicopter căzut, darmite un om! Şi până ajunge de la coada lacului la grătare durează mult, dacă nu cumva se opreşte undeva şi nici nu mai ajunge acolo. Odată, un înecat în lacul Vidraru – era chiar un prieten de-al meu – nu a fost găsit decât după trei ani, undeva la scări, când nivelul apei a scăzut foarte mult.

Caută cadavrele pe degeaba

Cum e să-i aduci pe înecaţi la mal?

– Mai rău e, după ce îl scoți, să vezi cum fac rudele: „Aa, nu este ăsta băiatul meu!” Îmi vine să zic: „Ce fac, îl duc înapoi?” „Nu mai seamănă, aşa cum e acum”. Nu îl mănâncă peştii, dar nici nu se descompune de tot, mai rămân faţa, buzele etc.

Cum de nu vă e frică sau silă?

– Mai rău e dacă îl găseşti din întâmplare – poate să îţi sară inima din loc. Când lucrezi la grătarele barajului, poţi să dai de unul, că acolo aduce curentul orice este în lac. E altceva când ştii că te bagi după el şi trebuie să-l găseşti. După ce îl vezi, îl ţii între picioare, îl legi şi îl duci la mal. Când te faci scafandru, nu te gândeşti că o să cauţi morţi, dar e ceva umanitar. Nu sunt obligat, dar ni se spune de nenorocire şi ce poţi să zici? De multe ori, nu ni se dă nici măcar o ţuică. Oamenii nu se gândesc la asta, şi apoi mai şi zic: „Dacă tot l-ai adus, cară-l şi pune-l colo, pe cearşaf", că lor le silă să îl atingă. Dar e mortul lor, nu al meu. Le spun să şi-l ia…

S-a întâmplat ca un scafandru să găsească sub apă un mort, fără să fi ştiut dinainte de el?

– Acum mai mulţi ani, ca să nu îi mai dea ceva în plus, i-au spus unuia să lucreze la nişte grilaje, şi nu i-au spus că acolo e şi un mort, gândind că aşa o să-l scoată oricum. L-a găsit acolo şi s-a speriat. Poţi să şi păţeşti ceva de frică. Vă închipuiţi, să vezi sub apă o faţă cum se uită la tine!

„Mi-e frică de şerpi"

Ce vedeţi în lacurile de acumulare?

– Nu e prea frumos. Mie îmi place cel mai mult când creşte nivelul apei şi, aproape de mal, este peste tot iarbă şi vegetaţie sub apă, la fel ca afară. Mai jos, la fund, e numai mâl. Dacă te mişti mai brusc şi răscoleşti fundul, se face negru în jur. Am găsit pe fund bărci, chiar şi maşini etc. În Vidraru e mai limpede, în rest, în cele din aval, nu se vede mai nimic. De multe ori, mergi numai pe bâjbâite. Oricum, în apă razele soarelui pătrund doar până la 25 m. În adânc, cel mai bine se vede culoarea galbenă, iar până la 30-40 m se mai poate distinge puţin şi roşul, dar culorile nu sunt la fel ca afară. Peştii trec în viteză mare, nici nu poţi să te gândeşti să prinzi vreunul – în apă te mişti încet. Zgomotul e amplificat de şapte ori şi, cum faci o mişcare, peştii

te simt, mai ales păstrăvii, şi te ocolesc pe departe. În lacurile mai din aval, mai vezi bancuri de bibani, dar nu aşa de mari. De şerpi mi-e frică, noroc că nu sunt la adâncime mare.

Ce vă sperie cel mai mult?

– Când cobori în apă nu ai voie să te sperii. Trebuie să fii mereu calm. În primul rând, pentru că poţi să dai oricând peste un lucru la care nu te aştepţi, cum v-am zis. Dar cel mai periculos e să te agăţi de ceva la fundul apei. Unele spaţii sunt foarte înguste, se poate să nu vezi de ce anume te-ai prins şi, dacă te impacientezi şi te zbaţi, poţi chiar să nu mai ieşi deloc. În unele spaţii de la centrala electrică sunt curenţi atât de puternici încât, dacă ai fi prins acolo din greşeală, nu te-ar mai trage nimeni afară, nici cu maşina, nici cu macaraua. Până acum nu s-a întâmplat – Doamne fereşte!

„Te încălzeşti, dacă urinezi pe tine"

Cum se simte presiunea apei?

– Când lucrezi la adâncime mai mare, presiunea e de patru atmosfere şi timpanul este apăsat înăuntru. Trebuie să te strângi din când în când de nas, să-l mai împingi înapoi. Ochelarii sunt făcuţi în aşa fel încât să permită asta: nasul este afară. De la adâncime mare nici nu poţi să ieşi oricum. Din trei în trei metri, trebuie să faci pauze de acomodare cu presiunea, după un program stabilit. Mai ales că poate trebuie ai de intrat la loc. Am avut colegi care, după doi ani de muncă, au fost nevoiţi să renunţe, pentru că li s-a spart timpanul. La presiune mare, mai există şi unele reacţii chimice în organism, din cauza azotului inspirat. Dacă ieşi prea repede la suprafaţă, asta poate duce la paralizie şi poţi rămâne chiar infirm. Dacă adâncimea şi temperatura sunt obişnuite şi nu faci mare efort, butelia te ţine trei ore.

Cum nu vă e frig sub apă, pe o vreme ca asta?

– Costumul are opt mm grosime şi ne protejează destul, ia temperatura corpului. Dar simţi frigul şi prin el. Şi pe dedesubt

eşti oricum ud tot. Dacă începe să ţi se facă prea frig, cel mai indicat e să urinezi pe tine, aşa te mai încălzeşti. Facem destul de des asta, nu râdeţi. Apoi, când ieşim, avem în maşină haine uscate şi căldură.

Vă gândiţi la copiii dumneavoastră când sunteţi în adâncuri?

– M-am făcut scafandru pentru că mi-a plăcut riscul. Am doi copii, o fată şi un băiat, dar nu neapărat la asta te gândeşti sub apă, ci pur şi simplu la faptul că, dacă te-ai băgat, trebuie să mai şi ieşi.

12 noiembrie 2007

Singur în faţa trenului

Meseria revizorilor de şine – cei care verifică zi de zi calitatea căii ferate –, nu mai e inclusă în categoria condiţiilor grele de muncă. Totuşi, aceşti lucrători fac pe jos, printre traverse, minimum 10 km, la orele cu cele mai neplăcute temperaturi (vara, între orele 10 şi 18, iarna, între 7 şi 15.30), atunci când canicula amiezii ori gerul dimineţii pot crea probleme de circulaţie – de aceea, sunt expuşi bolilor de inimă, de stomac (din cauza marii cantităţi de apă consumate) şi reumatismului. Inginerul Sorin Frâncu, coordonatorul revizorilor Secţiei L1 Piteşti, ne explică: „Atunci când şinele se dilată din cauza căldurii şi balastul nu preia tot efortul, apare o «şerpuire», o curbă cu rază mică, în care roata nu se înscrie. Trebuie să prevenim acest lucru, ca roata să stea pe şină. E o muncă pe care nimeni nu o vede. Dacă şinele se rup iarna din cauza frigului, cine merge pe ele trebuie să vadă asta. Vara, când şinele se «şerpuiesc» de căldură, trebuiesc detensionate prin tăiere. La noi, chiar şi un joc la o piesă, odată format, produce probleme. Jumătate din defecţiuni sunt văzute de mecanicii de locomotivă, restul se descoperă de jos." Revizorii secţiei sunt oameni sub 40 de ani, sănătoşi tun, toţi bărbaţi. „Ar fi mare curaj pentru o femeie să facă această muncă", spune ing. Frâncu.

Ceferişti răpuşi de căldură

Cei care merg între staţii sunt atenţi la orice problemă: deformări, ruperi, prinderi slăbite, buloane lipsă. Încearcă prin sondaj 60 de buloane verticale sau orizontale la fiecare kilome-

tru şi anunţă dacă găseşte defecţiuni. Secţia L1 Piteşti e în doliu, căci zilele trecute a murit un mecanic, în urma unui atac de cord. Muncise o tură în plus, iar inima i-a cedat, din cauza caniculei. Revizorii admit că şi în locomotivă, deşi e umbră, căldura e amplificată de motor, iar spaţiul e închis (nimeni nu poate sta în curent atâţia kilometri), dar spun că afară, deşi spaţiul e deschis, nu au unde să se ascundă de soare. Aproape tot personalul lucrează în căldură, şi fiecare primeşte 2 litri de apă minerală pe zi: secţia e aprovizionată cu 6 tone pe lună.

A evitat o deraiere

Aurel Similanschi bate zilnic 10 kilometri cu piciorul, între staţiile Piteşti-Bradu şi Goleşti. Uneori, pentru a evita rutina, e mutat pe o altă rută, spre Bascov. Are 33 de ani, e căsătorit, n-are copii. Lucrează de 12 ani la CFR şi e revizor de doi ani – funcţia e pentru cei cu experienţă, şi îi aduce un avantaj material: câştigă aproape 9 milioane, faţă de cei 7 milioane ai muncitorilor obişnuiţi. „Trebuie să facă cineva şi asta. Bem apa pe care o avem la noi şi când ajungem la cantoane, bem şi de acolo, că e mai rece", ne povesteşte Aurel. Indiferent de intemperii, revizia nu se amână. „Pentru când plouă, am pelerină. Uneori, vara, mă plouă de mai multe ori. Mă udă, mă usuc şi iar mă udă." Odată, a descoperit vârful unei inimi de încrucişare sărit, ceea ce putea provoca o deraiere, la Bascov. În rest, găseşte cel mai adesea închideri slăbite, pentru care poartă în sacoşă o cheie de 36, din fier masiv. Doar dacă nu rezolvă cu ea anunţă mai sus. De-a lungul căii ferate, un revizor vede multe: o mulţime de animale lovite de tren, mai ales câini şi pisici, dar şi vaci, cai, vulpi, arici – uneori descoperă şi oameni. Bocancii speciali, care rezistă la drumul plin de pietre, sunt schimbaţi o dată la şase luni. Sunt negri şi foarte groşi, iar în interiorul lor, picioarele parcă fierb. Iar Aurel ne asigură că nu renunţă nici la vesta reflectorizantă, de peste tricou, oricât de cald ar fi. Revizorii sunt supuşi testelor

medicale riguroase, pentru că, atunci când controlează, ei rămân singuri pe şine. Dacă merg pe potecă, defectele nu se văd, iar dacă leşină pe calea ferată, nu e nimeni cu ei.

Plătit să rişte

Nu condiţiile meteo sunt marele pericol, ci faptul că „prin natura meseriei, pe ceferişti îi poate surprinde oricând un tren. De aceea, cine nu aude bine trebuie scos de la linii şi dat pe un alt post. Pe măsură ce câştigi experienţă, ajungi să simţi venirea lor şi după trepidaţii", mai aflăm de la inginerul Frâncu. Ceferişti cu vechime, revizorii râd de ideea coşmarurilor cu trenuri (n-au aşa ceva), şi de cea a salvării prin culcarea pe burtă. „Garda locomotivei este făcută pentru a spulbera orice obiect de pe şină şi e foarte coborâtă – nu ar încăpea sub ea decât un om foarte slab şi, din cauza trepidaţiilor, nici acela", suntem lămuriţi. Totuşi, nu se cunosc cazuri recente de ceferişti loviţi de tren. Propulsia locomotivei se face prin apăsarea ritmică pe o pedală, astfel încât trenul se opreşte, dacă mecanicul aţipeşte, iar revizorul nu are voie să plece la lucru obosit ori într-o stare rea. „Primeşte un grafic al mersului trenurilor, dar dacă în ziua respectivă intervin trenuri peste orice rang, de care el nu ştie, există într-adevăr un risc, numai că de asta e plătit", mai spune Frâncu. „Dacă nu mă simt bine, anunţ, şi dimineaţa mi se pune şi fiola. Cel mai greu e iarna, pentru că sunetele sunt amortizate. Mai ales Săgeata Albastră se aude foarte puţin. Nu am niciodată urechile acoperite, nici pe frig. Am şi mersul trenurilor şi, dacă văd că întârzie, devin din ce în ce mai atent. Dacă eşti pe linie şi îl vezi prea aproape, în spate, degeaba îl mai vezi, că nu mai ai nici o reacţie, te blochezi. Dar m-am obişnuit cu gâtul: ba în dreapta, ba în stânga îl întorc. Mai dă şi mecanicul semnal, când se apropie şi mă vede", spune, mulţumit, Aurel.

27 iunie 2007

Parcul – forumul bătrânilor. Discută orice, fără să ştie cu cine

Parcul „1907" din Piteşti a fost întotdeauna un loc în care oamenii se strângeau după meciuri, să discute. De vreun an, pe aleile lui au fost montate câteva mese de şah, la fel ca în Cişmigiu, iar ele au schimbat atmosfera locului.

Jargonul şahiştilor

Mesele sunt permanent ocupate, mereu cam de aceiaşi oameni. Numai să nu plouă, altfel îi găseşti până la 10 seara. Unii sunt şahişti, alţii sunt tablagii. Primii îi numesc pe ultimii „damblagii", şi „nu poţi să joci cu ei decât dacă ai un noroc chior, altfel n-ai şanse". Şahiştii sunt un grup mai compact şi au un jargon al lor. Cine are piesele şi ocupă masa poate să joace cu cine vrea. Când dau şah... spun: „Şahu-i şah!". Cel care pierde „stă pe mar'ne". Cine câştigă spune: „Crezi că şahul se învaţă aşa uşor?" sau „Crezi că mat-urile cresc în copaci?"

Există un nucleu de vreo 30 de oameni, pensionari, din care mulţi foşti militari. Sunt şi unii care încă lucrează, dar care vin când au timp liber. Unuia i se spune „plutonieru"'. Un altul, „colonelu"', a bătut, într-o dimineaţă, 5-6 la rând. Mai era şi alt colonel, „de Securitate", după cum spunea cineva prin gesturi, arătându-mi două mâini legate, „dar a fost bun". Sunt aproape 10 care spun că au categorii de performanţă, dar nu poţi şti sigur. Un doctor, Stancu, din cartierul Exerciţiu, se spune că este maestru, alţii spun că e doar candidat de maestru. Un alt candidat de maestru este Baltag, din Poiana Lacului, care vine special

la Piteşti pentru a juca în parc. Alt jucător bun, Lazăr, vine în parc de mulţi ani, de pe vremea când se juca pe bănci. Alţii, mai tineri, vin de 2-3 luni, ca să înveţe. Dan, un „tânăr" de vreo 40 de ani (aici media de vârstă e mult peste 60), a avut în tinereţe categoria I, dar de atunci, joacă doar neoficial. „Nu ştie nimeni aici nici cum mă cheamă, ştiu doar că îi bat", ne-a spus el.

Lucrul interesant, în această comunitate, sunt prieteniile anonime. Oamenii se cunosc, dar mulţi sunt complet străini şi se ştiu doar ca membri a clubului. Dacă stai la coadă, te primesc şi „intri, dacă joci repede, numai dacă n-oi fi şi tu vreun candidat de maestru". E ca pe internet, pe forumuri: poţi să discuţi tot felul de lucruri, fără să ştii cu cine. Dacă le spui că eşti de la ziar, nu vorbesc cu tine, şi te resping supăraţi: „Fugi, dom'le, de-aici!"

Acolo este refugiul lor, unde încearcă să uite de toate. E ca un microb, şi, dacă mergi o dată, simţi nevoia să revii. Chiar dacă nu ştii şah, poţi să treci prin parc şi să te opreşti la o masă, să te uiţi. Dacă ştii puţin, îţi dai cu părerea. Dacă nu, poţi să discuţi politică sau cei ai văzut la televizor. Clubul nu are culoare politică şi e un loc unde toată lumea are dreptate. Oamenii nu au duşmănii politice, singurul duşman fiind ploaia, care îi mai sperie, din când în când.

Colonelu', Bursucu' şi Doctoru'

Ca în orice joc, şi în şah e la fel: nu te poţi distra puţin, fără să te întâlneşti cu unul care face asta de-o viaţă. Oricât de frumos ar juca, e atât de bun că îţi piere cheful. Şi în „micul Cişmigiu" local dai de acest personaj. Îl cheamă Dan şi e cel mai tare. Îl bate pe Lazăr. Îl bate şi pe Bursucu'. Îl bate de-l rupe şi pe Colonelu'. Joacă de la egal la egal cu Doctoru'. Dacă îi spui că nu ai nici categoria a II-a, se uită cu milă la tine. Puştii îi spun nea Dan şi se laudă că au câştigat mulţi bani pariind pe el. În timp ce te gândeşti să muţi, el îţi arată pe tablă toate mutările tale şi ale adversarului, cu trei paşi înainte. Unii se supără atunci când

chibiţii îi ajută pe adversari, şi spun: „M-a bătut poiana”. Alţii nu, pentru că: „Aşa e când joci pe domeniul public!”

12 iunie 2005

La serviciu, la cimitir

Locurile în cimitirele din Piteşti sunt din ce în ce mai greu de obţinut, şi tot mai mulţi locuitori aleg soluţia mai ieftină – deshumarea morţilor familiei din locurile de veci și îngroparea alături de rămășițele înaintașilor strânse într-o pânză. Soluția nu este una profanatoare, doar că e aleasă de cei care nu au bani sau nu pot obține un loc de veci nou.

Dezgropările, din sărăcie

În cimitirul central al oraşului, Sf. Gheorghe, locurile sunt aproape epuizate, şi se mai acordă numai celor din zonele limitrofe. Practica deshumării, admisă la morţii de peste 7 ani, e cunoscută de circa 50 ani în Piteşti, numai că în ultima vreme ea a luat amploare, din lipsa locurilor de veci şi a banilor – se fac chiar şi deshumări de morţi de mai puţin de 7 ani, cu aprobarea ASP, a Parchetului sau a instanţei de judecată, însă doar în sezonul rece (1 noiembrie-31 martie).

„Hai să-ți arăt ce ajunge omul!"

Cum a remarcat deja noul administrator, în funcţie jumătate de an, lucrul în cimitir nu e potrivit pentru cei slabi de înger, iar nou-veniţii au parte de un soi de iniţiere din partea celor mai vechi. „Şi eu, când am venit, acum 10 ani, nişte gropari, care aveau de făcut o deshumare dintr-un cavou, l-au pus pe mort în picioare în faţa mea, să vadă dacă mă sperii. Nici nu ştiam că e

mort, pentru că cei din cavouri se mumifică şi au pielea aproape intactă. Dar am rezistat bine", îşi aminteşte una dintre funcţionare, ing. Lelia Bădică.

O echipă de gropari, Ş. şi M., îmi prezintă în ce constă munca lor. „Hai să-ţi arăt un mort dezgropat. Ai mai văzut?" Mă duc la un mormânt desfăcut, în fundul căruia se zăresc rămăşiţele unui cadavru – un fel de cenuşă neagră şi oase sfărâmate. Se poate vedea că a fost vorba de o femeie, după ciorapii şi pantofii nealteraţi. „Uite, asta rămâne din noi! Degeaba te zbaţi toată viaţa. Aşa că, ţine minte: dacă ai în faţă o friptură şi un vin, mănâncă şi bea! Am văzut oameni cu care discutam cum vorbesc cu tine şi, după o zi, auzeam că au murit", spune Ş. Lucrul la cimitir le dă muncitorilor o doză de insensibilitate, fără de care nu ar putea rezista. „Nu mi-e milă. Ba, fie vorba între noi, pe unii i-aş fi omorât chiar eu. Nu mi-e nici frică. Ce să-ţi facă mortul? Ţi-e teamă mai mult de cei vii de pe aici. De mirosit miros rău, mai ales cei găsiţi după ceva timp. Dar asta e, te obişnuieşti, n-ai ce să faci. E ca şi cum ai merge la serviciu", răspunde groparul, la curiozităţile mele.

„Nici ai mei nu ştiu unde lucrez"

Groparii sunt oameni calmi. Nu li se aude gura – de fapt, în cimitir nici câinii nu latră. Depresia locului e accentuată şi de starea lor socială. Spre deosebire de administrator, care priveşte senin lucrurile, groparii se feresc să apară în poze, şi îşi ascund numele pentru că le e ruşine de munca lor, pe care o consideră înjositoare. „Timp de cinci ani, nici ai mei n-au ştiut unde lucrez. Chiar şi vecinii credeau că lucrez la stadion alături, nu ca gropar. Nimeni nu vine aici decât pentru că nu are unde merge în altă parte. Ca gropar, nu ai Paşte, nu ai duminică, fiindcă, dacă trebuie să îngropi un mort, îl îngropi, n-ai ce face, pentru 5 milioane pe lună. Dar să mă duc pe şantier, să mă frece până la şapte seara – chiar dacă şi aici durează aşa uneori?", ne explică ei.

Groparii nu fug de muncă. „Acum 20 ani, îmi tăiam bătăturile de la mâini cu unghiera de atâta săpat. Acum nu mai am nevoie, că nu mai am bătături. Anul acesta, bine că a fost iarna uşoară, dar în alţi ani, când pământul e îngheţat rău, târnăcopul intră în pământ doar câteva degete, oricât ai da de tare", se plânge M. Munca de sâmbăta şi duminica are însă avantajele ei. Alături de boschetarii care locuiesc prin cavouri, groparii sunt cei care primesc şi pomenile împărţite pentru cei morţi. „Nu poţi să-i refuzi pe oameni. Important e să nu furi", se mai justifică.

„Săculeţul, la picioarele mortului proaspăt"

În acest sezon au avut loc peste 15 de deshumări, ne spune administratorul cimitirului. Florin Gheorghe. „Aici nu vine nimeni vreodată cu plăcere, ci toţi numai cu necazuri, şi trebuie să-i înţelegem. Cei care recurg la exhumare sunt de regulă oameni săraci. Dar este un drept al titularului locului de veci, ca după 7 ani, când procesul de descompunere este încheiat, să-l deshumeze pe cel îngropat. Se face şi o slujbă bisericească specială, oasele se spală şi se introduc în acelaşi loc, într-un săculeţ alb, special, la picioarele mortului proaspăt. Este un serviciu funerar plătit cu factură şi e făcut tot de cei care sapă şi gropile", ne spune dl Gheorghe, absolvent de Teologie şi Drept, deloc apăsat de sinistrul locului.

Au spor de stres

„Eu am fost şi cântăreţ bisericesc şi am văzut omul de când intră în cristelniţă şi până ajunge aşa. Dar aici, ca să fii gropar, trebuie să stai bine cu fizicul şi cu psihicul. De altfel, ei, pe lângă salariul de necalificat, au şi un spor special, pentru că nu oricine poate. Groparii lucrează în echipe de câte doi şi au un program între 7.30 şi 15.30. Au instructajul de protecţia muncii

făcut la zi. Tot ei spală şi osemintele. Mulţi oameni îşi fac acum cripte, iar îngroparea înseamnă să dai capacul la o parte, să văruieşti igienic interiorul, să cobori coşciugul în criptă, să etanşezi perfect şi să chituieşti. Criptele şi cavourile, se fac de firme specializate de construcţii, după un proiect. Groparii sapă doar la gropile normale în pământ, care sunt şi ele destule. Normele sanitare prevăd ca adâncimea să fie de doi metri, lăţimea e în funcţie de coşciug. Norma este de 4,73 ore/groapă. Dar atunci când e o înmormântare, nu se admit întârzieri, ci lucrează cu toţi cât de repede trebuie, ca să termine la ora stabilită."

3 aprilie 2007

Trecător prin raiul pământesc – Andaluzia

Pe ţărmurile Malagăi te poţi scălda chiar şi în noiembrie

În urmă cu o săptămână participam la testarea, în Spania, a două noi motoare Dacia (TCe-ul de 0,9 l şi dCi-ul de 90 CP), care echipează noul Logan, noul Sandero şi noul Sandero Stepway. Drive-testul a avut loc cu echipe de jurnalişti din mai multe ţări, pe trasee din Malaga şi Granada, cu un ocol prin nord, aproape de Cordoba – în provincia sudică a ţării, Andaluzia, aleasă pentru a ilustra noțiunea de autenticitate asociată cu noua gamă de Dacii. De curând, puteați citi în ziarul nostru un interviu cu un regizor originar din acea provincie, care îi vedea pe argeşeni drept „trişti şi prea reţinuţi, ca şi cum tocmai ar fi ieşit dintr-un război" – în comparaţie cu oamenii din zona lui, „mereu veseli". Am plecat deci spre Spania cu această curiozitate: de a-i vedea pe andaluzi la ei acasă.

Şi în Malaga eşti tot undeva pe „planeta Occident", dar parcă de la aeroport sesizezi că nu e totul la fel de ordonat ca la Zurich – unde am făcut o scurtă escală pe traseu. Solul arid, de un maroniu deschis, te previne încă înainte să aterizezi că nu vei găsi acelaşi iz de farmacie. La sosirea în terminal, treci chiar şi pe scări obişnuite, nerulante… Pe pasagerii spanioli îi poţi recunoaşte după figurile nemulţumite, gata să-i spună oricui în faţă ceea ce nu le convine. Vorba le e afectuoasă, dar iute. Ar fi inteligibilă românilor dacă nu ar turui atât de repede. La prima vizită în Spania e o surpriză că *hola*, tradus de ghidurile de conversaţie prin *bună*, ţine de fapt loc de universalul *bună ziua*,

fiind un salut adresat oricui, chiar şi oaspeţilor de Mariott. Pentru mulţi dintre noi, spaniolii sunt un fel de personaje ireale din telenovele, iar graiul lor de actori şi cântăreţi sună ca o melodie în sine. În gura localnicilor, însă, nu are nimic cabotin, ci pare plin de miez şi de logică.

O lume a frumosului

Ca şi alte popoare mari – universuri închise –, majoritatea spaniolilor nu-şi cunosc decât limba proprie şi se luminează când, renunţând la fraze coerente în engleză, turiştii le adresează un singur cuvânt neaoş. Pe *Playa de la Malagueta*, un bătrân făcea baie în Mediterană, la 10 dimineaţa, pe o temperatură pentru ei geroasă: 17 grade. Îl întreb cum e apa, când iese – întâi în engleză, apoi zicând doar: *agua* şi arătând cu mâna. *Buena*, replică, apăsat şi cu pronunţia corectă (cu accent pe penultima silabă). Vocalele atât de diferenţiate fac uneori ca un simplu cuvânt să sune ca o întreagă propoziţie. Muzicalitatea graiului te face să cauţi în dicţionar refrenele şlagărelor de la radiourile locale. Câteva din ele, dacă ar pătrunde la noi, ar fi hituri garantate, fiind mai frumoase decât multe din cele consacrate. Muzica latino sună, de altfel, diferit la tarabele micilor comercianţi: lumea vibrează în primul rând la mesajul versurilor. În centrul Malagăi, din baruri se aud chitarele şi vocalizele tradiţionale, iar la ferestre poţi vedea femei dansând cu fustele aruncate în stânga şi în dreapta, pe ritmuri marcate prin bătăile pantofilor. Te întrebi ce emoţii trebuie să aibă ca să se manifeste astfel… De aproape, vezi că exuberanţa muzicii acestui popor nu e falsă, ci îl reprezintă aşa cum este: o naţiune fericită, care trăieşte foarte mult în dimensiunea estetică – în această atitudine o fi, poate, şi ceva simplitate: e greu să ţi-i imaginezi minţind. E uşor de înţeles de ce la mişcările lor sindicale participarea e întotdeauna atât de numeroasă. Ca reacţie la o ştire din presă – o femeie s-a sinucis

pentru că avea datorii la bancă – s-au adunat instantaneu la proteste mari mase de oameni. Fără să se aştepte ca neapărat să se întâmple ceva în urma mitingului, ci pur şi simplu pentru a arăta cât de mulţi sunt cei care gândesc în acelaşi fel. Pancartele sunt parcă pregătite dinainte – „Nu terorismului financiar", de pildă – iar totul se amplifică până când premierul e obligat, după numai o zi, să răspundă, în timp ce guvernul vine deja cu o propunere de lege pentru interzicerea evacuărilor. Totul plecase de la o simplă ştire – căci presa face agenda politicii, nu invers! Spaniolii nu sunt frustraţi că nu sunt lideri mondiali sau europeni, nici nu-şi doresc cu îndârjire să ajungă. În schimb, par hotărâţi în toate celelalte, şi dezinhibaţi ca nişte copii. Seamănă, cumva, cu un animal frumos – un râs, un tigru sau vreo felină mare, pe care n-o poţi decât invidia pentru că n-o poţi deranja, iar ea nu te bagă în seamă, căci trăieşte în lumea ei, unde îi e bine. Pentru cei din afară, are un aer exotic, o frumuseţe sălbatică. Să fii în largul tău în acea lume e la fel de senzaţional ca şi cum ai face o felină mare să-ţi mănânce din palmă.

Tradiţia locală, mai presus de toate

Când spui *Sunny Beach*, de pildă, sună un pic forţat şi gol. Când zici însă *Costa del Sol*, ai spus tot, căci ce e spaniol e autentic. Cei de acolo ştiu cât de bine le stă când sunt ei înşişi. La hotelul *Barcelo la Bobadilla*, o splendoare de cinci stele într-o zonă rurală, aproape de Loja-Granada (face parte din selectul club *The Leading Hotels of the World*), vizitatorii scriu în cartea de impresii despre holul central, construit în stilul maur al moscheii din Cordoba, că n-au văzut ceva mai frumos în viaţa lor – şi noi suntem în asentimentul lor. Culoarele sunt împodobite cu gravuri ale oamenilor de valoare din istoria zonei, uşile şi ferestrele sunt din lemn masiv şi se închid cu zăvoare vechi (evident, fără termopane!), iar tradiţia e respectată chiar şi în indicatoarele toaletelor – adevărate machete în relief, cât jumătate de uşă, în

îmbrăcămintea populară a femeilor şi bărbaţilor. Cu toată modestia, localnicii sunt siguri de tot ceea ce are special regiunea lor: nu ne servesc cu *anis*, băutură specifică regiunii Elche, cum ni se explică, ci cu *sangria* (vinul roşu amestecat cu apă şi fructe) – toate mesele începând cu vin. În Andaluzia, e nelipsit jambonul, servit atât în felii subţiri tăiate pe loc din piciorul unui porc negru (hrănit, ecologic, cu ghindele pomilor din apropiere), cât şi ca *rulo de jamon* sau în formă de *croquetas* (chiftele cu interiorul moale ca o pastă). De la mauri le-a rămas tradiţia consumului cărnii de oaie, ciolanele fiind cel mai săţios fel de mâncare. Femeile din zonă, fără un ten atât de deschis ca româncele, au un farmec special, ce ţine de marea lor sensibilitate. Ştiu să îmbătrânească frumos: la peste 50 ani sunt în floarea vârstei – par mătuşi sau soacre perfecte – iar la 60 sunt încă în plină activitate. Spaniolii, familişti convinşi, se poartă chiar şi cu străinii ca şi cum le-ar fi un fel de rude. În toate, remarci la ei un fel de optimism, o euforie naturală şi o bucurie explozivă a vieţii, totuşi fără accente stridente şi fără străluciri barbare în privire.

Românii, latini simpatici

De la fiecare intrare a catedralei nu lipseşte câte un cerşetor, cu carton de gât. Cere ceva în limba lui Cervantes, apoi extinde repertoriul: „Dă şi mie ceva". „Vă cunoaşteţi care sunteţi români", pretinde, după ce apuci să-i răspunzi pe limba noastră. A doua zi, o ţigancă cu batic şi cutie în faţă ocupă încă un loc de cerşit. Totuşi, spaniolii nu ne disprețuiesc pentru aceste scene. Fizic, le părem estici. „Ruşi?", întreabă paznicul de la Mariott, văzându-ne grupul. Când spui „români", scazi în ochii lor, într-atât cât să scape de o grijă – pe noi oricum ne-au îndatorat destul –, apoi încep să ne privească cu simpatie. Pe de o parte, ne spun „latini", considerându-ne aliaţi în rivalitatea lor cu saxonii – deşi faţă de temperamentul spaniol, românii sunt ermetici ca japonezii. Pe de altă parte, le părem amuzanți – deşi poate au şi

alți emigranți (cei africani sunt, totuși, mai puțini decât s-ar crede) care fac și mai „nefăcute". „Facem diferența între țigani și români, pentru că avem și noi țigani spanioli. Dacă vin oameni de la voi să muncească aici, e OK. Dar dacă vin să fie bandiți sau să cerșească, nu. Românii fac treabă și învață repede spaniola: într-un an, vorbesc chiar bine. Prietena celui mai bun prieten al meu e româncă, deci implicit sunt și eu prieten cu ea. Mi-a zis că în România toată lumea se uită zilnic la telenovele și învață spaniola de acolo", spune portarul, amuzat. Nu uită să adauge: „Fetele din România sunt tare frumoase" – arătând fața. La hoteluri, televizoarele au canale în multe limbi europene, zona fiind una cosmopolită. Jurnalele regionale de sport spaniole se deschide cu „el rumeno Torje", după un gol marcat de acesta în derby-ul andaluz, Betis-Granada.

La umbra catedralelor

Pe drumul ocolit prin provincie facem un popas la Cortijo de Garconia – punct turistic amenajat într-o veche casă de familie a unor crescători de cai, la granița Cordobei. În curte e o mică livadă de grapefruit, iar în casă găsești, alături de o vatră de foc, pur și simplu cărțile și pozele familiei, alături de tablouri cu Sf. Anton, Sf. Clara și îngerul Rafael. „Părinții au fost foarte religioși", explică proprietara, și ea alfabetizată: îi cunoaște viața Sfintei Clara. Apuc să spun: „deci o sfântă catolică" și îmi dau seama de greșeala făcută – întoarce spatele, perplexă, pentru că pe meleagurile andaluze nu poți vorbi de un alt creștinism decât cel catolic. Înțelegi de ce abia după ce vezi catedralele – construite tot în spiritul entuziasmului lor natural. Cea din centrul Malagăi, ridicată în secolul XVI și refăcută în secolul XVIII, e aproape cât un aeroport, plină de comori. Pe laturile ei reunește sub același acoperiș zeci de capele separate, cu minunate sculpturi, pe lângă care treci ca și cum ai da un tur de stadion: ghidul electronic durează 40 de minute. Pentru orice malaguez, a vorbi,

sub zidurile unui asemenea edificiu, de alte confesiuni, sună ca o absurditate. O maică în vârstă se repede să mă dăscălească, privindu-mă cu simpatie. Nu înţeleg spaniola, dar se referea la bagajul meu lăsat nesupravegheat. În clădirea de alături, unde se ţin slujbele curente, 4-5 credincioşi, în sala de circa 100 de locuri, aşteptau slujba de dimineaţă, pentru care o călugăriţă tânără pregătea cărţile, păşind ritos. În spate, pe perete, era şi o icoană în stil bizantin.

Castelele domină oraşul

Numele Andaluziei ar veni – spun unii – de la vandali. O versiune mai larg acceptată e că aşa se numea partea din Spania care rămânea de recucerit de la mauri. Pe măsură ce frontul avansa, numele desemna mereu un alt teritoriu, cel de acum fiind ultima regiune recuperată de sub dominaţia islamică. Dintre toate cetăţile maure (*Alcazaba*) din Spania, cea din Malaga e cea mai bine păstrată. E situată pe un deal, în continuarea altui monument bine conservat: Castillo de Gibralfaro. În interior remarci stilul plin de gust al maurilor (aceştia considerau El-Andalus „paradisul pământesc"), dar şi poziţia strategică a celor două cetăţi – panorama e minunată. Noaptea, zidurile din vârful dealului, luminate în roşu, uşurează orientarea în orice punct al oraşului. Vizitarea cele două fortăreţe ia destule ore şi uneori nu le poţi vedea în aceeaşi zi, deşi biletul de intrare e comun. Castillo de Gibralfaro se deschide de la 9 dimineaţa. Până la 9.15, eram singur în castel. Pe terasa de sus găseşti o lunetă, cu care poţi vedea punţile navelor de pe mare, în timp ce, de pe crenelurile alăturate, eşti la rândul tău privit de pescăruşi mari, care nu sunt uşor de speriat. Tot în vârful dealului mai e o cişmea cu pedală, dar şi un WC la fel de curat ca la hotelul de 5 stele. Ca să ajungi la cetate, urci, de la bulevardul cu portocali, cel puţin 20 de minute printre „ghindele" palmierilor irigaţi prin picături, pe pante abrupte pline de cactuşi. În vârf, la marginea

unei pădurici de conifere, o plăcuţă te anunţă că ai ajuns în habitatul cameleonului. Nu vezi nici unul – probabil se camuflează foarte bine. Între zidurile cetăţi sunt expuse armele şi uniformele soldaţilor care au luptat la castel (atunci realizezi că bătăliile de acolo s-au dat şi în realitate, cu sânge). Lângă aleile parcului mai vezi şi excremente de câini, aproape de pubelele pe care scrie *Usa me*, şi destule pisici – toate blânde. Vânzătorul de suveniruri le dă întâi lor de mâncare, în locuri diferite, înainte de a deschide chioşcul. Nu toţi pun PET-urile în pubelele galbene pentru plastic, ci unii le aruncă în cele de gunoaie menajere. Iar tinerii care petrec noaptea pe muntele cetăţii lasă destule sticle şi pungi în urmă.

Mediterana, curată şi caldă

Într-o întreagă regiune, mai mare decât o provincie istorică românească, există un singur fel de cultură agricolă: plantaţii de măslini. Din avion se văd întâi ca nişte puncte rare pe sol, apoi, pe măsură ce cobori, ca nişte pătrăţele ordonate, apoi ca nişte boschete. În vârfurile de deal au mici lăculeţe de unde pleacă apa pentru irigaţii. Din loc în loc, în jurul căsuţelor albe ale fermelor (*haciendas*), întâlneşti migdali sau rodii. Acolo trăiesc un fel de şopârle deschise la culoare, ca nişte mici iguane, care apar chiar şi pe pereţii camerei de hotel, ai restaurantului sau ai garajului – sunt inofensive, dar nu se grăbesc să plece, mai ales dacă afară plouă... Pe lângă autostrăzi (*autovias*) sunt turnate, pe zeci de kilometri, canale pentru scurgerea apei. Marea se vede încă de pe *Autovia del Mediterraneo* şi îi simţi mirosul înainte de a intra în Malaga. Nu seamănă cu cel al Mării Negre: e mai puţin înţepător, apa fiind mai sărată şi fără pic de alge. Plaja e foarte lată, iar nisipul gros – sunt, de fapt, scoici pisate, mai ales de culoare neagră. Tocmai se răcise accentuat, se spunea la Meteo: se prognozau 17-18 grade, deşi la amiază urmau să fie 22. Oricum, o perioadă de tranziţie a vremii, în care unii mai purtau

tricouri şi pantaloni scurţi, pe când alţii trecuseră brusc la mănuşi şi jachetă – era şi cazul pescarului de pe plajă, care mi-a făcut poză în apă: nu s-a supărat că i-am speriat peştii, ci, în loc de una, mi-a făcut două poze. Coasta Malagăi îşi merită numele de „a Soarelui": când răsare de după nori, chiar şi în noiembrie – un fel de septembrie românesc –, e imposibil să-l ignori: parcă un reflector uriaş te urmăreşte, vrând să te orbească. Cheiul portului a fost recent amenajat cu fonduri europene sub forma unei esplanade pavate cu marmură şi cu mulţi palmieri (*Palmeral de las Sorpresas*). În micul golfuleţ al portului se antrenează, printre uriaşele nave de croazieră, caiaciştii unui club local, cu multe medalii olimpice. Din zecile de iahturi acostate, cam pe o treime scrie *se vende* sau *se alquila*. Esplanada e plină de joggeri – alergatul pe malul mării, pe lângă vechiul far La Farola, e un adevărat sport de mase. Mulţi tineri se plimbă şi cu bicicleta – aceasta se poate şi închiria, dar destul de scump: 10 euro 15 minute, 30 euro 1 oră. Un *tzatziki* la o terasă grecească costă 3 euro, iar un *souflaki*, 18,5 euro – numai cât te-ai uitat la preţuri, un chelner iese la tine, tot numai un zâmbet. Hainele din vitrine au preţuri apropiate de cele de firmă de la noi: pantalonii, cămăşile şi jachetele costă în jur de 80 – 90 euro. Zona pietonală din centrul oraşului e cel mai aglomerată seara. Oraşul rămâne animat şi noaptea: circulaţia pietonilor şi a maşinilor continuă, iar semafoarele funcţionează, la fel, transportul în comun – în staţii afişajul îţi spune în cât timp sosesc autobuzele. Artezienele se închid după miezul nopţii, ca şi fântânile sub formă de acvarii colorate, de pe chei. Dimineaţa e o linişte nefirească. Poţi admira însă pavajul de gresie sau marmură cu şanţurile de canalizare pe mijloc, toate proaspăt curăţate.

Avionul spre România, mai prost

Un spot pe CNN face reclamă oraşului Zurich ca unui loc de unde poţi lua oricând „o gură de aer proaspăt". Acelaşi aer se

poate respira şi în aeroport – aflat la 30 de minute cu trenul de centru. Din avion, priveşti peisajul verde, curat şi ordonat din jurul oraşului, munţii înzăpeziţi ai ţării cantoanelor – un ţinut ideal pentru montaniarzi – cine iubeşte muntele trebuia să se fi născut elveţian. Pe avionul dinspre Spania, ecranele atrag atenţia că se trece pe lângă vârful Matterhorn, aşa cum se anunţă oraşele. Avioanele spre România ale aceleiaşi companii elveţiene nu au însă ecrane. Ora nu se vede nicăieri, dar stewarzii şi stewardesele poartă la mână ceasuri vizibile elveţiene – pe care le vând, în regim *duty free*. Cel mai interesant e să-i vezi pe elveţieni cum citesc ziarele (cele locale, care, ca şi cele germane, arată serios, profesionist şi sunt pline de substanţă): conştiincios, dintr-o scoarţă în alta.

Spectaculosul de acasă

O ieşire la Malaga e o evadare totală, metoda ideală de a-ţi clăti mintea. După 3 zile, te simţi ca şi cum ai fi plecat de 20 de ani. Ba, la întoarcere te desprinzi greu de acel mediu – un timp mai asculţi posturile lor de radio pe internet. Îţi dai seama că ai fost într-adevăr într-un loc special. Ce bine că am avut o treabă de făcut într-o astfel de deplasare, altfel m-aş fi putut întoarce cu un gol în suflet! Când vii de atât de departe, eşti, în primele zile, tot turist şi acasă. Iar ca turist ştii să respecţi, să tragi învăţăminte şi vezi partea frumoasă în orice. Pentru ochii unui străin e interesant, spectaculos chiar şi peisajul cel mai banal. Admiri, de pildă, cu ceva din mintea spaniolilor, puterea românilor de a se descurca. În fond, unii s-au născut în junglă şi supravieţuiesc doar cu un băţ, împlinindu-se acolo unde a vrut destinul lor. Ceea ce mai înţelegi e că ai multe de învăţat chiar şi de la tine însuţi, căutând în interiorul tău. Iar astfel, bucuria unui sejur într-un colţ de rai poate rămâne cu tine.

17 noiembrie 2012

Cuprins

În loc de introducere. Presa – poezie şi existenţialism…… 5

Învăţătoare de copii cu SIDA. „Elevii mă întreabă: «De ce să învăţ, dacă tot mor?»”..... 7

Emigrant urmărit de FBI……. 12

Reeducatoare de sclave sexuale……..... 21

80 de ani de la cel mai trist Prohod……. 28

Un vis din comă……..... 43

Soţia lui Ioan Luchian Mihalea rupe tăcerea. „Îl visez liniştit pe Oanţă”……..... 53

Mutilat după un accident de muncă……..... 60

La crescătorul de vipere…….. 64
Obiectivul lui: 500 de exemplare…….. 64
Mulge venin timp de 10 ore……..... 71

Au avut şansa de a cuceri Himalaya…….. 77
Astăzi, se stă la coadă, să urci Everestul……... 77
Pe cel mai înalt perete al lumii……..... 80
„Te coci de căldură”…… 84
„Zăpada are gustul sălciu”……... 90
„M-am hotărât să urc în ultimul moment”…….. 94

Ofiţerul care detonează bombele găsite: „Nu-mi face nimeni asigurare de viaţă”……... 96

Scafandrul Raţă, căutătorul de cadavre…… 102

Singur în faţa trenului…… 108

Parcul, forum al bătrânilor. Discută orice, fără să ştie cu cine……..... 111

La serviciu, la cimitir ……. 114

Trecător prin raiul pământesc – Andaluzia...118